

2

SOIHTU

1974

Sosialistisen Opiskelijaliiton julkaisu • 38. vuosikerta

Kapitalismi 1974

Suomen

taloussuhteet

Irlannin kysymys

USA ja Chilen

fasistikaappaus

SOIHTU

Perustettu v. 1931

Julkaisija

Sosialistinen Opiskelijaliitto

Toimitus

Kari Toikka (vastaava)
Raimo Lovio (toimitussihteeri)
Juhani Artto
Jukka Heiskanen
Pertti Honkanen
Ilpo Koskikallio
Pekka Kosonen
Timo Kyntäjä
Pertti Rovamo
Jukka-Pekka Takala
Matti Viikari

Toimituksen osoite:

talous, tilaukset, ilmoitukset

Soihtu

3. linja 7 B 37

00530 Helsinki 53

puh. 736 112

postisiirtotili 762 69-4

Irtonumero- ja tilaushinnat

Irtonumerohinta 3 mk

Vuosikertatilaus (6 numeroa)

— ulkomaille 20 mk

— kotimaahan 15 mk

Tilaukset kesken vuoden mistä numerosta tahansa alkaen vuoden loppuun 2.50 mk/numero

Kirjapaino

Sanan Tie

Takojankatu 2

33540 Tampere 54

Lukijoiimme lehden sisältöä koskevat kannanotot ja toivomukset, osoitteenmuutosilmoitukset sekä lehden postitusta ja mahdollisia painoteknillisiä puutteita koskevat huomautukset pyydetään lähettämään toimituksen osoitteeseen.

2 SOIHTU

1974 maaliskuu-huhtikuu

Lukijalle	3
ANALYYSSEJA	
Otto Reinhold	
Kapitalismi 74	4
Jürgen Kuczynski	
Kapitalismin yleisen kriisin uusi vaihe	14
Sakari Hänninen	
Suomen tuotannon kansainvälisistä suhteista	19
Robert Arnkil	
Irlannin kysymys	44
RAPORTTEJA, KOMMENTTEJA	
Juhani Artto — Kimmo Karjalainen	
Merkintöjä EEC-kamppailusta	60
Risto Uljas	
Tulopoliittisen mekanismin rakentaminen Suomessa	66
Pekka Kosonen	
SOTK marxilais-leniniläisen tutkimuksen edistäjänä	71
Reijo Miettinen	
USA Chilen fasistikaappauksen taustavoimana	75
KIRJOJA	
Matti Sinko	
Monopolioiden esikunnat	78
Keijo Rahkonen	
Sosiologian juurista	80
Hannu-Pekka Lappalainen	
Vuosisadan alun kulttuurihistoriaa	83
Kari Toikka	
Kiinan tie	85
AIKAKAUSLEHTIÄ	
Pekka Kosonen	
Nordeuropa	90
POLIITTINEN KALENTERI 1.1.1974 — 15.1.1974	93

SOL:n TAISTELUOHJELMA SUOMEN OPISKELIJOILLE

Taisteluohtelman ensimmäinen osa antaa opiskelijoille tiedollisen perustan, kaikinpuolisen peilikuvan omasta ja tovereidensa asemasta. Taisteluohtelman toinen osa antaa opiskelijoille aseet analysoida asemansa syytä, tunnistaa vihollisensa ja liittolaisensa sekä eritellä yhteiskunnan historiallista kehitystä, suurpääoman ja oikeiston pyrkimyksiä ja edessä olevia taistelutehtäviä.

Taisteluohtelman kolmas osa avaa opiskelijoille näköalan eteenpäin, rauhanomaiseen maailmaan, demokraattiseen yhteiskuntaan ja koulutukseen.

Taisteluohtelman neljäs osa osoittaa, miksi juuri SOL on kyennyt laatimaan opiskelijoiden etujen mukaisen ohjelman: taisteluohtelma kokonaisuudessaan on osoitus marxilais-leniniläisen metodin voimasta ja oikeutuksesta.

184 sivua. Hinta 6 markkaa. Saatavana SOL:n jäsenjärjestöiltä tai postilennakolla osoitteesta SOL, 3 linja 7 B 37, 00530 HKI 53.

Lukijalle

Tämän numeron sisältämät kansainvälisen kommunistisen liikkeen tunnettujen ddr:läisten toimihenkilöiden Otto Reinholdin ja Jürgen Kuczynskin kirjoitukset muodostavat korkeatasoisen johdannon kapitalismin yleisen kriisin tuoreimpiin taloudellis-poliittisiin ilmiöihin ja niiden keskinäissuhteisiin. Täysin päinvastoin kuin kapitalististen maiden työväenluokan ja kansallisen vapautusliikkeen taistelua torpedoivat oikeistososialidemokraatit tai nollakasvun vaatimuksilleen mukamas uusia perusteita löytäneet populistit marxilais-leniniläinen tutkimus paljastaa uusien kriisi-ilmiöiden kumpuavan monopolien herruusjärjestelmän olemuksesta: on kyse imperialismien mätänemisestä ja sen sisäisten ristiriitojen kärjistymisestä. Havainnollisemmin kuin ehkä koskaan aikaisemmin sosialististen maiden huikeiden kehittämissuunnitelmien täsmällinen toteuttaminen osoittaa nyt, miltä suunnalta ongelmien pitävää ratkaisua voidaan ja kannattaa etsiä.

Sakari Hännisen analyysi Suomen kansantalouden ja kansainvälisen kaupan rakenteesta on Sosialistisen opintoneuvonta- ja tutkimuskeskuksen Suomen valtiomonopolistinen kapitalismi-projektin tärkeä uutuus monopolienvastaisen taistelun ohjelman kehittämisen kannalta.

Robert Arnkilin kirjoitus Irlannista jatkaa Soihdun suorittamaa eri maanosien ja maiden luokkataistelujen perusselvitysten sarjaa.

Jatkamme tällä kertaa raporttien muodossa, entuudestaan tuttujen teemojen: Chile, tulopolitiikka ja EEC käsittelyä.

Kapitalismi 1974

Otto Reinhold

Seuraavassa julkaistavassa DDR:läisen tutkijan, prof. Otto Reinholdin artikkelissa tarkastellaan, miten kriisi-ilmiöt erityisesti talouden alalla ovat kapitalistisissa maissa viime kuukausina voimistuneet. Tämä on selvästi nähtävissä myös Suomessa, joka nyt sitä paitsi on EEC-sopimuksella sidottu aikaisempaa kiinteämmin lännen epävakaiseen talouteen. Kuitenkin Suomen tilanteessa on joitakin erikoisuuksia, joita on syytä lyhyesti tarkastella.

Suomen teollisuustuotanto kasvoi vuoden 1973 11 ensimmäisen kuukauden aikana 3 % edellisen vuoden vastaavaan aikaan verrattuna, mikä on huomattavasti vähemmän kuin edellisen vuoden 12 %:n kasvu. Vuoden loppupuolella ei kuitenkaan ollut vielä näkyvissä selvää kasvun hidastumista alkuvuoteen verrattuna — marraskuussa teollisuustuotannon indeksi oli 4 % suurempi kuin edellisen vuoden marraskuussa.

Samoin kuin monissa muissa kapitalistisissa maissa työtyöttömyys lisääntyi Suomessa vuonna 1972 tuotannon voimakkaasta kasvusta huolimatta. Vuonna 1972 työttömiä työnhakijoita oli keskimäärin 59 000 — edellisenä vuotena 44 000. Vuonna 1973 työttömien määrä oli edelleen suuri — keskimäärin 50 000 — mutta pienempi kuin edellisenä vuonna. Tammikuussa 1974 työttömiä työnhakijoita oli 53 000, mikä on 14 000 vähemmän kuin vuotta aikaisemmin, mutta 12 000 enemmän kuin joulukuussa 1973.

Pörssikurssit kasvoivat viime vuonna voimakkaasti: Unitas-osakeindeksi oli marraskuussa noin 59 % korkeampi kuin vuotta aikaisemmin. Vuoden lopulla osakekurssseissa tapahtui laskua lähinnä verotuksellisista syistä, mutta mainittu indeksi on edelleen (helmikuussa) korkeampi kuin vuosi sitten.

Edellä mainittujen taloudellisten osoittimien — teollisuustuotannon, työttömyyden, pörssikurssien — tarkastelu ei siis vielä osoita kovin selviä merkkejä liikatuotantokriisistä. Kuitenkin lienee selvää, että heikentynyt taloudellinen tilanne Länsi-Euroopassa ja ennen muuta Englannissa tulee heijastumaan myös Suomessa. Uudessa Suomessa 17. 2. 1974 julkaistussa talouspoliittisessa keskustelussa maalaili synkkiä näkymiä mm. tulopoliittisen informaatiotoimikunnan johtaja Relander: "... ollaan syöksymässä aika syvään matalasuhteeseen. Työttömyys lisääntyy, ulkomaankaupan alijäämä kasvaa, kasvu hidastuu, hintataso nousee."

I n f l a a t i o n vauhdissa Suomi on päässyt aivan kärkitiloille. OECD-maissa elinkustannukset virallisten indeksien mukaan kohosivat viime vuonna Suomea nopeammin vain Kreikassa, Portugalissa, Turkissa, Islannissa ja Japanissa. Elinkustannusindeksi nousi koko vuonna 15,6 %, työehtosopimuskaudella maaliskuun lopusta tämän vuoden tammi-kuun loppuun mennessä 13,4 %. Koska palkkojen yleiskorotukset olivat vain 9—10 %, työläisten reaaliansiot ovat selvästi alentuneet. Kaikki viittaa siihen, että tänä vuonna hintojen nousu tulee olemaan vielä nopeampaa.

Viime vuoden *k a u p p a t a s e v a j a u s* oli ennätysellinen — 1928 miljoonaa markkaa. Valtava vajoaus syntyi, vaikka vientiteollisuudella oli erittäin suotuisa markkina-tilanne — varsin yleisesti puhuttiin jopa paperipulasta kehittyneissä kapitalistisissa maissa. Vientihinnat nousivat paljon voimakkaammin kuin tuontihinnat. Jättiläisvajoaus syntyi jo ennen EEC-sopimuksen voimaantumista, joka luo vielä paremmat edellytykset varsinkin länsisaksalaisille monopolille vallata markkinoita Suomesta.

EEC-sopimuksen turmiollisuus on tullut myös esille ns. öljykriisin yhteydessä. Sopimuksesta neuvoteltaessa käytiin kauppaa Neuvostoliiton öljystä! EEC on tyytymätön siihen, että EEC:n öljymonopoleilla ei ole vapaata pääsyä Suomen markkinoille ja vaati neuvotteluissa "vastineeksi" Suomen vapaakauppaoikeuksien rajoittamista. Tämän vastineen EEC on ilmeisesti saanut.

EEC-kaupan epäedullisuus ja Neuvostoliiton kanssa harjoitettavan yhteistyön edullisuus on tullut esille monella muullakin tavalla ns. energiakriisistä (ks. Soihtu 1/74) pu-

huttaessa. Energiapulaa ei ole. Päinvastoin Neuvostoliitto on ollut valmis toimittamaan enemmän energiaa — mm. maakaasua ja sähköä — kuin Suomen kapitalistit ovat kiinnostuneita ostamaan. Öljyn tuontihintojen kohoaminen voidaan korvata lisäämällä suomalaisten tuotteiden vientiä.

Neuvostoliiton kaupan edut myönnetään varsin laajasti myös porvarillisten talousmiesten keskuudessa. Edellä mainitussa Uuden Suomen keskustelussa totesi Suomen Pankin osastopäällikkö Puumanen: "Syntyvä lisävientivelvoite Neuvostoliittoon voi olla piristävä tekijä keskipitkällä tähtäyksellä lieventäen lännestä tulevia suhdanneimpulsseja." Kansantaloustieteen professori Molander totesi: "Paperin voimakkaan kysynnän ja geopolittisen asemamme, ts. idänkaupat takia kansainvälinen taantuma ei kouraise meitä yhtä voimakkaasti kuin tyypillisiä länsi-eurooppalaisia teollisuusmaita."

Jos Neuvostoliiton kanssa harjoitettava yhteistyö parantaa maamme taloudellista tilannetta, niin hallituksen hinta-työrypolitiikka, joka on johtanut työtätekevien kulutuskysynnän voimakkaaseen alenemiseen, huonontaa sitä. Tätä eivät estä myöskään ns. suojalait, joilla mm. romutettiin hintasäännöstely ja supistetaan rakennustuotantoa. Vastaus hallituksen politiikkaan on työtätekevien joukkoliike elinehtojen puolustamiseksi. Siitä, että ennen muuta työläiset ovat entistä valmiimpia tällaisen vastauksen antamaan, kertoo tilasto lakkolaisten määrästä viime vuosina:

1968	26 800	1971	403 300
1969	83 200	1972	236 530
1970	201 600	1973	572 000

*

Toisen tunnetun DDR:läisen tutkijan, prof. Jürgen Kuczinskyn kirjoitus on puheenvuoro siinä keskustelussa, jota kansainvälisen kommunistisen liikkeen piirissä parhaillaan käydään muutaman viime vuoden ajan vallinneen ja aivan viime aikoina voimakkaasti kärjistyneen kapitalistisen maailmantalouden kriisivaiheen luonteesta. Kuczinskyn mukaan voidaan puhua kapitalismin yleisen kriisin (ks. Kari Toikka: Anti-imperialistisen liikkeen kysymyksiä, Soihtu 2/73) laadullisesta syvenemisestä, sen uuteen vaiheeseen viittaavista oireista. NKP:n keskuskomitean sihteeri ja poliittisen toimi-

kunnan jäsen Boris Ponomarjov ilmaisi asian seuraavasti: "Porvarillinen yhteiskunta on nykyään joutunut kohtaamaan sellaisen ristiriitonsa kärjistymisen, jonka perusteella voimme puhua tietystä laadullisesta muutoksesta kapitalismin yleisen kriisin kehityksessä, tämän kriisin kaikinpuolisesta syvenemisestä" (Sosialismin teoria ja käytäntö 6/74, s. 5). Keskustelu kysymyksestä on käynnistymässä. Tulemme seuraamaan sitä. — Toimitus.

Ainoanakaan sodanjälkeisenä vuotena ei vastakohta sosialististen maiden vakaan ja jatkuvan taloudellisen kehityksen ja kapitalistisen maailman epävakaan, kriisin sävyttämän taloudellisen tilanteen välillä ole ollut niin jyrkkä kuin vuoden 1974 alussa. Kuluneena vuotena ylitettiin asetetut tavoitteet useimmissa sosialistisissa maissa; talouden kasvuvauhti on kiihtynyt. Neuvostoliiton maataloudessa saavutettiin ennätysrato. Työväkevien elintasoja saatettiin kohottaa huomattavasti, monet tärkeät sosiaaliset tehtävät ratkaistiin. Kaikki SEV-maat ovat asettaneet selkeät tavoitteet vuodelle 1974. Vaikka monia mutkikkaita ongelmia on vielä ratkaistava, ei tavoitteiden toteutumisesta ole epäilystäkään.

Sitävastoin ei edes porvarillisten poliitikkojen ja talous-asiantuntijoiden keskuudessa vallitse epäilystäkään siitä, etteikö vuosi 1974 ole kapitalistisen maailman sodanjälkeisen ajan vaikein. Porvarillinen sanomalehti "Frankfurter Allgemeine" aloitti 31. 12. -73 ennusteen vuodelle 1974 japanilaisella sananlaskulla: "Kun puhutaan seuraavan vuoden tapahtumista, nauraa piru." Sosialidemokraattisessa "Vorwärts"-lehdessä kirjoitettiin 20. joulukuuta -73: "Kriisinpelko varjostaa tulevaa vuodenvaihdetta. Säilyvätkö työpaikat vuonna 1974? Miten käy hintojen (eikä ainoastaan öljynhinnan)? Kaksi kysymystä, jotka hahmottavat koko tämänhetkistä pulmatilannetta." "Itäryhmän maat", kirjoitti ranskalainen "L'Express" 21. lokakuuta 1973, "voivat tosiasiaassa osoittautua turvasatamaksi inflaation, sosiaalisten kriisien ja poliittisten levottomuuksien järjestyttävässä maailmassa."

Uuden jaksottaisen kriisin olennaiset tuntomerkit

Edustivatpa imperialismin ideologit mitä värisävyä tahansa, peruskysymyksistä he ovat yksimielisiä:

- Tuotanto laskee tai ainakin pysähtyy useimmissa maissa. Tämän tosiseikan ideologiseksi sumuverhoksi luotiin todella "luovalla" tavalla "nollakasvun" käsite.

- On varmaa, että työttömien ja vajaatyöllistettyjen lukumäärä kasvaa nopeasti ja tulee esim. Saksan Liittotasavallassa olemaan suurempi kuin viimeisenä kahtenakymmenenä vuotena.
- Täysin selvää on, että inflaatioprosentti tulee edelleen kasvamaan ja keskiarvo tulee erittäin todennäköisesti ylittämään 10 %.
- Aivan varmana voidaan myös pitää joukkoa muita prosesseja: reaali-palkka laskee suurella osalla työväenluokkaa, luokkataistelu kärjistyy, imperialististen maiden, monopolien ja monopoliryhmien välinen kilpailu kiristyy.

Kaikki nämä ilmiöt yhdessä luonnehtivat jaksottaisesti toistuvan kriisin olennaisia piirteitä. Useimmissa kapitalistisissa maissa oli tunnetusti kriisi vastikään, vuosina 1970/71. Vuoden -72 kuluessa siirryttiin noususuhdanteeseen. Vuoden -73 toisella puoliskolla, runsas vuosi noususuhdanteen alkamisesta, seurasi jälleen kriisivaihe.

Tämä kehitys todistaa ensinnäkin toistamiseen, että kaikki porvarilliset, mukaanlukien oikeistososiaalidemokraattiset teoriat kriisittömästä kapitalismista kuuluvat satumaahan. Mutta emme liioin huomaisi tämän kriisin perusolemusta, emme ymmärtäisi sen koko syvyyttä ja sen vaikutuksia työväestölle, jos tyytyisimme ainoastaan toteamaan, että kapitalismi on jälleen kerran suistunut jaksottaisesti toistuvaan eli sykliseen talouskriisiin.

Koko kriisin olennaisin piirre, sen koko syvyys piilee ilmeisesti siinä, että sen syntyminen ja sen kulku on enemmän kuin koskaan aikaisemmin sodan jälkeen määräytynyt kapitalismin yleisen kriisin pohjalta. Tämänhetkinen kapitalismin kriisi ajoittuu täsmälleen samanaikaiseksi yleisen kriisin uuden vaiheen alun kanssa.

Tästä tosiseikasta seuraa talouden lisääntyvä epävakaisuus, työtätekevien nopeasti kasvava sosiaalinen epävarmuus, jota ei voida pidätellä tai lievittää tuotannon kasvulla, joka ajoittaisesti saattaa olla suurikin.

Työttömyys lisääntyy harppauksellisesti

Tarkastelkaamme eräitä tärkeimpiä tosiseikkoja:

(1) Kriisien välinen aika ja erikoisesti noususuhdanteen kausi on lyhentynyt. Monia vuosikymmeniä kierto kriisistä toiseen kesti n. 8—10 vuotta.

Viime vuosilta voidaan esimerkiksi Saksan Liittotasavallassa kirjata kaksi tärkeää ajankohtaa. Vuosien 66/67 kriisi, jolloin teollisuustuotanto laski absoluuttisesti ja 700 000 ihmistä oli työttömänä. 1971 laski teollisuustuotannon kasvu kahteen prosentiin — kehitys pysähtyi.

Seuraava noususuhdanne kesti vain vähän yli vuoden. Nyt on kriisi uhkaamassa jo kolmatta kertaa. Vuonna 1974 oletetaan tuotannon pysyvän ennallaan tai jopa vähenevän.

Kyse ei kuitenkaan ole ainoastaan suhdannekauden lyhyydestä. Noususuhdanne, joka tavallisesti on tuotannon kukoistuksen aikaa, on nykyisin erittäin ristiriitainen. Vaikka teollisuustuotanto SLT:ssa kasvoi vuonna -73 8—10 %, näkyi siellä edelleen monia kriisi-ilmiöitä ja ne voimistuivat edelleen jälkipuoliskolla. Samankaltainen ilmiö oli havaittavissa muissakin imperialistisissa maissa. Niinpä työttömien lukumäärä ei olekaan laskenut huomattavasta tuotannon lisäyksestä huolimatta. Tämä ilmenee seuraavasta taulukosta:

Virallisesti rekisteröityjen työttömien vuosittainen keskiarvo kapitalistisissa maissa (tuhansissa)

	Keh. kap. USA maat (milj.)		Iso-Bri- Liitto- tannia tasavalta		Ranska	Italia	Japani	Kanada
1969	6,0	2831	581	173	223	663	570	382
1970	7,3	4088	618	144	262	615	593	495
1971	8,7	4993	799	178	338	613	643	552
1972	9,0	4840	885	236	384	701	728	562

Vuosien -73/74 vaihteessa kasvoi työttömyys nopeasti kaikkialla, vaikka tuotanto ei vielä laskenut. Liittotasavallassa oli virallisesti kortistoitujen työttömien lukumäärä marraskuussa 41 prosenttia suurempi kuin edellisvuonna.

Vuoden -73 lopussa rekisteröitiin 480 000 työtöntä. Tämä on korkein työttömyysluku sitten vuosien -66/67 kriisin. Tuotannon noususuhdanne ei pystynyt väliaikaisestikaan takaamaan edes suhteellista varmuutta työpaikasta. Vuoden -73 lopulla laskettiin kehittyneissä kapitalistimaissa olevan 9 miljoonaa virallisesti rekisteröityä työtöntä. Tämänhetkisten arvioiden mukaan on vuonna -74 odotettavissa kaksinkertainen määrä.

Hintavyöry korkeiden monopolivoittojen lähteenä

(2) Erikoisen merkittävä on se tosiseikka, että inflatorisen kehityksen vauhti on kasvanut käytännöllisesti katsoen kuukausi kuukaudelta. Vuonna -72 kasvoivat elinkustannukset kehittyneissä kapitalistimaissa keskimäärin 5—6 %, syksyllä -73 ne nousivat jo noin yhdeksällä prosentilla. Japanissa hinnat kohosivat yli 15 %, Englannissa, Italiassa ja Ranskassa yli kymmenen prosenttia. Tulevana vuotena inflaatiokehityksen ennustetaan edelleenkin kiihtyvän. Japanin pankki arvioi inflaation olevan jopa 25—30 %.

Tuskin kahdeksaa vuotta on kulunut siitä, kun silloinen Saksan Liittotasavallan sosialidemokraattinen talousministeri kuulutti

"syövänsä hattunsa", jolle onnistuttaisi vähentämään vuotuista hintojen kohoamista noin yhteen prosenttiin. Nyt asiantuntijat sanovat, että olisi suursaavutus, jos hinnat kohoaisivat vain seitsemän tai kahdeksan prosenttia.

Hintojen räjähdysmäiseen nousuun vaikuttaa ennen muuta kolme tekijää. Ensimmäinen on monopolien, erikoisesti kansainvälisten konsernien toiminta. Ne käyttävät valtaansa kapitalistisessa maailmassa voidakseen nostaa hinnat mahdollisimman korkeiksi suurten monopolivoittojensa turvaamiseksi. Juuri ne siirtävät kasvavat raaka- ja polttoaineiden hinnat moninkertaisina työtätekevien kannettaviksi. Toiseksi on inflatorinen kehitys valtiomonopolistisen kehityksen lainmukainen seuraus. Monopolien mahdollisuus käyttää hyväksi imperialistista valtiota taloudellisen kehityksensä edistämiseen, investointien, tutkimuksen jne. rahoittamiseen, on kaikissa kapitalistimaissa yhteydessä valtion kasvaviin velkoihin, valtavaan kauppataseen vajaukseen, valuutta- ja luottomäärien paisumiseen. Tämä puolestaan johtaa lainmukaisesti inflaatioon. Kolmas syy on kärjistynyt ristiriita toisaalta korkeiden asevarustelukustannusten, yleensä imperialistisen aggressiopolitiikan sekä toisaalta taloudellisten voimavarojen välillä. Inflaation kautta nämä kustannukset vieritetään työväestön niskoille.

Inflatorinen kehitys on nykyisin erittäin tärkeä syy kapitalistisen talouden epävakaisuuteen, epävarmuuteen ja kriisinomaiseen kehitykseen. Se on aiheuttanut uuden ilmiön: noususuhdanteen kautena reaaliensiot jäivät ennalleen tai laskivat suurella osalla työväenluokkaa. Näin kävi kaikissa imperialistimaissa. USA:n kohdalta oli "Frankfurter Allgemeine"-lehden todettava 28. joulukuuta seuraavaa: "käytettävissä olevan tulon kasvu ei ole tänä vuonna pysynyt inflaation tahdissa, vaan on 3,3 prosenttia marraskuista hintojennousua alhaisempi. Odotettavissa on edelleenkin tappioita, sillä usein ylioptimistiset viralliset tahotkaan eivät anna toiveita inflaation lieventymisestä."

Nimellispalkan ja hintojen suhde kehittyi samantapaisesti lähes kaikissa imperialistisissa maissa. Näissä olosuhteissa ei edes imperialistinen propaganda rohkene enää puhua palkka-hintakierteestä.

Reaalipalkan pysyminen ennallaan tai sen pieneneminen merkitsee toisaalta työtätekevien riiston asteen valtavaa kohoamista. Toisaalta se johtaa väistämättä siihen, että väestön ostovoima jää silmiinpistävällä tavalla jälkeen tuotannosta ja että kulutus- hyödykkeiden ostokykyinen kysyntä ja reaalivaihto eivät kohoa, vaan jopa laskevat.

Tuotannon ja maksukykyisen kysynnän välinen ristiriita on puolestaan jaksottaisen kriisin välitön syy. "Todellisten kriisien perimmäisenä syynä on aina oleva massojen köyhyys ja kulutuksen rajoitukset suhteessa kapitalistisen tuotannon pyrkimyksiin kehittää tuotantovoimia ikäänkuin ainoastaan yhteiskunnan absoluuttinen kulutuskyky määräisi niiden rajat", kirjoitti Karl Marx.

Koska inflatorinen kehitys noususuhdanteen aikana rajoitti niin suuressa määrin väestön ostovoimaa ja siten kulutustarvikkeiden kysyntää, jäi nousu rajoitetuksi sekä pysähtyi lyhyen ajan kuluttua. Työvätekevien tulojen kasvun pysähtyminen on nykyisin ratkaiseva syy kapitalistisen talouden epävakaaalle, kriisinomaiselle kehitykselle.

Samanaikaisesti käy tämänsuuruisten jatkuvien hinnankorotusten johdosta normaalien vakaiden kansainvälisten taloussuhteiden ylläpitäminen käytännössä mahdottomaksi. Hinnankorotukset aiheuttavat aina uusia valuuttakriisejä ja kiihdyttävät imperialististen maiden välistä kauppasotaa.

Raaka-aineita tuottavat maat eivät salli itseään kiristettävän

(3) Tämänhetkiseen kapitalistisen maailman talouskriisiin vaikuttavat uudet voimasuhteet kehittyneiden imperialististen maiden ja nuorten kansallisdemokraattisten valtioiden välillä. Arabimaiden öljysaarto on paljastanut siihen liittyvien kysymysten perusolemuksen. Monia vuosikymmeniä näiden maiden oli tuotettava halpaa raaka- ja polttoainetta imperialistisille valtioille. Vaikka imperialistinen siirtomaajärjestelmä pääosin onkin murskattu, käyttivät imperialistit vielä kauan poliittista ja taloudellista valtaansa pakottaakseen kyseiset maat suostumaan alhaisiin hintoihin.

Niinpä esim. Saksan Liittotasavallassa raaka-aineen tuontihinnat kohosivat vuosina 1962—72 2,1 % ja maataloustuotteiden 3,5 % (valtava vastakohta elintarvikkeiden hintojen kehitykselle SLT:ssa!). Raakaöljyn hinta laski tuona kymmenvuotiskautena 98 prosenttiin, rautamalmin ja magnaenin hinta 84 prosenttiin. Sitävastoin vientitavaroiden hinnat kohosivat samana aikana 24,5 %, investointituotteiden osalta jopa 39,7 %. Tällainen hintapolitiikka on tähän saakka ollut suurten vientivoittojen ratkaisevana lähteenä. Sen avulla on suuri osa raaka-aineita tuottavien maiden alhaisesta kansantulosta johdettu imperialististen monopolien taskuihin. ”Halpojen raaka-aineiden aika on peruuttamattomasti ohi”, totesi ”Die Welt” 4. tammikuuta 1974.

Raaka-aineiden hinnat nousivatkin kapitalistisilla maailmanmarkkinoilla vuoden 1973 kuluessa seuraavasti (jouluukuusta 1972 joulukuuhun 1973, prosenteissa):

raaka-aineet (yhteensä)	+76.3
vilja	84.9
kasvisöljyt	124.8
teollisuusraaka-aineet	90.3
vuoriöljy ja johdannaiset	76.8
kehrutuotteet	50.7
puu	134.1
kautsu	143.8
rauta ja teräs	129.3
muut metallit	136.0

Tällainen nousu yhden vuoden kuluessa on varsin huomattava. Lisäksi on otettava huomioon, että hinnankorotusten vauhti on viime aikoina vielä kiihtynyt. On ymmärrettävää, että tällä kehityksellä on suuri vaikutus maailmanmarkkinoihin sekä yksittäisten maiden kansantalouteen.

Tässä on todennäköisesti yhtäaikaaisesti vaikuttamassa kaksi keskenään ristiriitaista prosessia. Ensinnäkin on kyse siitä, että useat nuoret kansallisvaltiot, jotka vielä vähän aikaa sitten kuuluivat imperialistisiin siirtomaa-alueisiin, käyttävät hyväkseen uusia kansainvälisiä voimasuhteita ja saavutettua suurempaa itsenäisyyttä vapautuakseen taloudellisella alueella siirtomaa-asemasta. Ne pyrkivät toteuttamaan raaka-aineviennissä omia etujaan vastaavaa hintapolitiikkaa. Jos tämä politiikka kärjistää kapitalistisen järjestelmän kriisiä, niin se ei johdu hintapolitiikasta, vaan siitä, että akkia ehtyy vientituoton lähde, jonka varaan imperialistit ovat, tosin epärealistisesti, rakentaneet tämän vuosisadan viimeiselläkin kolmanneksella. Syntyneen kriisin varsinainen syy on siinä, että imperialistimaat eivät ole luoneet näihin maihin normaaleja taloussuhteita ja pyrkivät pitämään niitä taloudellisesti yhä edelleen siirtomaina:

Tämän lisäksi tosin monopolit — varsinkin öljymonopolit — pyrkivät puolestaan käyttämään tilaisuutta hyväkseen nostaakseen hinnat mahdollisimman korkeiksi.

Kapitalistisen maailman raaka- ja polttoainemarkkinat osoittavat selvästi, ettei tässä ole ensisijaisesti kyse hinnoista tai tuontiluvuista, vaan että imperialistimaiden on välttämättä vedettävä periaatteelliset johtopäätökset uusista kansainvälisistä voimasuhteista ja tämänhetkisestä yleisen kriisin syvenemisestä. "Raaka-aineiden hintavyöry on merkki siitä, että olemme saapuneet maailmantalouden käännekohtaan. Arabien öljyaseen käyttö on varmasti kohottanut raaka-aineen tuottajamaiden itsetuntoa siinä määrin, että teollinen maailma on pakoitettu syväliisiin rakennemuutoksiin", kirjoitettiin eräässä Saksan Liittotasavallan porvarillisessa talouskatsauksessa (Die Welt, 4. 1. 1974). Toisin sanoen, rakenteelliset kriisit kärjistyvät olennaisesti nykyistä kriisiä.

Luokkaristiriidat kärjistyvät

Nykyinen kriisi vaikuttaa tietenkin syvästi luokkataistelun kulkuun. Osoittautuu, että monopolipääoma ja siihen sitoutuneet poliittiset voimat eivät kykene ratkaisemaan polttavia yhteiskunnallisia ongelmia. Tämä kärjistää suuresti kriisiä. Viime kuukausina ovat luokkayhteenotot laajentuneet. Samanaikaisesti syntyi useita uusia taistelun muotoja. Italiassa osallistui edellisen vuoden viimeisinä neljänä kuukautena 14 miljoonaa työllistä ja toimihenkilöä lakkotaisteluihin, yksistään joulukuussa 6 miljo-

naa. Ranskassa oli yleislakko 6. joulukuuta inflaatiota ja hintojen korotuksia vastaan, korkeamman elintason ja täystyöllisyyden puolesta.

Englanti on kokenut luokkaristiriitojen voimakkaan kärjistymisen. Kaivostyöläiset ja veturinkuljettajat ovat jo joitakin kuuksia taistelleet eräiden sosiaalisten parannusten puolesta, jotka on ollut määrä toteuttaa jo kauan sitten. Tässä on lähinnä kyse kapitalistisessa maassa aivan tavallisesta taistelutoimesta. Mutta englantilainen monopolipääoma yhdessä Heathin hallituksen kanssa tahtoo käyttää tätä taistelua rajoittaakseen työtätekevien ja erikoisesti ammattiyhdistysten oikeuksia, maksoi mitä maksoi. Kolmipäiväinen työviikko ja monia muita toimenpiteitä toteutettiin, ei suinkaan öljypulan, vaan tämän taantumuksellisen linjan johdosta.

Seurauksena on ollut Englannin syvin kriisi toisen maailmansodan jälkeen. Jo nyt työttömiä on lähes miljoona, kohta heitä on kolme miljoonaa. Vajaatyöllisyyteen pakotettuja on 16 miljoonaa. Lisäksi inflaation kasvuvauhti on entisestään kiihtynyt. Toisin sanoen, englantilaisilta työläisiltä ei riistetä ainoastaan heidän oikeuksiaan, vaan heidän on myös maksettava tästä oikeuksien riistosta hallitukselle kasvavana sosiaalisena epävarmuutena, työttömyytenä ja reaali-palkkojen alenemisena.

Jaksottaiset talouskriisit ovat aina kuuluneet pahimpiin kapitalismin työtätekeville aiheuttamiin vitsauksiin. Nyt on kapitalistisen järjestelmän yleisen kriisin kärjistyminen johtanut siihen, että monet kriisi-ilmiöt ovat muodostuneet pysyviksi ja kapitalistisen talouden epävakaisuus on lisääntynyt merkittävästi. Sen seurauksena ovat työtätekevien sosiaalinen epävarmuus ja sosiaalinen epäoikeudenmukaisuus kasvaneet. Tämä johtaa väistämättä luokkaristiriitojen kärjistymiseen entisestään.

TILAA SOIHTU

Käsissä olevan numeron lisäksi ilmestyy tämän vuoden aikana vielä neljä vähintään 96-sivuista numeroa. Tilaushinta SOIHTU 3/74:sta lähtien vuoden loppuun 10.00 markkaa. Tilaukset suoraan SOL:n jäsenjärjestöiltä tai ps-tilille 762 69-4, osoite Soihtu, 3. linja 7 B 37, 00530 Hki 53. Ps-korttiin tilaajan nimi, lähiosoite ja postitoimipaikka.

Kapitalismin yleisen kriisin uusi vaihe

Jürgen Kuczynski

Kirjoituksessaan "Sosialismi — rauhan ja ihmiskunnan voima" (Neues Deutschland 19. 1. 74) totesi toveri Kurt Hager: "Voimme liioittelematta puhua kapitalismin yleisen kriisin uudesta vaiheesta, joka ilmenee kapitalismin kaikkien ristiriitojen kärjistymisenä."

Yksityiskohtaisemmin toveri Hager sanoi tästä seuraavaa: "On varmasti oikein puhua siitä, että kapitalistisen yhteiskunnan kriisi on seitsenkymmenluvun alussa saanut laadullisesti uusia piirteitä. Tätä eivät edes kapitalismin poliitikot ja ideologit aseta kyseenalaiseksi.

Tätä ilmentää muun muassa

- jaksottainen kriisi, joka parhaillaan koettelee kapitalistista maata, teollisuuden alaa toisensa jälkeen;
- valuuttakriisi;
- energiakriisi;
- kapitalististen valtioiden välisten suhteiden kriisi;
- kapitalistisen valtajärjestelmän poliittinen ja moraalinen kriisi;
- porvarillisen ideologian kriisi."

Yleinen kriisi on kapitalismin koko yhteiskunnallisen järjestelmän kriisi. Voimme todeta sen yhteiskunnan kaikilla tasoilla — tuotantovoimista päälyysrakenteeseen. Seuraavassa esitetään eräitä alustavia näkökohtia kapitalismin yleisen kriisin uuden vaiheen taloudellisista tuntomerkeistä.

1. Jaksottainen ylituotantokriisi

Kun toveri Hager puhuu jaksottaisesta kriisistä, "joka parhaillaan koettelee kapitalistista maata, teollisuuden alaa toisensa jälkeen" — tällöin kysymys on aivan ilmeisesti uudesta ilmiöstä viisi- ja kuusikymmenlukuun verrattuna. Kun USA:ssa tuolloin puhkesi talouskriisi, ei samanaikaisia kriisejä voitu todeta Japanissa tai Länsi-Saksassa. Tavalla, joka poikkeaa kapitalismin yleisen kriisin viisi- ja kuusikymmenluvulla ilmenneestä kehityksestä havaitsemme tänään siis pääoman maailman jaksottaisten kriisi-

ilmiöiden yhteenpunoutumisen, synkronoitumisen, ja siten myös niiden syvenemisen.

Nyt voidaan panna merkkeille, että — vastakohtana 50- ja 60-luvuille — myös maailmansotien välillä esiintyi tällainen synkronoituminen. Pääoman uusi jaksottainen maailmankriisi eroaa kuitenkin paljossa hyvin oleellisesti toista maailmansotaa edeltäneistä kriiseistä. Ennen muuta seuraavasti:

Kun toveri Hager huomauttaa, että "eräs kriisin tuntomerkki on inflaation hellittämätön, kiihtyvä kasvu, elinkustannusten jatkuva nousu", pätee tämä toteamus juuri nykyisen jaksottaisen ylituotantokriisin tähänastiseen kehitykseen. Kun vuodesta 1825 lähtien jaksottaisten ylituotantokriisien yhteydessä hinnat ovat laskeneet, ne ensimmäistä kertaa kohosivat USA:n vuosien 1969/71 ylituotantokriisissä ja kohoavat nyt koko kapitalistisen maailman mitassa — samaan aikaan kun tuotanto laskee ja työttömyys lisääntyy. Tämä on jaksottaisen kriisin erikoisuus kapitalismin yleisen kriisin uudessa vaiheessa.

Tällaisen kehityksen täytyy luonnollisesti terävöittää kriisiritiriitoja, koska työtätekevien ostovoimaa uhkaavat sekä lyhennetty työaika että elinkustannusten nousu. Tällainen asianlaite ei ole voinut välttää tähän saakka tunnetussa jaksottaisessa ylituotantokriisissä ennen kapitalismin yleisen kriisin uutta vaihetta.

Jaksottainen ylituotantokriisi osuu yleisen kriisin uudessa vaiheessa yhteen jo ennen jaksottaista kriisiä vallinneiden valuuttaja energiakriisin (erotuksena akuutista öljykriisistä) kanssa. Myös tämän tosiseikan täytyy antaa jaksottaiselle ylituotantokriisille erityinen luonne.

2. Valtiomonopolistiset kriisit

Tällä nimellä käsitellään tässä vielä kertaalleen kriisejä, jotka mainitsimme jo jaksottaista ylituotantokriisiä kärkevöittäviksi tekijöiksi.

Meidän on nähtävä, niin minusta näyttää, että inflaatiosta, valuuttakriisistä ja energiakriisistä on muodostunut valtiomonopolistisen kapitalismin pysyviä seuralaisia. Tämä alkoi ilmetä jo 50- ja 60-luvuilla, mutta aivan selvästi 70-luvulta lähtien, kapitalismin yleisen kriisin uudesta vaiheesta lähtien.

Mitä tulee inflaatioon, niin on aina nähtävä sen kaksoisluonne. Toisaalta se on kautta aikojen ollut, kuten toveri Hager muotoilee, "monopolipääoman häikäilemättä käsittelemä väline taistelussa työväenluokkaa ja muita työtätekeviä vastaan". Toisaalta se on "kriisin tunnusmerkki", siis objektiivinen tekijä, nykyajan valtiomonopolistisen kapitalismin välttämätön ilmentymä. Valtavien valtionmenojen suuntaaminen varusteluun ja monopolien tukemiseen johtaa välttämättä inflaatioon. Välttämättä — niin

kauan kuin monopoleja ei työtätekevien joukkoliikkeellä panna riittävästi aisoihin. Toisin sanoen: kun inflaatio ennen toista maailmansotaa toimi yleensä pääoman riistovälineenä, jota käytettiin sen näyttävässä hyödylliseltä, on inflaatiosta aivan ilmeisesti kapitalismin yleisen kriisin uuden vaiheen alusta lähtien muodostunut objektiivisesti valtiomonopolistisen kapitalismin pysyvä seuralainen.

Mitä tulee valuuttakriisiin, joka samoin näyttää muodostuneen neljän viime vuoden kuluessa krooniseksi, voimme todeta inflaatioon verrattuna tietystä mielessä päinvastaisen kehityksen. Valuuttakriisit olivat aiemmin objektiivisten tekijöiden synnyttämia ilmiöitä ja tänään, yleisen kriisin uudesta vaiheesta lähtien, muodostuneet monopolien tietoisesti käyttämäksi välineeksi imperialistien välisessä kilpataistelussa.

Mitä energiakriisiin tulee, on viimeistä seitsemääkymmentä vuotta ja ainakin myös lähintä tulevaisuutta koskien todettava, että energiatuotanto kapitalististen suhteiden vallitessa vaatii yleensä sellaisia investointeja, jotka voivat tuottaa voittoa ainoastaan pidemmällä aikavälillä. Niinpä jo pitkään on ollut havaittavissa tendenssi sysätä nämä investoinnit valtiolle ja kunnille. Otaen huomioon ne valtavat vaatimukset, joita valtiolle asetetaan asevarustelujen rahoittajana ja monopolisubventioiden lypsylehmanä, täytyy vahvasti epäillä, voiko valtio tulevaisuudessa investoida energiatuotantoon olennaisesti enemmän kuin aikaisemmin. Siksi jatkuvasti kasvavan energiantarpeen valossa vaikuttaa hyvin todennäköiseltä, että hiipivä energiakriisi on samaten muodostunut valtiomonopolistisen kapitalismin seuralaiseksi yleisen kriisin uudessa vaiheessa.

3. Imperialististen maiden kilpataistelu

Toveri Hager mainitsee eräänä kapitalismin nykykriisin tunto-merkkinä "kriisin kapitalististen valtioiden keskinäissuhteissa". Me puhumme tänään kolmesta imperialismista keskuksista: USA, Japani, EEC. Kun tutkimme yleisen kriisin uuden vaiheen tunto-merkkejä, on myös jokaista näistä keskuksista analysoitava ominaislaadussaan.

Imperialistisessa leirissä USA lisäsi jatkuvasti valtaansa vuodesta 1900 toisen maailmansodan loppuun saakka. Vuodesta 1945 kuusikymmenluvulle asti se on pitänyt ylivoimansa. Vietnam-aggression haaksirikkoutumisen myötä USA:n hegemonia-asema suhteessa muihin imperialistisiin maihin heikkeni. Tietenkin USA:n suhteellinen voima on edelleen olemassa yleisen kriisin uudessa vaiheessakin. Mutta joukko porvarillisia poliittisia taloustieteen edustajiaakin on oikeutetusti viitannut siihen, ettei USA:n yksinvallassa kapitalististen maiden maailmantaloudessa voi enää olla puhetta.

Samoin epäillään myös Japanissa, voiko sen taloudellisen voiman tähänastinen absoluuttinen ja suhteellinen kasvu pääoman maailman puitteissa jatkua samalla tavoin kuin viimeisenä kahtenäkymmenenäviitena vuotena.

Mutta suurin merkitys, siltä minusta näyttää, kapitalismin yleisen kriisin uudella vaiheella on imperialismiin kolmannelle keskukselle, EEC:lle. On huomattava seuraavaa:

Kaikki tärkeät integraatiotoimenpiteet, jotka EEC oli kuusi-kymmenluvun loppuun mennessä toteuttanut, oli saatu aikaan jotenkuten, suurin vaikeuksin ja mitä kärkevimpien ristiriitojen kautta. Mutta 70-luvun alusta lähtien, kapitalismin yleisen kriisin uudesta vaiheesta lähtien, ei enää ainoakaan EEC:n taloudellinen integraatiotoimi ole onnistunut. Samaan aikaan vanhat integraatiosaavutukset, kuten maatalousmarkkinat, ovat käyneet niin ontoiksi, että ne muistuttavat yhä enemmän kehnosti kasattuja kulisseeja.

Ajatellaanpa vain EEC:n vuonna 1971 itselleen asettamia molempia päätehtäviä: valuuttajärjestelmän integroimista ja yhtenäistä taistelua inflaatiota vastaan, niin käy ilmeiseksi miten EEC on kapitalismin yleisen kriisin uudessa vaiheessa epäonnistunut integraatiovälineenä.

Ja enemmänkin: Länsi-Euroopan johtavien imperialististen maiden välillä vallitsee voimakkaampi vihamielinen kilpailu kuin esimerkiksi vuodesta 1926 vuoteen 1929. Ei ole täysin epätodennäköistä, että keskipakoisvoimat EEC:n sisällä muodostuvat integraatiotendenssiä voimakkaammiksi.

4. Imperialistiset ja kehitysmaat

Kun toveri Hager puhuu "kapitalististen maiden ja 'kolmannen maailman' maiden välisestä kriisistä", tämä kriisi ilmenee myös juuri taloudellisella alalla.

Kun kapitalismin yleisen kriisin aiemmille vaiheille oli tunnusomaista siirtomaajärjestelmän poliittinen romahdus, luonnehtii nykyistä vaihetta kehitysmaiden voimakkaampi taloudellinen vapautuminen imperialistisista maista. Eräs ilmaus tästä taloudellisesta vapautustaistelusta on vuosikausia vakaina pysyneiden tai osittain jopa laskeneiden öljyhintojen korottaminen viime aikoina. Imperialistisista maista tuotavien tuontitavaroiden hinnat ovat myös aikaisemmin jatkuvasti kohonneet.

Mutta eivät ainoastaan öljynhinnat, vaan yleensä raaka-aineiden hinnat — raaka-aineet ovat monen kehitysmaan päävientituote — ovat viime aikoina kohonneet huomattavasti. Kehitysmaiden taloudellinen perkuttaminen imperialistisen hintapolitiikan avulla käy kapitalismin yleisen kriisin uudessa vaiheessa oleellisesti hankalammaksi, se saattaa lähestyä loppuaan. Tämä ei

tietenkään merkitse sitä, etteivätkö imperialistiset maat tekisi kaikkensa taistellakseen tätä kehitystä vastaan ja etteivätkö ne käyttäisi ja rakentelisi muita taloudellisen huijauksen välineitä.

5. Luokkataistelu kapitalismin yleisen kriisin uudessa vaiheessa

Esityksessään toveri Hager totesi: "Lakkokamppailuihin osallistuneiden määrä oli 1946—61 n. 150 miljoonaa, 1961—71 n. 500 miljoonaa. Vuosina 72 ja 73 lakkolaisten määrä kasvoi edelleen. Sitä paitsi työväenluokan uusia kerroksia tuli mukaan lakkoliikkeeseen."

Erityisen tärkeää tässä yhteydessä on, että lakkoliike voimistuu juuri sellaisten olojen vallitessa, jolloin kapitalismin aiemmassa historiassa lakkoaktiivisuus väheni. Ensimmäistä kertaa kapitalismin historiassa työtätekevien lakkoaktiivisuus nykyisen jaksottaisen ylituotantokriisin alkaessa ei vähene vaan kasvaa!

Kaikki mitä me olemme tähän mennessä 70-luvulla kokeneet, puhuu sen puolesta, että kapitalismin yleisen kriisin uutta vaihetta luonnehtivat erityisen terävät ja kiivaat luokkataistelut.

Me olemme vasta kapitalismin yleisen kriisin uuden vaiheen alussa, ja siksi myös vasta havaintojemme, myös teoreettisten johtopäätöstemme alussa. On ratkaisevan tärkeää, että me yhteiskuntatieteilijät tarjoamme puolueelle ja valtiolle ja kaikille kansalaisille jatkuvasti havaintoja ja johtopäätöksiä kapitalismin yleisen kriisin uudesta vaiheesta.

SOIHDUNKANTAJA

- SOL:n hallituksen äänenkannattaja
- ilmestyy joka kolmas viikko lukukausien aikana
- myydään korkeakouluissa ja opistoissa
- hinta 1 marka
- keskeinen poliittinen aineisto, opiskelijaliikkeen ajankohtaiset tehtävät, taktiikka ja strategian kysymykset
- SOL:n jäsenten ja ystävien, kaikkien demokraattisten opiskelijoiden välttämätön ase.

LUE, LEVITÄ, AVUSTA JA KEHITÄ SOIHDUNKANTAJAA!

Suomen tuotannon kansainvälisistä suhteista

Sakari Hänninen

Suomen erityislaatuinen asema imperialismin maailmanjärjestelmässä palautuu viime kädessä maamme kansainväliin taloussuhteisiin. Rauhanomaisen ulkopoliittikkamme perusedellytyksen on muodostanut Neuvostoliiton kanssa harjoitetun taloudellisen yhteistyön takaama tietynasteinen riippumattomuus imperialismin keskuksista. Tämä on myös kansainvälisen imperialismin ja maamme suurpääoman pitkän-tähtäyksen strategian lähtökohta. Ulkopoliittikan suunnanmuutokseen, sen mukauttamiseen yhä taantumuksellisemmaksi käyvään sisäpolitiikkaan, pyritään kytkemällä Suomi yhä tiiviimmin imperialismin keskuksiin, romuttamalla riippumattoman kansantalouden edellytykset. Tärkeä etappi näissä pyrkimyksissä oli sos.dem.-keskustahallituksen allekirjoittaman EEC-sopimuksen voimaantuminen vuoden vaihteessa.

Millä tavoin kansainväliset taloussuhteet vaikuttavat Suomen asemaan ja sen taloudellisen ja poliittisen kehityksen edelytyksiin? Seuraava analyysi on vastaus tähän kysymykseen. Kaikella selvyydellä siitä nousee esiin maamme yhteiskuntataloudellisen kehityksen yhä kärjekkäämmäksi käyvä perusvaihtoehto: joko yksipuolinen, jäykkä, kilpailukyvytön, maamme kansantalouden kehitystä kahlehtiva talousrakenne nopeasti voimistuvassa alistussuhteessa imperialismin keskuksiin — tai monipuolinen, tasapainoinen, kasvu- ja kilpailukykyinen talousrakenne tasa-arvoisessa yhteistyössä Neuvostoliiton ja muiden socialististen maiden kanssa.

Artikkeli on yhteenveto kirjoittajan laajemman Suomen kansainvälisiä taloussuhteita käsittelevän tutkimuksen keskeisimmistä tuloksista. Tämä tutkimus on Sosialistisen opintoneuvonta- ja tutkimuskeskuksen, SOTK:n vamokap-projek-

tin osatyö. Artikkelin on tiivis paitsi teoreettisen antinsa myös empiirisen aineistonsa rikkauden vuoksi. Sen opiskelu edellyttää työskentelyä, joka kannattaa. — Toimitus.

Maailmantalouden nykyisissä olosuhteissa toteutuu kansainvälisen työnjaon tihentymisen objektiivinen prosessi. Tämän taustalla ovat tuotantoprosessissa tapahtuvat syväiset laadulliset muutokset, jotka useimmiten yhdistetään käsitteeseen tieteellistekninen kumous.

Kansainvälisten taloussuhteiden analyysissa tämä muutos tuotantoprosessissa merkitsee ennen muuta sitä, että jonkin yksittäisen maan aseman määrittämiseksi kansainvälisessä järjestelmässä ei enää riitä se, että tarkastellaan yleensä kansantalouden kykyä tuotannon laajentamiseen ja taloudellisen kasvuvauhdin tehostamiseen. "Tietyn (kapitalistisen) maan asema maiden kokonaisjärjestelmässä ja kapitalistisessa maailmantaloudessa ei riipu ainoastaan maan tuotannon laajuudesta ja kehitysvauhdista. Se määräytyy yhä lisääntyvässä määrin tuotanto- ja uusintamisprosessin tehokkuudesta. Samanaikaisesti vaikuttavat taloudellisen kehityksen vauhtiin kasvavassa määrin uusintamisprosessin laadulliset tekijät."¹

Nämä laadulliset tekijät tarkoittavat prosessia, joka merkitsee siirtymistä ekstensiivisestä uusintamisesta intensiiviseen uusintamiseen. Kun talouden ekstensiivinen kasvu on toteutettu korvaamalla elävää työtä kuolleella työllä — tuotantovälineillä — niin intensiivisen kasvun oloissa keskeiseksi muodostuu jo olemassaolevien tuotantovälineiden yhä parempi hyväksikäyttö, mikä merkitsee sitä että raaka-aineiden, energian, puolivalmisteiden ja koneiden käyttö tuotettua yksikköä kohti pienenee. Erityisesti voidaan mainita seuraavat tuottavuuden osatekijät, joiden hyväksikäyttö muodostuu keskeiseksi²:

- työn tehokas ja käytännöllinen organisaatio;
- tuotannon erikoistuminen ja yhteistoiminnallistaminen erityisesti koneenrakennuksen eri aloilla;
- olemassaolevan tuotantokoneiston, tuotantoperustan ja investointien parempi hyödyntäminen sekä tuotantoperustan tehokas uudistaminen;
- työesineiden — raaka-ainemateriaalien, polttoaineen, energian jne. — tehokkaampi käyttö;
- talouden rakenteen kehittäminen lisäämällä edistyneimpien tuotantoalojen osuutta kansantaloudessa.

1. Rechtziegler, Veränderungen in Wachstumstempo und Reproduktionsbedingungen der BRD-Wirtschaft, IPW-Berichte 11/73.

2. Politische Ökonomie des heutigen Monopolkapitalismus, Berlin 1972, ss. 60—61.

Työn tuotantovoiman kohottaminen keskittymällä myös talouden intensiiviseen kasvuun kohottaa yksittäisen maan reaalista kansainvälistä kilpailukykyä, lujittaa sen asemaa maiden kokonaisjärjestelmässä eli laajentaa sen suhteellista liikkumavapautta.

Erittäin tärkeää on kuitenkin todeta, ettei jonkin maan taloudellinen tehokkuus ole riippumaton sen osallistumisesta kansainväliseen taloudelliseen työnjakoon. Maan osallistuminen yhä laajenevaan ja syvenevään kansainväliseen työnjakoon voi kiihdyttää tuottavuuden kohoamista erityisesti tuotannon erikoistumisen ja yhteistoiminnallistamisen kautta ja samalla vaikuttaa ratkaisevan voimistavasti maan taloudelliseen kehitystasoon. Esim. ulkomaankaupan tehokkuuden kannalta on edullista pyrkiä erikoistumaan tavarain viennissä talouden intensiivisen kasvun aloille. Toisaalta maan osallistuminen kansainväliseen työnjakoon voi tyrehdyttää tai estää maan talouden kehittymistä synnyttämiensä riippuvuussuhteiden kautta.

Ratkaisevaa tietyn maan kannalta on siksi se, mihin ja minkälaisiin konkreettis-historiallisiin kansainvälisiin suhteisiin se kieoutuu. Tässä suhteessa maailman nykyinen pääristiriita, imperialismiin ja sosialismiin välinen ristiriita, toimii vedenjakajana. Toisaalta on olemassa kansainvälinen sosialistinen työnjako. Sitä leimaavat tasavertaiset, toverillisen yhteistyön suhteet, joissa pyritään veljesmaiden taloudellisten erojen tasoittamiseen. Toisaalla on olemassa kansainvälinen kapitalistinen työnjako, jota leimaavat keskinäiset kilpailu- ja alistussuhteet ja jonka väistämättömänä seurauksena on epätasainen taloudellinen kehitys.

Kehityksen ja alikehityksen välisen kuilun syventäjänä toimii kapitalististen tuotantosuhteiden pohjalla valtiomonopolistisen kapitalismin ja tieteellisen teknisen kumouksen oloissa juuri työn tuotantovoiman kriteeri.

Seuraavassa on tarkoitus analysoida tästä perspektiivistä, Suomen tuotantorakenteen lyhyestä tarkastelusta lähtien Suomen tuotannon kansainvälisiä suhteita, erityisesti Neuvostoliiton ja imperialismiin kärkimaiden kanssa käytävän kaupan vastakkaista luonnetta. Tarkastelun kohteeksi tulevat Suomen kaupalliset, rahataloudelliset, teknologiset ja suorat riippuvuudet imperialismista.

SUOMEN TUOTANTORAKENTEESTA

Tuotantorakenteen erittely voidaan parhaiten suorittaa ryhmittelemällä tuotannonalat yksinkertaisesti pääomavaltaisuuden (ekstensiivinen kasvu) ja jalostavan asteen (intensiivinen kasvu) muodostamassa koordinaatistossa, jossa sektorit rakentuvat niille tyypillisimmistä, mahdollisimman yhteneväisistä tuotanto-

alakokonaisuuksista.³ Suomea koskevan empiirisen aineiston pohjalta saadaan seuraava tulos⁴:

	korkea jalostava aste	alhainen jalostava aste	
ekstensiivinen kasvu ↓	D-sektori metallien jatkoiteollisuus rakennusaineteollisuus huonekalu- ja graafinen teollisuus tekstiiliteollisuus	A-sektori ompelu-, nahka- ja turkisteollisuus maa- ja metsätalouteen kytkettyä pieniä tavaranto tuotanto	työvaltainen
	C-sektori kaivannaisteollisuus sähkö-, kaas- ja höyry- voimalaitokset	B-sektori puuta muokkaava ja jalostava teollisuus elintarviketeollisuus kemian teollisuus	pääomavaltainen
	← intensiivinen kasvu →		

Kokonaistaloudellisesti katsottuna ja kansainvälisessä verranossa maamme tuotantopääoma ja sen sijoittumista ohjaavat monopolit ovat keskittyneet ahtaisiin rajoihin, lähinnä puuta muokkaavaan ja jalostavaan teollisuuteen, talouden B-sektorille. Myös talouden A-sektorille sijoittuva maa- ja metsätalouteen kytkeytyvä pientavaratuotanto on Suomessa laajempaa kuin muissa teollistuneissa kapitalistisissa maissa. Talouden C-sektorilla on valtion yhtiöillä varsin keskeinen sija. D-sektori, joka edustaa intensiivisen kasvun alaa ja jonka merkitys on jatkuvasti kasvamassa, on Suomessa varsin heikosti kehittynyt. Tällä sektorilla on ulkomaisella pääomalla varsin vahvat asemat maamme taloudessa.

Tuotannon ja monopolipääoman keskittyminen yksipuolisesti puuta muokkaavaan ja jalostavaan teollisuuteen ei määräydy suinkaan yksinomaan Suomen luonnonvarjoista. Se on kapitalismin kehityksen tulos, seuraus maan sisäisten yhteiskuntataloudellisten tekijöiden (monopolioiden toimintastrategia) ja maan ulkoisten

3. Koordinaatistossa on syytä käyttää jalostusasteen sijasta käsitettä jalostava aste, koska se on täsmällisempi. Jalostusaste (se on sitä korkeampi mitä vähemmän tuotannonala käyttää ulkomaisia väli tuotteita tai kotimaisilta elinkeinon harjoittajilta ostettuja väli tuotteita loppuyksikköä kohden) mittaa suhteellisen luotettavasti tuotantoprosessin intensiivisyyttä, mutta se ei pysty ottamaan huomioon jalostusketjun vaihetta. Esimerkiksi vaikka A-sektorille sijoittuvan radion kokoonpanotehtaan tuotteet ovat korkeajalostaisia niin itse kokoaminen ei suinkaan ole intensiivistä, siinä ei tapahdu enää jalostusta. Jalostava aste ottaa tämän huomioon. Tämän esityksen kannalta tämä ongelma ei kuitenkaan aiheuta vaikeuksia, koska B- ja D-sektoreilla tällaista harhaa ei esiinny niin paljoa ja juuri nehan ovat ulkomaankaupan kannalta keskeisimmät.

4. Ks. Pekka Parkkinen, Suomen teollisuustuotteiden tuotannon ja ulkomaankaupan panos rakenne v. 1969, Taloudellinen suunnittelukeskus.

olosuhteiden (kietoutuminen kansainväliseen kapitalistiseen työnjakoon) historiallisesta vuorovaikutuksesta. Se on osoitus Suomen monopolipääoman suhteellisesta heikkoudesta, osoitus yrityksestä kiertää tämä heikkous keskittymällä yhdelle tuotantalalle, jolloin puunjalostusteollisuuden monopolieilla olisi suhteellisen vahvat asemat maailmanmarkkinoilla. Monopolioiden ehdoilla ei ole kyetty toteuttamaan tieteellis-teknisen kumouksen luomia intensiivisen uusintamisen mahdollisuuksia. Kaiken kaikkiaan tuloksena on jäykkä ja yksipuolinen tuotantorakenne, jonka olennaisena piirteenä on alhainen työn tuottavuus. Tämä on johtanut kasaantuviin vaikeuksiin ja syvenevään riippuvuuteen imperialismin keskuksista, mistä ovat osoituksena maksutasevaikeudet, ulkomainen velkaantuminen, työvoiman maastamutto jne. Näitä prosesseja solmittu EEC-sopimus tulee edelleen kiihdyttämään. Kapitalistiluokka pyrkii kompensoimaan tämän omalta osaltaan työvoiman riistoa tehostamalla: devalvaatiot, monopolien vientituki, tulopolitiikka jne. Vientimonopolit kykenevät siten säilyttämään suurvoittoonsa työtätekevien kustannuksella.

Suomen tuotantorakenteen yksipuolisuudesta saa erittäin terävän kuvan vertaamalla sitä Ruotsin tuotantorakenteeseen. Konkreettisesti tämän eron hahmottaa seuraava taulukko, joka kuvaa Suomen ja Ruotsin suurimpien monoliyritysten sijoittumista tuotantoalarakenteen kokonaisuuteen (suluissa yrityksen sijaluku liikevaihdon mukaan luokiteltuna kaikkien yksityisten yritysten joukossa) v. 1971.⁵

D-sektori Volvo-konserni (1) Johnson-konserni (2) SKF (3) Saab-Scania (4) Asea (5) L. M. Ericson (7) Electrolux Atlas Copco Alfa Laval jne.	A-sektori
C-sektori	B-sektori Rauma-Repola (1) (50 %) Kymen Oy (4) (76 %) Ahlström (5) (60 %) Tampella (6) (42 %) Yhtyneet (7) (86 %) Serlachius (8) (88 %) Huhtamäki Schauman (12) (95 %) Kaukas (13) (98.5 %) Rosenlew (15) (59 %) jne.

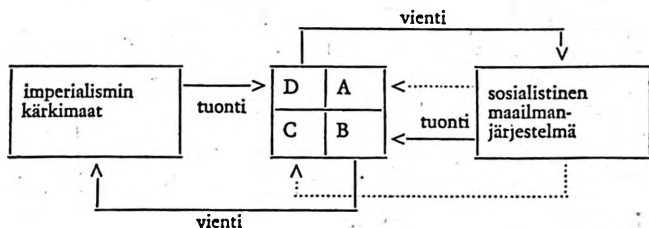
5. Lähde: Suomen 1500 suurinta yritystä, Yritystieto Oy, Helsinki 1973.

Monopolimme ovat tosin konglomeraatteja (vrt. suluissa esitetty puunjalostusteollisuuden osuus prosentteina ko. yrityksissä), mutta kuitenkin Suomen monopolipääoma on viime kädessä erittäin yksipuolisesti puunjalostusteollisuuden monopolipääomaa. Vastaavasti Suomen vientimonopolit ovat vielä yksipuolisemmin puunjalostusteollisuuden monopoleja.⁶

Suomen tuotantorakenteen kehittymättömyyden vuoksi maamme asema kapitalistisessa maailmantaloudessa poikkeaa melkoisesti sellaisista maista kuin Ruotsi, Sveitsi ja Hollanti, vaikka nämä kaikki voidaanakin luokitella samaan pienten kapitalististen teollisuusmaiden luokkaan. Näille maille on ominaista taloudellisen kehitystason korkeus ja samalla tuotantoprosessin tehokkuus, mikä voidaan palauttaa niiden tiettyjen työvaltaisten ja korkeajalosteisten tavaroiden valmistamiseen erikoistuneeseen tuotantorakenteeseen. Tästä johtuen myös niiden asemat ovat kokoonsa nähden vahvat kansainvälisillä markkinoilla.⁷ Suomen laita on kuitenkin toisin kuten seuraavassa tullaan näkemään.

TAVARAKAUPPA

Suomen tuotantorakenteesta ja sen heikkouksista ei voida kuitenkaan johtaa mitään väistämättömyksiä taloudellisen kehityksen mahdollisuuksien kannalta. Ratkaisevaa tässä on se millaisiin kansainvälisiin suhteisiin kietoudumme. Maailman nykyinen pääristiriita toimii Suomen kohdalla erityisen selvästi vedenjakajana. Suomen ulkoisten taloussuhteiden vastakkaisen kah-tiajaon tulokset voidaan konkreettisesti kiteyttää seuraavaan kar-kean yksinkertaistettuun kuvioon:

Toisin sanoen Suomi vie kapitalismin keskuksiin alhaisen jalostavan (ja jalostus-) asteen pääomavaltaisia raaka-aineita ja puolivalmisteita (B-sektori) ja tuo sieltä työvaltaisia korkean

6. Viennin monopolisoitumisen astetta voidaan pitää äärimmäisenä: 20 suurinta yritystä vie 72 % kokonaisviennistä, 40 suurinta 85 %, 60 suurinta 89 %. Keskittymiskomitean mietintö, Helsinki 1972, s. 191.

7. Ks. Judanow, Die kleinen Industrieländer Westeuropas im System des gegenwärtigen Kapitalismus, IPW-Berichte 11/73.

jälöstusasteen kasvuteollisuuden alojen tuotteita (D-sektori). Toisaalta Suomi vie puolestaan sosialistisiin maihin pirkälle jalostettuja teollisuuden työvaltaisia tuotteita (D-sektori) mutta tuo sieltä lähes puhtaasti raaka-aineita.

Kauppa kapitalististen maiden kanssa

Tarkasteltaessa lähemmin Suomen 'länsiviennin' tavarajakautumaa v. 1971 koko länsimarkkinoiden tuoterakenteen taustaa vasten, voidaan selkeäpiirteisesti erottaa Suomen vientirakenteen yksipuolisuus ja alisteisuus kapitalismin kärkimaille.⁸

	Suomen länsivienti (%)	Länsimarkkinoiden yleinen tavarajakautuma (%)
Elintarvikkeet ja nautintoaineet	3.8	15.2
Raaka-aineet	30.9	10.8
Kivennäispolttoaineet	1.2	9.7
Eläin- ja kasvisöljyt	0.2	0.7
Kemian teollisuuden tuotteet	2.0	6.6
Valmistetut teokset (paperi, pahvi jne.)	43.5	22.1
Koneet, laitteet, kuljetusvälineet	10.1	23.9
Erinäiset valmiit tavarat	8.4	10.6
Yhteensä	100	100

Vaikka Suomen länsivientinä tulisikin itse asiassa verrata kehittyneiden kapitalististen maiden vientirakenteeseen, eikä länsimarkkinoiden yleiseen tavarajakautumaan, niin siitä huolimatta tämä Suomea suuresti suosiva kuvaustapa osoittaa, että raaka-aineet muodostavat Suomen viennissä kolminkertaisen osuuden länsimarkkinoiden yleiskuvaan verrattuna, samalla kun myös valmistetut teokset (saomalehtipaperi, pahvi, kartonki) korostuvat Suomen viennissä. Toisaalta juuri koneiden, laitteiden ja kuljetusvälineiden osuus, samoin kuin strategisen kemian teollisuuden osuus laahaa Suomen länsiviennissä huomattavasti yleisen kehityksen takana.

Kehityksen (ja alikehityksen) kasautuva luonne tulee puolestaan esiin tarkasteltaessa niitä muutoksia, joita on tapahtunut talouden laadullisen kehityksen seurauksena kapitalististen maiden viennin tavarajakautumisissa. Raaka-aineiden osuus oli v. 1968 165 % v:n 1958 arvosta, elintarvikkeiden osuus 158 %, polttoaineiden 186 %, mutta kemian teollisuuden tuotteiden jo 286 % sekä koneiden, laitteiden ja kuljetusvälineiden peräti 301 %.⁹

8. Tuomas Sukselainen, Suomen vientimenetys 1960-luvulla — vakio-osuusmallin sovellutus, Suomen Pankin taloudellinen tutkimuslaitos, Taloudellisia selvityksiä 1972, julkaisusarja A 35, s. 25.

9. Politische Ökonomie des heutigen Monopolkapitalismus, Berlin 1972, s. 529.

Näiden lukujen osoittamaa kehitystaustaa vasten voidaan nähdä Suomen länsivientiin perustuvan ulkomaankaupan rakenteen taantunut luonne: alat, joilla Suomen reaalin kansainvälinen kilpailukyky länsimarkkinoilla monopolististen kilpailuolosuhteiden puristuksessa on heikko, osoittavat ylivoimaisesti korkeinta kasvuvauhtia.

Länsivientimme luonnetta voidaan täsmentää edelleen erottamalla B-sektorin ytimen, puuta muokkaavan ja jalostavan teollisuuden ja toisaalta D-sektorin, kasvuteollisuuden ytimen, metallin jatkoteollisuuden osuudet länsikaupassamme. Toiseksi on havainnollista suhteuttaa metallien jatkoteollisuuden tuotteiden vientiosuus metallien jatkoteollisuudelle välttämättömien kotimaasta saatavien strategisten raaka-aineiden vientiosuuteen (jalostusketjun alku- ja loppupää).

Suomen kaupan kohdalla tärkeimpiin kapitalistisiin kauppakumppaneihimme saadaan tällöin seuraava ahdistava tulos v. 1972¹⁰:

	puuta muokkaava ja jalostava teollisuus vienti %	metallien jatkoteollisuus vienti %	metallien raaka- aineet vienti %	metallien jatkoteollisuus tuonti %
Alankomaat	83	3	1.5	33
Belgia-Luxemburg	69	9	2.7	23
Iso-Britannia	76	5	3.4	33
Italia	64	5	6.4	64
Japani	72	3.3	6	69
Länsi-Saksa	61	8	3.4	54
Ranska	75	7	3.9	43
Ruotsi	10	35	2	48
USA	53	15	3.9	37

Taulukko osoittaa, että Suomen tuotannon kansainvälistä suhdetta leimaa alikehitys ja alisteisuus: vientimme toimii lähes täysin yhden ekstensiivistä talouden kasvua edustavan tuotantosuunnan varassa suhteessa Länsi-Euroopan kapitalistiin maihin (Keski-Euroopan kohdalla puunjalostusteollisuuden osuus 61—83 %), jotka nykyisin muodostavat ulkomaankaupassamme keskeisen osapuolen.

10. Laskettu Suomen ulkomaankaupatilastosta v. 1972. Tavararyhmien kokoonpanossa on käytetty seuraavia kattavia tuotteita (puutajalostavassa teollisuudessa on vähäinen mittausvirhe): Puutajalostava ja muokkaava teollisuus: puutavara ja puuteokset, paperi ja pahvi, paperivanuke. Metallien jatkoteollisuus: mekaaniset koneet ja laitteet, kojeet, kuljetus- ja ajoneuvot, alukset ja veneet, lentokoneet ja osat, kellot ja osat, rauta- ja raitiotien liikkuva kalusto. Metallin strategiset raaka-aineet ja tarvikkeet: kupari ja kupariteokset, sinkki ja sinkkiteokset, nikkeli ja nikkeliteokset, wolframi, molybdeeni, vanadiini jne., malmit.

Talouden intensiivistä kasvun kannalta strategisen metallin jatkoteollisuuden tuotteiden vienti puolestaan on kyseisiin maihin täysin kehittymätöntä (3—9%). Tätä kehittymättömyyttä korostaa ja sen luonteen paljastaa metalliteollisuuden raaka-aineiden suhteettoman suuri vienti tuotteiden vientiin verrattuna. Se on mahdollista, koska Suomi vie lähes kaiken tuotannostaan: mm. 50% kuparista, 80—95% sinkistä, nikkelistä ja ferrokromista sekä 100% vanadiinipentoksista, koboltista, selenistä, lyijyrikasteesta ja kadmiumista.¹¹ Suomesta toisin sanoen vie-dään metallien jatkoteollisuuden ja osittain myös kemianteollisuuden raaka-aineita sen sijaan että vakavasti pyrittäisiin iia-jentamaan itsenäistä ja kansantaloudelle ja työväestön hyvinvoin-nille elintärkeää metallien jatkoteollisuuden tuotantotoimintaa.

Päinvastoin monopolien ehdoilla ja valtiokoneiston myötävai-kutuksella on ajauduttu erittäin suureen riippuvuuteen kehitty-neistä kapitalistisista maista kasvuteollisuuden ydinalojen osalta. Metallin jatkoteollisuuden tuonti on erittäin keskittynyt lähinnä Länsi-Saksaan ja Ruotsiin, joita seuraavat Iso-Britannia, IISA, Japani ja Ranska, siis kapitalismin kehittyneimpiin valtioihin. Ruotsia lukuunottamatta näiden tavaroiden kohdalla epäsuhta Suomen tuonnin ja viennin kohdalla on huutava. Esim. Japa-nista toimme koneita, laitteita ja kulkuneuvoja v. 1973 255 257 000 mk:n arvosta ja veimme 2 666 000 mk:n arvosta (vientä tuonnista n. 1%). Vastaavasti toimme Länsi-Saksasta 1 097 652 000 mk:n arvosta ja veimme 71 578 000 mk:n ar-vosta (vientä tuonnista n. 7%).¹²

Jo näiden niukkojen tietojen pohjalta voidaan nähdä että län-sikaupppamme luonne, jonka taustalla on puunjalostusteollisuu-den monopolien ohjaama tuotantorakenteen kehitys, aiheuttaa vakavaa haittaa Suomen kansantalouden kehitykselle, mistä luon-nollisesti raskaimmin kärsii työväestö.

Kauppa Neuvostoliiton kanssa

Suomen Neuvostoliiton ja muiden sosialististen maiden kansa-käymä kauppa muodostaa selvän vastakohdan imperialististen maiden kaupalle. Edellä todettiin että Suomi vie Neuvostoliittoon lähinnä talouden D-sektorilta — siis korkeasti jalostettuja tuot-teita — ja tuo talouden B-sektorille — siis lähes puhtaasti raa-ka-aineita. Seuraavassa tätä yleistä tosiseikkaa hieman täsmen-netään.

Suomen itsenäisen metallien jatkoteollisuuden (laivat, puunjalostusteollisuuden koneet, kaapelit jne.) kasvuke-

11. Luvut ovat viennin prosenttiosuuksia tuotannosta v. 1970. Lähde: Taloudellinen suunnitteluteollisuus, Kansantalouden kehittymismahdollisuudet vuoteen 1984.

12. Ulkomaankauppa, kuukausijulkaisu syyskuu 1973.

hitys ja tuotannon monipuolistaminen on rakentunut ja rakentuu ratkaisevassa määrin Neuvostoliiton markkinoiden varaan. "Vuonna 1955 oli Neuvostoliiton viennin osuus 74 % metallin kokonaisviennistä. Vuonna 1966 oli vastaava osuus 57 %".¹³ Pysyväisesti Suomen Neuvostoliiton viennistä metallien jatkoteollisuuden osuus tavarainvaihdossa on yltänyt puoleen koko viennin arvosta. Tämä käy ilmi tarkasteltaessa seuraavien runkosopimuskauden Suomen Neuvostoliiton viennin koostumusta¹⁴:

%	1951—55	56—60	61—65	66—70
Koneet, laitteet, laivat	44.7	55	56.5	49.4
Puu ja paperituotteet	29.1	35.3	32.2	32.2
Elintarvikkeet	0.3	1.7	3.6	4.6
Kulutustavarat	0	0	1.1	5.3

Toisin sanoen metallien jatkoteollisuuden vientiosuus Suomen NL:n viennistä on pysynyt vakiona. Kuitenkin sen suhteellinen osuus metallin kokonaisviennissä on heikentynyt koko NL:n viennin suhteellisen osuuden vähentämisen myötä.

Metallien jatkoteollisuuden tarkastelu ei kuitenkaan riitä osoittamaan Neuvostoliiton kaupan myönteistä vaikutusta Suomen talouden kehittymiselle. Runkosopimuskausien tarkastelusta käy ilmi, että myös puuta jalostavan teollisuuden osuus Suomen Neuvostoliiton kaupassa omaa merkittävän aseman. Mutta kun Suomen vienti kapitalistisiin maihin käsittää alhaisen jalostavan (jalostus-) asteen selluloosaa, sahatavaraa, sanomalehtipaperia, niin Neuvostoliittoon suuntautuva vienti käsittää korkealle jalostettuja työvaltaisia paperituotteita. Tämä näkyy seuraavien paperituotteiden vientiluvusta v. 1972¹⁵.

Eräiden paperi- ja pahviteosten sekä painotuotteitten vienti myyntimaittain (kyllästetty, päällystetty, laminoitu paperi ja pahvi, aallotettu paperi ja pahvi, savukepaperi, seinäpaperi jne.) (1000 mk)

1. Neuvostoliitto	215 287
2. Ruotsi	84 970
3. Iso-Britannia	57 510
4. Norja	38 420
5. Tanska	32 022
6. Länsi-Saksa	22 334

Vastaavasti erittäin korkeaa paperiteollisuuden jalostavaa astetta edustavat sulfiittipaperi ja greaseproofpergamiini myydään pääasiassa Neuvostoliittoon; Neuvostoliitto on Iso-Britannian jal-

13. Helge Haavisto, Suomen ja Neuvostoliiton välinen kone- ja laitekauppa, kirjassa Metallin SEV-seminaari, Helsinki 1972, s. 29.

14. Patolitsnev, Neuvostoliiton ulkomaankauppa, Porvoo 1973, s. 84.

15. Suomen ulkomaankauppatilasto 1972, Ulkomaankauppaliitto.

keen toiseksi suurin muun paperin ja pahvin ostaja Suomesta jne. Yksinkertaisesti voidaan todeta, että myös puunjalostusteollisuuden tuotantoprosessin intensivointi ja tehostaminen erityisesti energia- ja materiaali-intensiteetin alantaminen on ulkoisessa suhteessa lähes yksinomaan rakentunut Neuvostoliiton kaupan varaan.

Puuta muokkaavan teollisuuden pitkälle jalostavan, intensivoidun tuotantosuunnan, huonekaluteollisuuden tuotteiden vienti on myös maallemme kannattavaa kauppaa. Tässä suhteessa voidaan jälleen havaita Neuvostoliiton kaupan edullisuus, kun tarkastellaan huonekalujen viennin alueellista jakautumaa (1000 mk) v. 1972¹⁶:

1. Neuvostoliitto	37 933
2. Ruotsi	29 648
3. Länsi-Saksa	13 445
4. USA	5 920
5. Iso-Britannia	4 941

Edelleen Suomen vientiä monipuolistavien työvaltaisten ja suhteellisen korkean jalostavan asteen omaavien vaatetus- ja kätäteollisuuden kehittyminen on ratkaisevasti rakentunut Ruotsin ja Neuvostoliiton varaan ulkoisessa taloudellisessa suhteessa. Kapitalismin kärkivaltioista näiden teollisuudenalojen osalle ei ole tullut juuri muuta kuin ankara tuontitulvan paine, joka ratkaisevasti heikentää niiden itsenäistä tuotannollista kehittymistä.

Myöskään Neuvostoliiton monien mittavien rakennusurakoiden varassa nousevan rakennusteollisuuden suhteen kapitalistinen länsi ei kykene tarjoamaan näköaloja, koska viemme sinne lähinnä raaka-aineiksi luokiteltavia tuotteita tältä alalta.

Jo tarkastelemalla tuonnin ja viennin tavarakohtaista rakennetta voidaan siis todeta, että Neuvostoliiton kanssa käyvä kauppa on ainoa reaalin vaihtoehto Suomen monipuolisen ja intensiivisen teollisuuden kehittymiselle, ja sen turvaaminen on välttämätöntä kansantalouden elinvoiman kannalta.

KAUPPATASEEN VAJE — SEURAUUS SITOUTUMISESTA IMPERIALISMIIN

Suomen ulkoisten taloussuhteiden "kroonisen rakenneheikkouden" kiteytettynä osoittimena toimii kauppatasemme kasvava alijäämäisyys. Devalvatio, työväestön riiston ankara tehostaminen tulonsiirron kautta vientimonopoleille, poistaa häviävän lybyyksi hetkeksi näkyvistä sairauden oireet, mutta kerta kerralta heikommalla menestyksellä. Erityisesti 1960-luvulta lähtien kansan-

16. Suomen ulkomaankauppatilasto 1972, Ulkomaankauppaliitto.

TIEDONANTAJA

SKP:n PUOLUEJÄRJESTÖJEN ÄÄNENKANNATTAJA

Työväen, työläis- ja opiskelevan nuorison uutis- ja poliittisteoreettinen sanomalehti, ilmestyy neljä kertaa viikossa

"Kuten vallankumousliikkeen kokemus osoittaa, kommunistisella lehdistöllä on suuri osuus puolueen vaikutuksen yleisessä laajentamisessa.

Lehdistöllä on myös välitön vaikutus puolueen läheisyydessä toimivien järjestöjen kuten SOL:n toiminnan kehittymiselle. Suomessa nämä tehtävät on täyttänyt ja täyttää Tiedonantaja.

Tiedonantaja on laajenevassa määrin muodostunut myös demokraattisten opiskelijoiden laajojen joukkojen taistelua kehittäväksi lehdeksi, jonka arvovalta on voimakkaasti kohoamassa kaikkien opiskelijoiden keskuudessa. Sen merkitys työväenluokan ja opiskelijoiden monopolienvastaisen taisteluyhtenäisyyden kehittämisessä on erittäin suuri." (SOL:n hallituksen 3. istunto, elokuussa 1973).

Vuosikerta 55 markkaa (opiskelijat 38,50), puoli vuotta 30 markkaa (21,00) ja 3 kuukautta 16 markkaa (11,20). Lähetä tilaus postisiirtotilille 381 43 - 1, osoite Tiedonantaja, PL 211, 00171 Helsinki 17.

TOVERI, OPISKELE!

Sosialistisen Opiskelijaliiton kirjasarja

1. Georgi Dimitrov: Työväenluokan yhtenäisyys ja kansanrintama fasismia vastaan. 168 s., 5 mk.
2. B. M. Leibzon, J. Zhilin: Taistelu revisionismia vastaan. 80 s., 2 mk.
3. Demokratian ja tieteen puolesta imperialismia vastaan. Sosialistisen Opiskelijaliiton 8. liittokokous. Liitteenä SOL:n periaateohjelma. 222 sivua, 5 mk.
4. Johdatus sosialismiin. 2. painos, 96 sivua, 3 mk.
5. Peter Bollhagen: Marxilaisen historiatieteen perusta, kohde ja tehtävät. 128 sivua.
6. Sosialistisen Opiskelijaliiton 9. liittokokous. Sisältää mm. hallituksen toimintaselostuksen, kokouspuheenvuorot, SOL:n järjestönormiston, päätöslauselmat ja tervehdykset. 328 sivua, 9 mk.
7. L. Leontjev: Marxilaisen kansantaloustieteen alkeet 253 sivua, 10 mk.

Sosialistisen Opiskelijaliiton Punaiset vihkot

1. Keskustelua tulopolitiikasta. 2. painos. 82 s., 1 mk.
2. Timo Koster: Demokraattinen vallankumous Unkarissa ja Eestissä. 32 sivua, 2 mk.
3. Nuorison marxilais-leniniläisten joukkojärjestöjen kysymyksiä. Sisältää SOL:n seminaarin "Eläköön työläis-, opiskelevan ja koululaisnuorison työn järjestäminen marxismi-leninismin ja proletarisen internationalismin pohjalta" alustukset sekä Sosialistisen Opiskelijaliiton seikkaperäisen lausunnon Suomen Demokraattisen Nuorisoliiton periaateohjelman toisesta luonnoksesta. 64 sivua, 2,50 mk.

Tilaus postiennakolla osoitteesta SOL, 3. linja 7 B 37
00530 Helsinki 53

taloutemme ulkoinen kuva on tässä suhteessa rumasti kolhiintunut, mistä osoituksena on kauppataaseen kehitys (milj. mk)¹⁷:

1961:	—316	1968:	+ 163
62:	—396	69:	— 158
63:	—189	70:	—1385
64:	—684	71:	—1844
65:	—699	72:	—1025
66:	—707	73:	—1928
67:	—563		

V. 1973 kahta miljardia hipova kauppataaseemme vaje on taloutemme kansainvälisten suhteiden syvän kriisin pelkistetty osoitin.

Kapitalistien taistelu kauppataaseen vajeesta vastaan kulutuskysyntää rajoittamalla johtaa ainoastaan työväenluokan elintason laskuun ja viime kädessä myös tuotannon kasvuedellytysten kahlintaan. Kauppataasevajeemme perustekijä ei ole suinkaan viime kädessä kulutustavarat, jotka nekin luonnollisesti tuontipaineen muodossa rasittavat tasetta. Tämä käy ilmi tarkasteltaessa seuraavaa taulukkoa, joka osoittaa Suomen tuontirakenteen v. 1971 (milj. mk) tavaroiden käytön mukaan¹⁸:

Raaka-aineet ja tuotantotarvikkeet	4639
siitä teollisuuteen	4442
Poltto- ja voiteluaineet	1557
Valmiit tavarat	5539
siitä investointiin	3428
kulutukseen	2111
Koko tuonti	11734

Kauppataaseen vajauksen takana ovat siis investointitavarat. Vuoden 1966 jälkeen ei ulkomaisten investointitavaroiden osuus suoritetuissa tehdasteollisuuden investoinneissa ole ollut alle 50.96 ja osuus on sen jälkeen vain noussut.¹⁹ Asiaa voidaan kuitenkin vieläkin tarkentaa.

Vajeemme velkojat löytyvät nimenomaan niistä samoista maista, jotka ovat metallien jarkoteollisuuden suurimpia tavarantomittajia Suomeen, toisin sanoen niistä maista, joiden suhteen tuotannon laadulliset riippuvuudet ovat syvimpiä²⁰:

Kauppataaseen vaje v. 1973:

Länsi-Saksa	1358 milj. mk
Ruotsi	784 milj. mk
Japani	366 milj. mk
USA	128 milj. mk

17. Helsingin Sanomat 22.1. 74.

18. STV 1972, s. 139.

19. Tulo- ja menoarvioesitys vuodelle 1973, s. 645.

20. Helsingin Sanomat 22.1. 74.

Tarkasteltaessa vielä tuonnin osuutta eri tuotantoalojen investointirakenteessa ja sitä mistä maista tämä tuonti tapahtuu, nähdään tarkasti perussy²¹:

Tuotannonala	tuonnin osuus investoinneista (%)	eri maiden osuus tämästä tuonnista	
		sosialistiset maat	muut
Elintarviketeollisuus	17	3	14
Tekstiili- ja vaatetusteollisuus ...	35	4	31
Mekaaninen puunjalostus	7	2	5
Paperiteollisuus	12	5	7
Kemian teollisuus	44	16	28
Savi- lasi -kivenjalost.	18	8	10
Metallien perusteoll.	23	11	12
Metallien jatkoeteollisuus	31	5	26

Taulukosta voidaan havaita, että luonnollisesti juuri tekstiili- ja vaatetus-, kemian ja metalliteollisuuden kohdalla tuonnin osuus tuotannon investointirakenteessa on korkein. Vajeen kiihdyttimenä toimivat siis nimenomaan näiden alojen raaka-aineiden ja tuotantotarvikkeiden tuonti, ja tämä puolestaan palautuu juuri näiden alojen erityisesti rauta- ja terästeollisuuden sekä kemian teollisuuden eräiden ratkaisevien tuotantosuuntien kehittymättömyyteen. Kuten olemme todenneet kehittymättömyys johtuu monopolien ohjaaman tuotantorakenteen kehityksen heikkoudesta.

Kaiken kaikkiaan Suomen kauppataseen krooninen alijäämäisyys on tulos kapitalistisen kansainvälisen työnjaon luonteesta: karpässarjalainen joutuu nyrkkeilemään raskaassa sarjassa. Tulos on ilmeinen: keräilyerät odottavat.

Tärkeää edellisestä taulukosta on myös havaita, että sosialististen maiden osuus näiden ratkaisevien tuotantotarvikkeiden tuonnissa — mikä pysyttäisi kauppataseen tasapainossa kahdenkeskisten sopimusten puitteissa — on täysin alisteinen kapitalismin päämaista tapahtuvalle tuonnille.

Kauppavaihto sosialistisen maailmanjärjestelmän kanssa ei synnytä maksutaseongelmia. Lisäksi Neuvostoliiton kanssa käytävä kauppa johtaa — kuten olemme todenneet — talouden intensiivisen kasvun tehostumiseen, erityisesti materiaali- ja energiaintensiteetin alenemiseen. Se pienentää samalla poltto- ja voiteluainneiden samoin kuin myös raaka-aineiden ja tuotantotarvikkeiden tuontitarvetta imperialismin keskuksista. Ennen kaikkea voimatalouden ja raaka-ainetuotannon runsaasti pääomia vaativien teollisuusalojen kehitys tulisi koordinoita pitkän tähtäimen kokonaisvaltaisten ohjelmien puitteissa Neuvostoliiton kanssa käytävän yhteistyön pohjalta. Tässä suhteessa erityisesti rahoitus- ja projektiyhteistyö avaa valtaisia kehitysmahdollisuuksia.

21. Pekka Parkkinen, emt., taulukko 2.

RAHATALOUDELLINEN RIIPPUVUUS IMPERIALISMIN KESKUKSISTA

Kaupallinen riippuvuus johtaa puolestaan maksutaseen kautta rahataloudelliseen riippuvuuteen. Tämän mukaisesti Suomen ulkomainen velka on kasvanut räjähdysmäisesti. "Suomen ulkomaisen nettovelan eli ulkomaisten velkojen ja saatavien osuus kansantuotteesta on EFTA-kaudella kasvanut 4 prosentista 12 prosenttiin. Ja Suomen ulkomaisen nettovelan osuus saattaa muuttaman vuoden kuluttua nousta 20 prosenttiin kansantuotteesta."²² Vv. 1960—72 Suomen pitkäaikaisten ulkomaisten lainojen määrän kasvu oli seuraava (milj. mk)²³:

1960 n.	1100
1967	4200
1970	5774
1972	9985

Näissä olosuhteissa Suomi oli tuttu asiakas erityisesti euro-obligaatiomarkkinoilla. "Suomi oli viime vuonna (1972) kymmenenneksi suurin lainanottaja euro-obligaatiomarkkinoilla. Viime vuonna emittoitujen lainojemme määrä oli peräti viisinkertainen mitä se oli neljä vuotta sitten."²⁴ Erityisen voimakkaasti on kasvanut Länsi-Saksan D-markkoina otettujen lainojen määrä: vuonna 1965 niiden osuus kaikista otetuista lainoista oli 14 %, vuonna 1972 28 %.²⁵

Nämä luvut osoittavat että Suomi on ajautumassa kansainvälisen — erityisesti Länsi-Saksan — finanssipääoman ja sen rahoituslaitosten velkavankouteen, jota kautta velan hoitokustannuksina imetään kansantaloutemme elinvoimaa.

Lainojen otto keskittyy toisaalta valtiolle ja valtionyhtiöille, toisaalta monopolille (erityisesti puunjalostusteollisuuden monopolille) ja monopolien ja valtion rahoituslaitoksille (Suomen Vientiluotto Oy, Mortgage Bank of Finland, Hypoteekkipankki Oy, Teollistamissrahasto Oy).

Suomalaisen pankkipääoman kansainvälistyminen liittyy oleellisesti juuri näihin monopolien lainoitusjärjestelyihin, mutta toisaalta myös niihin rahoitusjärjestelyihin, joita pääomia maasta vievät monopolirytykset edellyttävät. KOP:lla, PYP:llä ja HOP:lla on osakeomistus eräissä eurooppalaisissa pankeissa ja rahoituslaitoksissa ja sitä kautta ne kytkeytyvät myös kansainvälisen finanssipääoman yhteyteen.²⁶

22. Jermu Laine Helsingin Sanomissa 29.1.74.

23. Suomen Pankin vuosikirjat 1972, s. 25.

24. Talouselämä 16/73, s. 25.

25. Suomen Pankin vuosikirjat 1965 ja 1972.

26. Nämä kytkennät ovat seuraavat: HOP: Banque Transatlantique (Ranska); PYP: ADELA Investment Co (Lux.), Banque Scandinavie en Suisse (Sveitsi 18 %), Euro-Clearance System Ltd (Iso-Britannia), (European Enterprises Development Co), Scandinavian Bank Ltd (Iso-

Ulkomaisten lainojen käyttö kohdistuu puolestaan puhtaasti monopolien tavoitteiden toteuttamiseen, erityisesti joko tuotannon perusedellytysten luomiseen tai sitten suoraan monopolien tuotannollisen aseman tehostamiseen, missä suhteessa juuri puunjalostusteollisuuden monopolit ovat avainasemassa. On erityisesti korostettava, että nimenomaan suomalaisilla puunjalostusteollisuuden monopoleilla on takanaan kansainvälisen monopolipääoman tuki herruuspyrkimyksissään, jotka luonnollisesti nivoutuvat yhteen kansainvälisten monopolien tavoitteisiin Suomen suhteen.

Ensi sijassa tätä taustaa vasten voidaan tarkastella myös kansainvälisten valtiomonopolististen järjestöjen kuten Maailmanpankin, Valuuttarahaston ja Rahoitusyhteisön suhdetta Suomeen. Esim. Maailmanpankilta Suomi on saanut vuoden 1972 loppuun mennessä 17 lainaa yhteisarvoltaan 296 779 464 \$ ja näiden lainojen käyttö on suuntautunut puhdaspiirteisesti joko tuotannon perusedellytysten tai puunjalostusteollisuuden monopolien tuotantotoiminnan kehittämiseen.²⁷ Myös Maailmanpankin 28.12.1972 antama 20 000 000 \$:n laina on tarkoitettu valtiomonopolistisen MERA-ohjelman rahoittamiseen, jonka tarkoituksena on puunjalostusteollisuuden raaka-aine pohjan turvaaminen.

Suomelle on varattu imperialismin maailmanjärjestelmässä paikka maana, joka tuottaa raaka-aineita, puolivalmisteita ja paperituotteita ja joka ei pyri eikä kykene kilpailemaan strategisilla kasvuteollisuuden aloilla kansainvälisten monopolien kanssa. Tässä suhteessa Suomi kuuluisi ensi sijassa eurooppalaisten, eritoten länsisaksalaisen mutta myös ruotsalaisen finanssipääoman etupiiriin.

PÄÄOMALIIKKEET JA TEKNOLOGINEN RIIPPUVUUS

Viime vuosina Suomen tuotannon suhde kansainväliseen kapitalismiin on ollut laadullisessa murrosvaiheessa — ja EEC-sopimus oli vielä selvä askel eteenpäin tähän suuntaan. Suomen ja kansainvälisiä suhteita ei leimaa enää vain tavaroiden vienti ja tuonti vaan myös pääomien vienti ja tuonti. Ulkomaisen pääoman maahantunkeutumisen seurauksena Suomi kytkeytyy yhä voimakkaammin kansainvälisen pääoman vaikutuspiiriin. Toisaalta pääomien maastaviennin kautta suomalaiset monopolit pyrkivät yhä voimakkaammin ottamaan osaa kansainvälisen pääoman toimintaan, so. kilpailla kansainvälisenä pääomana. Näiden liikkeiden ykseys edellyttää ja merkitsee monopolien vallan jatkuvaa ja rat-

Britannia, 19,4 %); KOP: ADELA Investment Co (Lux.), Manufactures Hanover Banque Nordique S.A. (Ranska 10 %), Nordfinanz Bank Zürich A.G. (Sveitsi 21,5 %), Nordic Bank Ltd (Iso-Britannia, 33,3 %).

27. Ks. Philipp, Monopole der Holzverarbeitenden Industrie Finnlands, Greifswald 1966.

kaisevaa lisääntymistä. Monopolipääomasuhteelle rakentuvat työnjaon ja kilpailun muodot merkitsevät pienempien ja heikompien kilpailijoiden tuhoutumista. Samalla toteutuu monopolien välisen työnjaon tiivistyminen ankaran kilpataistelun olosuhteissa, mikä tietää myös kapitalismin epätasaisen kehityksen voimistumista aloittain ja alueittain.

Pääoman vienti

Suomen kohdalla pääomien vienti on selkeäpiirteinen seuraten yhteiskuntatalouden herruuden anastaneiden monopoliemme toimintastrategiaa, monopolivoittojen hankkimisen strategiaa. Pääoman vientiä harrastavat erityisesti voimakkaasti laajentuneet ja keskittyneet puunjalostusteollisuuden monopolit, jotka ovat riistäneet itselleen leijonanosan työläisten luomasta lisäarvosta kasaantuvint monopolivoittoa. Ne pyrkivät irtaantumaan anastamaine rikkauksineen kansallisen talouden niille ahtaiksi käyneistä rajoista jättäen samalla kehittämättä heikosti kehittyneitä tuotannonaloja.

Keskeisin rajoitus on puunjalostusteollisuuden potema raaka-ainepula. Se on ennen kaikkea seurausta alhaisen jalostavan asteen tuotantotekniikasta ja niistä valtavista investoinneista, joita puunjalostusteollisuus toteutti 1960-luvulla suunnattomien voittovarojensa, valtion ja kansainvälisen pääoman myötävaikutuksella. Myöskään kansainvälinen kapitalistinen työnjako ei ole tuonut mukanaan mahdollisuuksia tarpeeksi mittavan jalostusasteen kohottamiseen, vaan se on merkinnyt kiristyvää kansainvälistä kilpailua. Tätä taustaa vasten ei ole vaikea nähdä puunjalostusteollisuuden monopolien tavoitteita: pääomien viennillä pyritään vahvistamaan tuotannollisia ja kaupallisia asemia kapitalistisilla maailmanmarkkinoilla.

Kymmenkunta puunjalostusteollisuuden monopolia vastaa lähes täydellisesti Suomen teollisuuden pääomien maastaviennistä: Kymin Oy, Yhtyneet, Enso, Tampella, Rauma-Repola, Rosenlew, Ahlström, Kaukas, Nokia, Schauman, Haarla Oy. Näillä monopolilla on tuotantolaitoksia yli kymmenessä maassa (Brasilia, Nigeria, Marokko, Israel, Kanada, Englanti, Espanja, Ranska, Länsi-Saksa, Italia, Tanska). Viimeaikoina puunjalostusteollisuuden kansainvälisten monopolien mielenkiinto "maailmanlaajuiseen puuraaka-ainepulan oloissa" on kohdistunut erityisesti kehitysmaihin Latinalaisessa Amerikassa (erityisesti Brasilia), Afrikassa (erityisesti Nigeria) ja Kaakkois-Aasiassa. Juuri Brasilian ja Nigerian "vihreä kulta" on houkuttellut myös Suomen monopolipääomaa ryhtymään tai ottamaan osaa tuotannolliseen toimintaan, josta ovat osoituksena Yhtyneiden Paperitehtaiden Onibla S. A. ja Rubin de Oliveira S. A. tehtaat Brasiliassa sekä Rosenlewin Paper Sack Ltd Nigeriassa.

Suomen monopolipääoman kasvaviin imperialistisiin pyrkimyksiin — haaveisiin — ei ole vaikea yhdistää niitä valtiomonopolistisia toimenpiteitä, joiden kautta Suomen valtiovalta osataan tukea uskollionialismia. Vientitakuulain muutoksella v. 1969 on vientitakuujärjestelmään liitetty myös kehitysmaaviennin erityistakuujärjestelmä: kehitysmaatakuut ja investointitakuut. Erityisesti investointitakuu on se kehitysmaaviennin erityistakuiden muoto, joka selkeäpiirteisesti tuo esiin valtion panoksen uskollionialististen riistopyrkimysten tukijana. Se myönnetään kehitysmaihin suuntautuvan yksityisen pääomaviennin yhteydessä juuri poliittisten riskien kattajaksi, siis esim. anti-imperialististen voimien suorittaman kansallistamisen varalta.

Pääomien vienti Suomesta ei rajoitu pelkästään puunjalostusteollisuuden toimenpiteisiin. Suomalaisen ”valistuneen itsekkyyden” periaatetta toteuttavat myös tekstiiliteollisuuden kapitalistit riistämällä halpaa työvoimaa Portugalissa (HKK Oy, Urheiluvaatetus, Luhta Oy, Mattisen teollisuus, jne.) Kone Oy ruotsalaisen Asean yhteydessä ja Latinalaisen Amerikan kulkuneuvoteollisuutta valtaavat yritykset (Valmet do Brasil). Kuitenkin nimenomaan puunjalostusteollisuuden monopolien pääoman viennillä ja sen muilla kansainvälisillä operaatioilla on painava taloudellinen ja poliittinen merkitys.

Ulkomainen pääoma Suomessa

Vaikka pääoman tuonnin osuus maamme taloudessa on määrittäisesti vielä suhteellisen vähäistä kansainvälisessä verrannossa, niin heti tulee todeta jotain enemmän. Ensinnäkin pääomantuonnin viimeaikainen kasvuvauhti on voimakkaasti kiihtynyt. ²⁸ Samalla hallitsevan luokan suhtautuminen ulkomaisen pääoman maahantuontiin on ratkaisevasti muuttunut. Tätä osoittaa se, että on perustettu Ulkomaisten investointien neuvottelukunta, joka valtiomonopolistisin keinoin pyrkii houkuttelemaan Suomeen kansainvälistä pääomaa.

Toiseksi pääoman tuonti on voimakkaasti keskittynyt toimialoittain. Ulkomaisen pääoman painopiste Suomessa sijoittuu strategisimpiin kasvuteollisuuden aloihin, nimenomaan talouden D-sektorin tiimeen, metallien jatkoteollisuuteen, mutta myös teollisteknisen kumouksen oloissa erittäin tärkeän kemian teollisuuden tuotantosuuntiin. Näiden kasvuteollisuudenalojen useissa tuotantosuunnissa (erityisesti elektroniikassa, kulkuneuvoteolli-

28. Kun Suomen Pankin lupiin perustuva pääomien maahantuonti (suorat sijoitukset ja tytäryhtiölainat) olivat koko 1960-luvulla yhteensä 293 miljoonaa markkaa niin pelkästään vv. 1970—72 tuotujen pääomien yhteismäärä oli jo 359,6 miljoonaa markkaa. Vastaavasti pääomien viennin kohdalla yhteismäärä koko 1960-luvulla oli 315 miljoonaa markkaa kun taas vv. 1970—72 pääomien maastavienti kattoi jo 668 miljoonalla markalla suoria sijoituksia ja tytäryhtiölainoja.

suudessa, teknokehiassa) ulkomaisella pääomalla on Suomessa erittäin merkittävä ja osittain ratkaiseva asema, mikä puolestaan konkreettisesti kahlitsee Suomen kasvuteollisuuden alojen tulevaisuuden kehitystä ja tuotantoprosessin tehokkuutta kansainvälisten monopolien voitontavoittelun kustannuksella.²⁹ Varsinkin ruotsalaisen pääoman tuotantotoiminta — joka kattaa yli puolet ulkomaisten valmistusyritysten osuudesta Suomessa — on keskittynyt juuri näille aloille.

Suoranaisten omistuksellisten suhteiden lisäksi ulkomaiset monopolit kontrolloivat lukuista määrää suomalaisia yrityksiä useilla tuotannonaloilla erilaisten lisenssi-, patentti-, yhteistyö- ja hankintasopimusten kautta. Erityisesti tiedeintensiivisten kasvuteollisuuskien kehittämättömyyteen kytkeytyvä kuilu tieteen ja teknologian soveltamisessa on johtanut osaltaan Suomen monenlaisten teknologisten riippuvuuksien suhteisiin. Teknologisen riippuvuuden karkeana osoittimena voidaan pitää esim. ulkomaisista alkuperää olevien patenttien prosenttiosuutta kaikista myönnettyistä patenteista. Niiden osuus oli Suomen kohdalla v. 1972 79 %³⁰, mikä ilmentää tuotantoteknologian varsin korkeaa ulkoista riippuvuutta. Se kohdistuu esim. patenttien osalta Saksan Liittotasavaltaan, IISA:han ja Ruotsiin. Konkreettisempi ilmaus näistä riippuvuussuhteista ovat suomalaisten yritysten alihankintatoteutukset ulkomaille, ennen muuta ruotsalaisille monopolleille.

29. Konkreettisen kuvan tästä tilanteesta saa seuraavasta listasta, johon on merkitty yksityisiä ulkomaisen pääoman hallinnassa tai osakkuusomistuksessa (mikä myös voi merkitä useissa tapauksissa yrityksen tosiasiallista hallintaa, jos esim. tuotanto perustuu ulkomaisen pääyhtiön lisenssisopimukseen) olevia metallin jatkoteollisuuden yrityksiä Suomessa. Numero suluissa osoittaa liikevaihdon mukaista suuruusjärjestystä Suomen kaikkien teollisuusyritysten joukossa v. 1972: (23.) Strömberg Oy: Asea omistaa n. 12 % osakepääomasta. (26.) Kone Oy: Asea omistaa 20,5 %, Brown-Boveri 7,4 % osakekannasta. Eräiden tietojen mukaan Koneen osakepääoma olisi 1973 siirtynyt kokonaan kotimaiselle pääomapohjalle; kuitenkin on varmaa että Koneen ja Asean yhteistyösuhde säilyy. (55.) Suomen Autoteollisuus: British Leyland Int. omistaa n. 20 % osakepääomasta ja hallitsee yrityksen tuotantotaloudellisia toimia tuotantoteknisten sopimusten ja tavaratoimitusten puitteissa. (68.) Koverhar: Stora Kopparberg omistaa 50 %. (85.) Suomen Puhallintehdas: Fläktfabrikenin tytäryhtiö. (90.) Oy Aga Ab: Aga Ab:n tytäryhtiö. (136.) Terate: Philips'in omistuksessa. (163.) Oy Esab Ab: Esab Ab:n tytäryhtiö. (187.) Aluma: Aluman tytäryhtiö, Gränges. (199.) Akkuteollisuus: Ackumulatorsindustri Ab:n tytäryhtiö. (246.) Kiutoketju: Optilon W. Erich Heilmann Betel. GmbH. (261.) Standard Electric Puhelinteollisuus: ITT:n tytäryhtiö. (273.) Regulator: Landis & Gyr Ab:n omistuksessa. (310.) Aerator: Bahco omistaa 25 % ja hallitsee yritystä lisenssisopimusten kautta. (334.) Oy Kalmeri Ab: Calor-Celsius Ab omist.

Listassa olevat yritykset ovat tärkeimmät metallien jatkoteollisuuteen pelkästään keskittyneet yritykset Suomessa. Tiedot on kerätty seuraavista lähteistä: Yritysten toimintakertomukset, Helsingin Sanomat, 1500 suurinta yritystä, Talouselämälehti, Osakesäästäjän käsikirja.

30. Laskettu patentti- ja rekisterihallituksen 25.1. antamien tietojen pohjalta.

Useat suurimmat monopolimme ovat myös ajautuneet ulkomaisten monopolien raaka-aineiden ja puolivalmisteiden alihankkijoiksi tai vastaavasti korkealle jalostettujen komponenttien kokoojiksi ja kansainvälisten monopolien tavaramerkkien edustajiksi. Teknologinen riippuvuus kohdistuu kuitenkin ennen kaikkea pieniin ja keskisuiuriin yrityksiin, jotka toimivat kasvuteollisuuden ydinaloilla.

Kaiken kaikkiaan, vaikka ulkomaalainen pääoma on tunkeutunut Suomen kansantalouteen suuressa määrin myös esim. ompelu- ja vaatetusteollisuuteen (ruotsalainen tekstiilipääoma) halvan työvoiman houkuttelemassa, niin rakkaisevimmin ulkomaisen pääoma tunkeutuu Suomen yhteiskuntatalouteen nimenomaan talouden kasvusektorilla. Näin se on välittömästi valtaamassa taloudellisen kasvun avainta, yhteiskuntataloudellisen kehityksen avainta.

Kansainvälinen monopolipääoma seuraa tiiviisti tieteellistekni- sen kumouksen kehitystä ja pyrkii murtamaan kapitalistisen maailmantalouden heikompien renkaiden tuotannon laadullisesti avointa kasvuteollisuuden selustaa ja vetämään ne yhä tiiviimmin imperialistisen maailmantalouden yhteyteen. Tämä uhka on Suomen kohdalla kouriintuntuva. Suomalainen monopolipääoma toimii kansainvälisen pääoman suhteen puolustusasemissa, myötäilee kansainvälistä kehitystä, toivoo tuotannon rakennemuutosta, mutta itse asiassa käpertyy tuotannollisesti erittäin ahtaisiin rajoihin monopolivoittojensa turvaamiseksi. Se antaa kansainvälisille monopoleille aloitteen ja yliotteen intensiivisen kasvun aloilla. Tämä on imperialistisen maailmantalouden tarjous Suomelle.

NEUVOSTOLIITON KANSSA KÄYTÄVÄN KAUPAN TEHOSTAMINEN ON AINOA TIE SUOMEN KANSAN- TALOUDEN MYÖNTEISEEN KEHITTÄMISEEN

— IRTI EEC:stä!

Suomen tuotannon ulkoisten suhteiden kriisikehityksen ainoa reaalin vastavoima on ollut ja on tasavertainen taloudellinen yhteistyö sosialistisen maailmanjärjestelmän kanssa. Tämän konkreettisen vaihtoehdon tulokset ovat vastakkaisia — kuten on yhteistyön luonnekin — niille alistus- ja riippuvuussuhteille, joita imperialismin kärkimaiden kanssa harjoitettava taloudellinen vuorovaikutus tuo Suomen yhteiskuntatalouteen. Itse asiassa voidaan väittää, että ainoastaan Suomen laadullisesti syvenevä yhteistyö sosialistisen maailmanjärjestelmän ja ennen kaikkea Neuvostoliiton kanssa voi taata Suomen kansantalouden reaalisen kilpailukykyyn myös kapitalistisilla markkinoilla. Ainoastaan tämän yhteistyön kehittäminen voi aikaansaada sel-

laisia rakenteellisia muutoksia, joiden kautta voimme saavuttaa itsenäisen, monipuolisen ja voimakkaan tuotantorakenteen.

Suomen ja Neuvostoliiton kauppa on ulkomaankauppamme kannalta erittäin tehokasta edistässään taloutemme intensiivistä kasvua ja vaikuttaessaan mm. seuraaviin tekijöihin: teollisuuden työllistävä vaikutus, tuotannon korkea jalostava aste, tuotannon energiaintensiteetin alentaminen (energian säästö), tuotannon materiaali-intensiteetin alentaminen (raaka-aineen säästö), talouden kasvu ja tulovaikutus (työn tuottavuuden ja kansantulon kasvu) sekä tuotantorakenteen lujittuminen ja viennin monipuolistuminen.

Sosialististen maiden pulavapaat ja voimakkaasti kasvavat markkinat sekä viisivuotisiin runkosopimuksiin perustuva tasapainoitettu kauppavaihto merkitsevät suhdanteiden tasaamista, maksutaseongelmien puuttumista, kauppavaihdon suunnitelmallista kehittämistä myös Suomen osalta.

Poliittisella tasolla rauhanomaisen rinnakkainolon periaatteen nojautuen on luotu kiinteä sopimusjärjestelmä, perustana VYA-sopimus, joka mahdollistaa monipuoliset ja syvälliset taloussuhteet Suomen ja Neuvostoliiton välillä.

Kaikesta tästä huolimatta sosialististen maiden kanssa käymämme kauppa on koko 60-luvun ajan suurpääoman strategian seurauksena kehittynyt heikosti³¹ eräistä tärkeistä laadullisista edistysaskeleista kuten TTT-sopimuksen allekirjoittamisesta huolimatta.

Ensinnäkin Suomen ja Neuvostoliiton välisen kauppavaihdon kasvuvauhti on taantunut viime vuosina. Näin Suomi on menettänyt johtosemansa Neuvostoliiton kaupassa kapitalistimaiden joukossa, mihin sillä olisi kiinteiden yhteistyösopimusten ja hyvien poliittisten suhteiden puitteissa mitä parhaimmat edellytykset. Kun vielä vuonna 1965 Suomi oli N:n suurin kauppakumppani, niin vuoteen 1971 mennessä Japani, Saksan Liittotasavalta ja Englanti olivat ajaneet ohitsemme. Nyt näitä maita on jo enemmän.

31. Viime aikaisina erityisen ikävinä yksityiskohtina voidaan viitata Outokumpu Oy:n terästehtaan ja Olkiluodon atomivoimalan rakentamiseen. Niissä ei ole nojaututtu (kuten Raahen terästehtaan ja Loviisan atomivoimalan tapauksessa) Neuvostoliiton korkeatasoiseen tekniseen taitoon, vaan on annettu tehdshankkeiden toteuttaminen kansainvälisten monopoliin suoritettavaksi. Outokummun jaloterästehtaan teknisenä asiantuntijana suunnittelussa ja rakentamisessa toimii länsisaksalainen varustelu-monopoli F. Krupp Hüttenwerke A.G. ja "sopimuksen mukaan Krupp avustaa paitsi tehtaan suunnittelussa ja rakentamisessa myös sen käyttöhenkilökunnan koulutuksessa ja tehtaan käynnistysvaiheessa." (Helsingin Sanomat 17.12.1973). Vastaavasti monopoliemme omistama Suomen Teollisuuden Voima Oy:n toimesta Olkiluotoon rakennettava atomivoimala, joka kalvaa maata alta valtion asemalta energiahuoltomme kokonaisuudessaan, on annettu ruotsalaisen Asea-atomien monopolin rakennettavaksi (Helsingin Sanomat 16.2.1974). Nämä ovat kuitenkin todella vain yksityiskohtia monopolipiiriimme puuhissa, joiden toteutuminen on johtanut Suomen taloudellisen kehityksen kannalta kyseenalaisiin tuloksiin.

1960-luvulla Suomi on menettänyt markkinaosuuttaan erittäin voimakkaasti kasvaneilla Neuvostoliiton markkinoilla keskimäärin 2,5 % vuodessa eli siis yhteensä 25 % kun taas kapitalistisilla maailmanmarkkinoilla markkinaosuuden menetys on ollut "vain" keskimäärin 0,3 % vuodessa.³²

Edelleen Neuvostoliiton ja muiden sosialististen maiden suhteellinen osuus Suomen kauppavaihdossa on laskenut jatkuvasti. Koko sosialististen maiden osuus on laskenut vuoden 1968 19,3 %:sta vuoden 1971 14,5 %:iin.³³ Erityisesti Neuvostoliiton osuus on laskenut vuodesta 1953 vuoteen 1972 23,5 %:sta 12 %:iin.³⁴

Tätä tosiseikkaa porvaristo yrittää peittää ja vähätellä mitä erilaisimmin keinoin. Se väittää esim. että supistuminen johtuu kiristyneestä kilpailusta sosialististen maiden markkinoilla tai että se johtuu suhdanteiden vaihtelusta tai siitä — mikä on julkeinta — että näiden maiden kanssa käytävä kauppa muka olisi tehotonta. Todellisuudessa kaupan kehittymättömyys on seuraus monopoliemme toimintastrategiasta, niiden poliittisista pyrkimyksistä sitoa maatamme kapitalistiseen maailmantalouteen. Toiseksi se palautuu monopoliemme välittömään kaupalliseen keinotteluun.

Ensinnäkin: "NL:n osuuden väheneminen Suomen ulkomaankaupassa yritetään joskus selittää luonnollisena seurauksena maailman taloudellisten konjunktuurien vilkastumisesta. Siinä yhteydessä esitetään oletamus, että konjunktuurien heikentyessä NL jälleen lisää osuuttaan Suomen ulkomaankaupassa. Tällainen käsitys ei ole vain väärä vaan myös vaarallinen, koska se ei ota huomioon aktiivisen ulkomaankaupaan vaikuttamisen mahdollisuutta."³⁵

Ja vaikka Suomen taloudelliset suhteet sosialistimaihin on vakautettu pitkällä tähtäimellä perustamalla kauppavaihto 5-vuotisrunkosopimusten puitteisiin, niin siitä huolimatta etualalle on usein asettunut juokseva, juuri suhdanteista riippuva kauppatointa, lyhytaikaisen tilanteen hyväksikäyttö ja välittömän hyödyn saaminen, eikä sellaisten kestävien ja pysyvien yhteyksien muodostuminen joiden perustana on yhteistoiminta sanan todellisessa merkityksessä. Tämä tulee puhdaspiirteisesti esiin tarkasteltaessa Suomen sosialistimaiden viennin arvon muutosten suhdetta läntisten kapitalistimaiden (EEC, Efta, USA) vastaavaan Suomen viennin arvonmuutokset käyttäytyvät täysin vastakkaisesti sosialistimaiden ja kapitalistimaiden suhteen. Kun viennin huiput sosialistimaihin sattuvat vuosille 1962, 1965 ja 1967, niin samoille vuosille sattuvat vastaavat subdannetaantumukset Suo-

32. Tuomas Sukselainen, emt., ss. 21 ja 28.

33. Tulo- ja menoarvio vuodelle 1973, s. 658.

34. STV 1972 ja Erkki Tuominen, YYA-sopimuksen merkitys Suomen ja Neuvostoliiton taloudellisten suhteiden rakentajana, Kommunisti 3/1973, s. 206.

35. Neuvostoliitto: vastauksia suomalaisten kysymyksiin, julkaisija Suomi—Neuvostoliitto-seura 1973, s. 482.

men kapitalistimaiden viennissä; ja päinvastoin vv. 1963—64, 1966 ja 1968³⁶. Nämä luvut osoittavat selkeästi kuinka monopolit käyttävät Neuvostoliiton kauppaa kapitalististen maiden markkinoilla ilmenevien vaikeuksien helpottajana eivätkä pyri sosialististen maiden kanssa käytävän taloudellisen yhteistyön aktiiviseen pitkäjänteiseen kehittämiseen. Se että tällainen käytäntö tasaa Suomen suhdannevaikeuksia on tämän rinnalla toisarvoinen seikka.

Edelleen suurpääoman lyhytnäköinen kaupallinen käytäntö on johtanut sosialististen maiden kanssa käytävän kaupan rakenteelliseen vinoutumaan. Tällä hetkellä tapahtuu tuonti Neuvostoliitosta ja muista sosialistisista maista nimenomaan monopoliemme raaka-aine ja energiatarpeiden peittämiseksi. Kaikkien raaka-aineiden ja puolivalmisteiden osuus 1971 Neuvostoliiton tunnistamme oli n. 85 %.

Toisin sanoen: monopolit pyrkivät jatkuvasti alistamaan Suomen sosialististen maiden kanssa käytävää kauppaa lyhyen tähtäimen voittopyrkimyksilleen. Voidaankin täysin yhtyä Erkki Tuomisen johtopäätökseen, että "Suomen ja Neuvostoliiton välisen yhteistyön kehittäminen samoin kuin SEV-maitten kanssa tapahtuva yhteistyö voi saavuttaa sanottavampaa menestystä vain siinä tapauksessa, että kommunistit yhdessä työväenluokan kanssa kehittää riittävän voimakkaan taistelun näitten suhteiden kehittämisen puolesta."³⁷

Ensimmäinen edellytys näiden suhteiden myönteiselle kehittämiselle on monopolien keinottelumahdollisuuksien kaventaminen sosialististen maiden kanssa käytävässä kaupassa. Tämä merkitsee ensinnäkin että on päättäväisesti torjuttava ulkomaisien monopolien pyrkimykset tunkeutua Suomen kautta Neuvostoliiton markkinoille. Toiseksi se merkitsee pienten ja keskisuurten yritystemme Neuvostoliiton kaupan edellytysten kohentamista. Kolmanneksi se merkitsee valtiojohtoisuuden lisäämistä käytävässä kaupassa, samalla kun valtionyhtiöiden ja valtiokoneiston toimien kansanvaltaista kontrollia lisätään. Tämä edellyttää valtion hankintojen suuntaamista suuremmassa määrin Neuvostoliittoon, valtionyhtiöiden aktiivisuutta TTT-yhteistyöhön ja erilaisiin projekteihin, valtiojohtoisen vienti/tuonti- ja hankintayhtiön perustamista. Lisäksi projektityhteistyöstä "saadut kokemukset viittaavat siihen, että olisi välttämätöntä muodostaa valtion ja valtionjohtoisten yhtiöiden yhteinen suuri yhtymä, joka huolehtisi Neuvostoliiton alueella suoritettavista urakointiprojekteista. Tällöin valtio voisi omalta osaltaan paremmin osallistua myös rahoitusvaikeuksien ratkaisemiseen."³⁸

Toisenä keskeisenä tehtävänä on Neuvostoliiton ja muiden sosialististen maiden kanssa käytävän kaupan rakenteen vinoutuman

36. Tuomas Sukselainen, emt., s. 20.

37. Erkki Tuominen, emt., s. 210.

38. Erkki Tuominen, emt., s. 209.

korjaaminen. Kaupallisen yhteistyön ja tehokkuuden kannalta on välttämätöntä pyrkiä keskittämään molempinpuolinen varsinaisen tavaravaihdon painopiste erityisesti talouden intensiivisten ja muiden tieteellis-teknisen kumouksen oloissa korkean jalostavan asteen kasvusektoreille. Tämä ei tietenkään merkitse missään tapauksessa Suomen ja sosialististen maiden energia- ja raaka-ainetuotannon kaupallisen yhteistyön kaventamista vaan päinvastoin sen syventämistä.

Kolmanneksi on pyrittävä kaikilla aloilla mutta erityisesti raaka-aine- ja voimatalouden runsaasti pääomia vaativien kohteiden koordinoimiseen pitkántähtäimen kokonaisvaltaisiin ja molempinpuolisesti hyödyttävien ohjelmien pohjalle. Erittäin kiireellinen tässä suhteessa on kokonaisvaltaisen energiahuolto-ohjelman aikaansaaminen.

Näiden yleisten tavoitteiden lisäksi on vietävä käytäntöön vuonna 1971 allekirjoitettu TTT-sopimus, sopimus taloudellisen, teknisen ja teollisen yhteistyön kehittämisestä. Vain kiinteä ja monipuolinen tieteellis-tekninen yhteistyö luo lujan perustan laajalle ja hedelmälliselle kauppavaihdolle ja samalla myös tuotannonalojen sisäiselle tuotannon yhteistoiminnallistamiselle ja erikoistumiselle. Erityistä painoa on pantava teollisten, liikennemuotojen ja kohteiden yhteiselle tutkimiselle, suunnittelulle ja rakentamiselle.

Neuvostoliitto on kaikissa vaiheissa johdonmukaisesti ilmaissut valmiutensa tällaiseen yhteistyöhön, joka hyödyttää molempia osapuolia. Onhan taloudellisten suhteiden luominen keskeinen periaate Neuvostoliiton harjoittamassa rauhanomaisen rinnakkainolon politiikassa. Itse asiassa useat näistä tehtävistä ja kehittämissuunnista on jo kirjattu sopimuksiin. Kysymys on näiden sopimusten toteuttamisen saattamisesta monopolien vastaisen rintaman keskeisten tehtävien joukkoon. Taistelu Suomen ja Neuvostoliiton ystävyyden ja maamme talouspolitiikan suunnan muutoksen puolesta liittyvät yhä tiiviimmin toisiinsa.

Irlannin kysymys

Robert Arnkil

"Irlannin kysymys" tuli yleiseen tietoisuuteen 1960-luvun lopulla Englannin hallinnassa olevassa Pohjois-Irlannissa nousseeseen kansalaisoikeusliikkeen ja sen väkivaltaisten tukahduttamisyritysten myötä.

Imperialismin propaganda pyrkii monin tavoin käyttämään Irlannin tilannetta hyväkseen. Lehdistö herkuttelee "20. vuosisadan uskonsodalla", "uudella uskonpubdistuksella". Tässä oiva osoitus pinttyneimmällekin materialistille, että on olemassa ilmiö, johon luokka-analyysi ei näytä purevan.

Toisaalta Irlannin tilannetta pyritään käyttämään abstraktiin 'Kaiken väkivallan tuomitsemiseen'. 'Sivistyneet' britit ovat kuohuksissaan moisesta mellakoinnista ja Englannin lehdistö vilisee vihjauksia "Neuvostoliiton salaisista agenteista" Pohjois-Irlannissa. Porvarillinen lehdistö, siinä muassa suomalainen, levittää vääristeltä ja valheellista tietoa "IRA:n sissisodasta" jne.

Seuraavassa julkaistava analyysi Irlannin kysymyksestä osoittaa tällaiset pintapyörteiden tasolle jäävät huomiot virheellisiksi. "Uskonsodan" takaa paljastuu luokkaristiriitojen kehitys ja kärjistyminen. Pohjois-Irlannin ongelma osoittautuu koko Irlannin ongelmaksi. Irlannin ongelman taustalta paljastuu brittiläisen imperialismin perinjuurin demokratianvastaiset kasvot, englantilaisen feodalismin, kapitalismin, kolonialismin, neokolonialismin vuosisatainen häpeämätön ja hirvittävä Irlannin kansan riisto, kansallisen itsemääräämisoikeuden ja demokraattisten oikeuksien verinen tukahduttaminen.

Viimeisen vuoden aikana Irlannin tilanne on ollut suhteellisen rauhallinen. Kuitenkin se on kypsymässä uuteen

VIELÄ SAATAVANA:

Solhtu 1/72, 112 s.

Sivistyneistön luokka-asema, Opiskelijaliike Suomessa, ASS ja Solhtu 30-luvulla, SKP:n 16. edustajakokous.

Solhtu 2/72, 97 s.

SOL:n korkeakoulupolitiikka, Valtiomonopolistinen kapitalismi, Suomen valtiontalous, Poliittinen suhdanne.

Solhtu 3/72, 96 s.

SOL:n 8. liittokokous, SOL:n 8. liittokokouksen päätöslauselma: Sosialistinen Opiskelijaliitto — opiskelijoiden ja sivistyneistön marxilais-leniniläinen joukkojärjestö, Rauhanomainen rinnakkainelo ja luokkataistelu, Euroopan turvallisuus, Dimitrov ja kansanrintama.

Solhtu 4/72, 128 s.

Valtiomonopolistinen kapitalismi Suomessa, Korkeakoulukamppailun peruskysymykset, Hyökkäykset elvät pysäytä SOL:n etenemistä.

Solhtu 5/72, 112 s.

SDP ja työväen yhteistoiminta, Chile- vallankumous etenee, Korkeakoulukamppailun peruskysymykset II.

Solhtu 6/72, 128 s.

Neuvostoliitto 50 vuotta, "Sosiaalikapitalismin" teoria, Indokiinan sota ja USA:n yhteiskuntakriisi, valtioteoriasta.

Solhtu 1/73, 96 s.

SKDL:n kehityksen vaiheet, "Nollakasvuteoria", Kasvun rajat valko Imperialismin kriisi? (loppuunmyyty).

Solhtu 2/73, 112 s.

Anti-imperialistinen liike, Tulopolitiikka ja kommunistit, Luokka-analyysin teoria.

Solhtu 3/73, 104 s.

SOL:n Taisteluojelma Suomen opiskelijoille, Kommunistit ja nuoriso, Tie Vietnamin aselepoon, Vietnam-solidarisuutta voimistettava, M. A. Peltonen luokkateoreetikkona.

Solhtu 4/73, 104 s.

Kevään 1973 TES-kierros, Hallinnonuudistustaistelun kokemukset, Luonnos demokraattiseksi ympäristönsuojeluohjelmaksi.

Solhtu 5/73, 96 s.

X Festivaali, Kansallisuuskysymys Suomessa, Ideologisen taistelun kysymyksiä.

Solhtu 6/73, 96 s.

Maatalouskysymys, KKP:n 10. edustajakokous, Imperialistivaltojen väliset taloudelliset ristiriidat.

Solhtu 1/74, 96 s.

Vastavallankumous Chillessä, "Marxilainen sosialidemokratia", Tutkinnonuudistus taistelu.

Lisäksi keskustelua, raportteja, kommentteja, kirja-arvosteluja ja -esitteilyjä, aikakauslehtien käsittelyä, dokumentteja, poliittisia asiakirjoja.

Tilaukset postitienakolla: Solhtu, 3. llnja 7 B 37, 00530 Helsinki 53. Irtonumero 3 markkaa.

Vuosikerta 1972 12 markkaa.

UUSI TEOS SOL:n KIRJASARJA 7

L. Leontjev:

Marxilaisen kansantalous- tieteen alkeet

Kansantaloustieteen tutkimuskohde: Aineellinen tuotanto yhteiskunnan elämän perustana, tuotantovoimat ja tuotantosuhteet, tuotantotapa, kansantaloustieteen osuus ja merkitys nykymaailmassa.

Kapitalismi: Kapitalistisen riiston olemus, kapitalismin kehityksen ja sen ristiriitojen kärjistyminen, imperialismi ja kapitalismin yleinen kriisi.

Sosialismi ja kommunismi: Siirtyminen kapitalismista sosialismiin, sosialistisen talouden peruspiirteet, kehittyneen sosialismin talous ja kommunismin rakentaminen.

253 sivua. Hinta 10 markkaa. Saatavana SOL:n jäsenjärjestöltä ja postiennakolla osoitteesta SOL, 3. linja 7 B 37, 00530 Helsinki 53.

TILAA vuodeksi 1974

KULTTUURIVIIHKOT

6 NUMEROA, TILAUSHINTA 20 MK

KULTTUURIVIIHKOT ON TAISTELEVA KULTTUURILEHTI.
SITÄ JULKAISEE KULTTUURITYÖNTEKIJÄIN LIITTO —
MARXILAISEN LENINILÄINEN KULTTUURIPOLIITTINEN
JÄRJESTÖ

kriisivaiheeseen. Irlannin ja Englannin liittyminen EEC:hen ja sen kärjistämät ristiriidat tulevat nostamaan kysymyksen väistämättä päiväjärjestykseen. — Toimitus.

Kun uutiset demokratian puolesta käytävästä kamppailusta Pohjois-Irlannissa levisivät erityisesti vuoden 1968 lokakuun veristen mellakoiden yhteydessä, esiteltiin sitä Englannissa ja muualla jollain tavoin hämmästyttävänä ja uutena ilmiönä. Sitä se ei kuitenkaan ollut. Pohjois-Irlannin todellisuutta oli vain yli puolen vuosisadan huolellisesti salattu; kamppailulla on juurensa vuosisataisessa Irlannin kansan sorrossa.¹

Nyt 'Irish Question' nousi jälleen esille. Nimenomaan Irlannin kysymys suhteessa brittiläiseen imperialismiin, sillä Pohjois-Irlannin kysymys on syntynyt brittiläisen imperialismiin poliittikasta Irlantia kohtaan kokonaisuutena. Kysymys on pyritty esittämään irlantilaisien "sisäisenä" ongelmana. Sitä se ei kuitenkaan ole. Pohjois-Irlanti on osa Yhdistynyttä Kuningaskuntaa ja Irlannin kysymyksen peruslogiikka lepää brittiläisen imperialismiin strategiassa Irlannin hallitsemiseksi taloudellisen alistamisen ja Irlannin jakamisen kautta.

Irlannin jaon historiallinen tausta

Irlannin kysymyksen ymmärtämisen avain onkin jaon ymmärtämisessä.

¹ Ongelman vanhuus näkyy jo siinä että klassikoilta löytää paljon aineksia tästä kysymyksestä. Marx ja Engels seurasivat tarkoin Irlannin kehitystä 1840-luvulta lähtien. Molemmat tutkivat tarkoin Irlannin poliittista ja taloudellista tilannetta, sen historiaa ja yhteiskunnallisia suhteita. Marx hyödynsi löydöksiään Pääomassa, ja Engels aikoi jopa kirjoittaa Irlannin historian, saamatta työtään päätökseen. Molemmat käyttivät tilaisuutta hyväkseen tutkiakseen kapitalismin lainmukaisuuksia maatalousvaltaisessa ja alikehittyneessä maassa. He tutkivat talonpoikaiston ja proletariaatin liiton asemaa sosialistisessa vallankumouksessa ja kehittivät näkemyksiään kolonialismista juuri Irlannin tilanteen pohjalta.

Engels nimitti Irlantia Englannin ensimmäiseksi siirtomaaksi. Sen valloitus ajoittuu aina 12. vuosisadan jälkipuoliskolle, joskin se toteutettiin lopullisesti vasta 1600-luvulla.

Irlannin ryöstö oli Englannin teollisen kehityksen eräs tärkeimpiä lähteitä. Lenin totesi, että "Englanti on 'loistavan' taloudellisen kehityksensä ja teollisuutensa ja kauppansa 'vaurauden' suurelta osalta velkaa irlantilaisen talonpoikaiston kohtelulle... Siinä missä Englanti 'kukoisti', Irlanti vaipui kohti tuhoa, ja jäi alikehittyneeksi, puolibarbariseksi, yksinomaisesti rutiköyhien vuokraviljelijöiden maatalousmaaksi." Irlannin osana, muiden siirtomaiden tapaan, oli joutua maataloustuotteiden ja raaka-aineiden häikäilemättömän riiston kohteeksi. Marx totesi Pääomassa Irlannista että "se on vain leveällä vesihaudalla erotettu Englannin maatalousalue, joka tuottaa maissia, villaa, karjaa sekä teollisuuden ja armeijan tarvitsemää miesvoimaa." Ks. tarkemmin Marx and Engels: Ireland and the Irish Question, Lawrence and Wishart, London 1971.

Irlannin pohjoisosan, Ulsterin, asukkaiden enemmistön uskontona on protestanttilaisuus. 1600-luvulla Ulsterin maakunnan asuttivat lähinnä Skotlannista tulleet maanviljelijät, jotka olivat presbyteerejä, kalvinistisia protestantteja. Irlannin lopullisesti 1600-luvulla vallottaneiden englantilaisten uskontona oli myös protestantismi. Samalla kun irlantilaisilta, jotka olivat miltei 100 %:sesti katolilaisia, riistettiin maat ja omaisuus, säädettiin laki (Penal Code 1692), joka kielsi katolisilta lähes kaikki kansalaisoikeudet. Englannin parlamentin alaisuudessa toimivaan Irlannin parlamenttiin saivat osallistua vain protestantit.

Vielä 1600-luvun lopulla Ulster oli takapajuinen maatalous-alue, kun sen sijaan etelässä toimi suuri määrä manufaktuureja. Osat kuitenkin muuttuivat 1800-luvulla. Tähän vaikuttivat erilaiset pääomanmuodostumismahdollisuudet.

Etelässä — jossa irlantilaisten heimoyhdyskuntien vastustus kukistui nopeammin kuin Ulsterissa — kuningas jakoi maat lähinnä uskotuilleen. Muodostui suurtiloja; irlantilaiset ajettiin maatyöläisiksi tai torppareiksi. Penal Code paitsi kielsi katolisilta kansalaisoikeudet säätii myös maankäytöstä. Katolilainen ei saanut luovuttaa maatilaansa jakamattomana yhdelle jälkeläiselle: se piti jakaa niin että jokainen lapsi sai osansa. Näin estettiin osaltaan pääomanmuodostuminen. Vuokrasopimukset tehtiin ainoastaan vuodeksi kerrallaan, joten maatalouden parannuksiin ei ollut mitään motivaatiota.

Ulsterissa sen sijaan noudatettiin "Ulster Customia", Ulsterin käytäntöä: maa saattoi periytyä jakamattomana kokonaisuutena, maankäyttöoikeus oli elinikäinen, maanvuokra sovittu suuruinen joka vuosi. Näin oli olemassa mahdollisuus pienen kotiteollisuuden, kuten kutomateollisuuden perustamiseen. Ulsterin suurimman kaupungin, Belfastin ympärille alkoi muodostua tekstiili-tuotantolaitoksia.

Vuonna 1801 Englanti pakotti Irlannin valtioliittoon, joka teki lopun suojamuureista ja eteläisen Irlannin manufaktuuri-teollisuuden tukehtui. Ainoa teollisuus, joka kesti 1800-luvun alkupuoliskon Englannin kristusotteen oli Belfastin pellavateollisuus ja Derryn (myös pohjoisessa) uudentyypinen valmisvaateteollisuus.

Vuonna 1815 Irlanti sai yksinoikeuden myydä viljaa Englannille. Tämä suosi lähinnä Ulsteria, sillä muualla ei viljelty juuri muuta kuin perunoita. Tästä syystä Ulster kesti myös 1840-luvun hirvittävän nälänhädän muuta Irlantia paremmin. Vuosina 1842—1848 levisi perunarutto Eurooppaan. Vuonna 1846 kuoli Irlannissa miljoona ihmistä ja muutamassa vuodessa toinen miljoona muutti pois maasta, lähinnä Amerikkaan. Valtavia määriä nälänhädän ahdistamia ihmisiä tungeksi Belfastiin, joka tuolloin oli jo kehittynyt vilkkaaksi teollisuus- ja kauppakeskukseksi. Belfastin slummit syntyivät ja kasvoivat.

Nälkävuosien jälkeen perustettiin Belfastiin laivanveistämö-teollisuus, josta tuli Ulsterin teollisen kehityksen kulmakivi.

1800-luvun loppuun tultaessa Belfast oli Irlannin teollisuuskeskus. Kaupunkia hallitsi määrätietoinen teollisuusporvaristo, joka harjoitti kiihkouskonnollisuuden varjolla hajoitustyötä työväenliikkeen synnyn ehkäisemiseksi.

Ulster oli suurtuotantonsa markkinatarpeiden takia sitoutunut lujasti Englantiin ja läheinen liitto oli ulsterilaiselle porholle luonnollinen asia. Sen sijaan etelä jäi köyhäksi, maatalousvaltaiseksi ja sen porvaristo kaipasi tullisuojaa kehittääkseen omaa teollisuutta.

Kun Irlannin kehittyvä kansallinen vapautusliike, tasavaltalaisuus, teki 1800-luvun loppuun tultaessa Englannin imperialismin vanhan hallitustavan mahdottomaksi, tämä näki luontevana takitiikkana pohjoisen ja etelän porvariston vastakkaisiin intresseihin perustuvan Irlannin jaon. Pohjoisen tiiviimpi kytkeminen Englannin talouteen oli turvattavissa kansallisen vapautusliikkeen hillitsemiseen tähtäävällä myönnytyksellä, itsemääräämisoikeuden myöntämisellä etelälle, jonka porvaristo joka tapauksessa oli vastahakoisempi tukemaan Englannin suurpääoman intressejä.

Kiiireelliseksi Irlannin jaon teki vapautustaistelun kärjistyminen vuoden 1916 Pääsiäiskapinaan. Kapinaa johti Irlannin työväenliikkeen perustaja James Connolly. Siihen osallistui työläisiä ja keskikerrosten vallankumouksellisia tasavaltalaisia. Vaikka kapina tukahdutettiin, se johti kuitenkin itsemääräämisoikeuden myöntämiseen 26 kreivikunnalle v. 1921. Samalla osa pohjoisesta maakunnasta, Ulsterista kytkettiin Englannin suoraan hallintaan v. 1925. Lenin totesi, että "irlantilaisen onnettomuutta on se, että he nousivat kapinaan sopimattomaan aikaan, siis silloin kun Euroopan proletariaatin kapina ei ollut vielä kypsänyt".

Seurauksena oli taloudellisesti ja yhteiskunnallisesti rujo Irlanti, jota oli helpompi hallita "hajoita ja hallitse"-menetelmällä ja alistaa se neokolonialismiin. Pohjois-Irlannin mukana lohkesi 29 % väestöstä, 40 % verotettavasta tulosta sekä teollisuuden keskus ja suurin kaupunki Belfast, jonka kautta tapahtui 33 % kansallisesta kaupasta.

Pohjoiseen pystytettiin Englannin hallitsevalle luokalle ehdottoman uskollinen ns. unionistinen hallinto, mikä muodosti puskurin Irlannin kansallisen vapautusliikkeen vaatimuksia vastaan.

Pohjois-Irlannin unionistivalta

Vain noin kolmannes Pohjois-Irlannin asukkaista on katolisia kun taas Tasavallassa on vain muutama prosentti protestantteja.

Valtaapitävät käyttivät uskonnollista jakoa häikäilemättömästi hyväkseen. Uskonnollisävytteistä vihaa ja epäluuloa lietsottiin työväestön luokkatietoisuuden sumentamiseksi ja työläisten toi-

mintayhtenäisyyden hajoittamiseksi. Erityisen voimakkaasti tämä toteutettiin juuri Pohjoisessa. Siellä rakennettiin vuosisatojen kuluessa suurmaanomistajien, pienviljelijöiden, kapitalistien, työläisten ja erilaisten keskikerrosten luokkaliitto, joka on todennäköisesti eräs maailman parhaita esimerkkejä työväenliikkeen tukahduttamisesta ja onnistuneesta luokkayhteistyöstä. Irlannin jaon yhteydessä tämä kiteytyi "unionismiksi", taantumukselliseksi poliittiseksi valtasuuntaukseksi, joka hinnalla millä hyvänsä kannatti kiinteää liittosuhdetta Englannin kanssa. Luokkayhteistyötä vaalittiin kylvämällä vihaa pohjoisen katolista vähemmistöä kohtaan, luomalla protestanttien "uljaan menneisyyden" traditioita, järjestämällä verilöylyjä katolisen väestön keskuudessa jne. Englannin valtaapitävien tuella unionistit loivat poliittisen syrjinnän ja demokraattisten oikeuksien polkemisjärjestelmän, joka häikäilemättömyydessään vetää vertoja Etelä-Afrikan apartheidille.

Unionistien vallan eräs pääinstrumentti oli ns. Oranialaisveljeskunnan luominen (nimitys tulee Vilhelm Oranialaisesta, protestanttikuninkaasta, joka 1690 päihitti katolisen Jaakko II:n joukot Boynen taistelussa Irlannissa). Oranialaisveljeskunta aseistettiin, sille luotiin traditiot ja marssit, Pohjois-Irlannin poliisivoimat muodostuivat oranialaisista ja työnsaannin edellytyksenä oli oranialaisuus. Oranialaiset harjaannuttivat armeijoitaan erilaissa ampumakerhoissa ja iskivät tarvittaessa verisesti katolisten kimppuun.

Unionistien yksinvalta oli varmistettu monin tavoin. Vuodesta 1922 lähtien on Pohjois-Irlannissa ollut voimassa ns. Special Powers Act, erityisvaltuuslaki, joka antaa hallitukselle mm. seuraavat valtuudet:

- pidätyksiä voidaan suorittaa ilman asianomaista määräystä;
- vangitsemisia ilman syytettä tai oikeudenkäyntiä;
- kotitarkastuksia ja tutkimuksia ilman määräystä, milloin tahansa ja tarpeen vaatiessa väkivalloin;
- voidaan julistaa ulkonaliikkumiskielto, kieltää kokouksia ja kulkueita;
- raipparangaistus voidaan sallia;
- todistajiksi haluttuja henkilöitä voidaan pidättää ja pakottaa vastaamaan kysymyksiin jotka saattavat vahingoittaa heitä itseään;
- vangitulta voidaan kieltää oikeusavustajan tapaaminen;
- vangitun kuoleman tutkiminen voidaan estää;
- hallitus voi estää minkä tahansa sanomalehden ilmestymisen
- pidättää henkilön joka suullisesti levittää "väärää" tietoja tai "vilpillisiä lausuntoja"

— pidättää henkilön joka jättää ilmoittamatta poliisille toisesta henkilöstä, joka on toiminut, tai aikoo toimia, näiden säädösten vastaisesti.

Lakia täydennettiin viimeksi vuonna 1971. Se on suorassa ristiriidassa ihmisoikeuksien julistuksen kanssa (jonka eräs allekirjoittaja on Englanti) ja myös huomattavalta osalta Englannin perustuslain kanssa. "Parlamenttien äidin" helmoista paljastuu todella häpeällisiä tosiasioita. Eipä ihme, että Mussolini aikoinaan ihasteli tätä lakia ja Etelä-Afrikan entinen pääministeri Verwoerd totesi huhtikuun 24. v. 1963 Etelä-Afrikan parlamentissa, kun hänen apartheid-lakejaan moitittiin koviksi: "Olen valmis luopumaan jokaisesta tämän lain kohdasta yhtä Pohjois-Irlannin erityisvaltuuslain säädöstä vastaan."

On selvää, että tällainen laki antaa valtuudet mihin tahansa, ja niin sitä on käytettykin. Se ei suuntaudu ainoastaan katolista vähemmistöä vastaan, vaan yleensä Irlannin yhdistämistä ajavaa tasavaltalaisuutta sekä työväenliikettä ja ammattiyhdistystoimintaa vastaan. Erityisvaltuuslain pykälää voidaan käyttää minkä tahansa valtaapitävien asemaa uhkaavan poliittisen toiminnan kieltämiseen ja tukahduttamiseen.

Lujittakseen asemaansa unionistihallinto on luonut suosimisjärjestelmän, jossa protestantit otetaan ensiksi työhön ja katolinen lentää ensimmäisenä ulos.

Unionistivalta oli monin tavoin varmistettu myös vaaleissa. Pohjois-Irlannissa oli vuoteen 1972 asti kolmentasoiset vaalit. Maakunta valitsee 12 edustajaa Lontoon parlamenttiin, jolloin vaalit tapahtuvat samojen sääntöjen mukaan kuin muualla Yhdistyneessä Kuningaskunnassa. Maakunnan oman, lainsäädäntövallaltaan rajatun parlamentin, Stormontin vaaleissa äänioikeutettujen määrä oli suunnilleen sama. Mutta paikallisvaaleissa noudatettiin sääntöjä, jotka tehokkaasti sulki pois yhden kolmanneksen äänestäjistä. Paikallisvaaleissa äänioikeutettuja olivat ainoastaan sellaiset täysi-ikäiset henkilöt, jotka joko omistivat asunnon tai olivat päävuokralaisina — sekä näiden puoliset. Tämän lisäksi olivat ns. "yritysten äänet", jossa yrityksen koosta riippuen yrityksellä oli 1—6 ääntä(!). Tämä koski kipeimmin juuri katoliseen väestöön, jonka asunto-olot olivat kaikkein kurjimmat ja taloudellinen asema heikoin. Eivätkä he näin ollen päässeet paikallishallinnon kautta siihen vaikuttamaan.

Toinen järjestely, jolla unionistivaltaa pönkitettiin oli ns. gerryandering-systeemi. Tämä tarkoittaa sitä, että vaalipiirien rajat vedetään siten, että se mahdollisimman hyvin palvelee valtaapitäviä. Siten esim. Derryn kaupunginvaltuuston vaalipiirin rajat vedettiin merkillisten kielekkeiden ja mutkien avulla siten, että lähes 50 % ei-unionistiaalten enemmistöstä huolimatta valtuustoon tulikin unionistienemmistö.

Tilanne repeää

1960-luvun alussa taloudellinen kehitysaste rajan molemmin puolin oli saavuttanut siinä määrin samankaltaisen tason, että raja alkoi olla tarpeeton. Jo vuonna 1961 Irlanti anoi EEC:n jäsenyyttä (Irlanti ja Englanti tulivat EEC:n jäseniksi vuoden 1973 alusta). 1965 Irlanti solmi "vapaakauppasopimuksen" Englannin kanssa ja 1966 Irlannin tasavallan, Pohjois-Irlannin ja Englannin pääministerit tapasivat keskustellakseen Irlannin ja Englannin yhteisistä intresseistä EEC:n suhteen.

Oli kypsynyt uusi vaihe brittiläisen imperialismiin ja Irlannin suhteissa. Irlannin jako ei enää ollut tarpeellinen, vaan Irlanti voitaisiin "yhdistää" uutta alistamista varten. Oli vain syytä siistiä porvarillisen "demokratian" rumaa todellisuutta Pohjois-Irlannissa sosiaalipoliittisesti virtaviivaisemmaksi "Uuteen Eurooppaan" liityttäessä.

Mutta kehitys ei sujunutkaan piirustusten mukaan, vaan tilanne repesi 1960-luvun lopulla.

Se, mikä saattoi olla "luonnollista" ja "välttämätöntä" realistisille pääomapiireille, ei ollutkaan sitä pohjoisen unionisteille, joiden valta lepäsi vuosikymmenien sortojärjestelmässä ja hirmuhallinnossa. Unionistien vallan ja luokkayhteistyön sine qua non, peruspilari, oli työväenluokan hajoittaminen ja protestanttisten työläisten integroiminen luokkayhteistyyhön hallitsevan luokan kanssa. Vuosikymmeniä protestantisille työläisille oli taottu päähän, että hänen etunsa ovat tiukasti sidoksissa Pohjois-Irlannin unioniin Englannin kanssa ja välittömin uhka hänen elineduilleen muodostuu "paavin vallassa" olevista tasavaltalaisista, jotka yhdistyneessä Irlannissa tuhoaisivat hänet. Ja nyt pitäisi astua käsi kädessä paavilaisten kanssa EEC:hen! Tästä alkoi unionistien repeäminen, joka johti unionistisyksinnävallan luhistumiseen.

Unionistihallinto oli muutenkin jatkuvasti murenemassa. 1960-luku alkoi Pohjois-Irlannissa taloudellisten vaikeuksien, erityisesti kroonisen 7—8 % työttömyyden merkeissä. Ammattiyhdistysliike nousi tiivistyvään kamppailuun työttömyyttä vastaan. 1962 marssivat työttömät, niin katoliset kuin protestantitkin parlamentin eteen vaatimaan oikeuksiaan. Samana vuonna pidetyissä vaaleissa unionistit kärsivät tappion ja demokraattiset voimat etenivät hieman.

Pohjois-Irlannissa brittiläiset suuryhtiöt ja supermarketit olivat puristaneet paikalliset yritykset ahtaalle ja suurelta osalta pois päiviltä. Samalla vähenivät myös unionistivallan mahdollisuudet protestanttisten työläisten lahjomiseen etuoikeuksilla, työnsaannilla ja edes hiukan paremmalla toimeentulomahdollisuudella. Unionistivallan toinen joukkotuki, pikkuporvaristo, pienkauppiat elivät jatkuvassa ahdingossa. Työttömyys iski pahasti unio-

nistis-oranilais-protestanttien keskeisimpiin tukialueisiin: Belfastin satamiin ja laivanrakennusteollisuuteen. Imperialistien pelivara oli kapenemassa.

Ammattiyhdistysten kamppailu alkoi yhä selvemmin yhdistyä kamppailuun demokraattisten oikeuksien puolesta. 1965 Belfastin ammattiyhdistysten valtuusto kutsui kokoon kansalaisoikeuksia käsittelevän konferenssin, kommunisteja ja Irlannin Labour-puolueen jäseniä. Konferenssi sujui lujan yksimielisyyden vallitessa vailla ilmauksia uskonnollisista lahkolaisuuksista. Kaksi vuotta myöhemmin perustettiin Pohjois-Irlannin Kansalaisoikeusjärjestö.

Kansalaisoikeusliike

Demokraattisten oikeuksien puuttuminen, kurjat asunto-olot, poliittinen syrjintä, työttömyys ja toistuvat väkivaltaisuuudet kypsyttivät 1960-luvun lopulla kansalaisoikeusliikkeen, jonka tiimoilta Irlannin kysymys leimahti täyteen roihuun.

Kansalaisoikeusliikkeen johto koostui ammattiyhdistysaktiiveista, luottamusmiehistä, Irlannin Labour-puolueen ja kommunistisen puolueen jäsenistä, tasavaltalaisista ja pääasiassa katolisen Nationalistipuolueen jäsenistä sekä erilaisista sosialisteista. Vuonna 1967 valittiin puheenjohtajaksi Irlannin kommunistisen puolueen jäsen Betty Sinclair. Toiminta oli aluksi haparoivaa, mutta pian siitä kehittyi mahtava joukkoliike, joka vaikutti ratkaisevasti Pohjois-Irlannin tilanteen kehitykseen.

Kansalaisoikeusliike vaati mm:

- yleistä äänioikeutta paikallisvaaleissa;
- vaalipiirien uutta jakoa puolueettomin voimin;
- lainsäädäntöä työelämässä tapahtuvaa syrjintää vastaan;
- asuntopulan poistamista ja asuntojen tasapuolista jakoa;
- erityisvaltuuslain (Special Powers Act) hylkäämistä;
- uskonnollisen syrjinnän lopettamista tehokkaalla lainsäädännöllä;
- unionistien puolisoitaallisten järjestöjen ja erikoispoliisin lakauttamista.

Työväenluokan kehittyvä yhtenäisyys ja kansalaisoikeusliikkeen nousu muodosti vakavan uhan unionistihallinnolle ja oli ajamassa ohi Lontoon "integroitisuunnitelmista". Vastaisku tuli tutulta ja hyväksi koetulta pohjalta: alettiin lietsoa erimielisyyksiä työläisten keskuuteen vanhan uskonnollisävytteisen oranilaiskiihoituksen avulla. Ensimmäiseksi nousi unionistien leirissä ääriisiipi kiihkoprotestantti Ian Paisleyn johdolla, joka alkoi ryntäköidä kansalaisoikeusliikettä vastaan. Seurası verisi yhteenottoja, joissa oranialaiskoneiston käsissä olevat poliisivoimat yhdessä oranialaiskopiien kanssa terrorisoivat katolista väestöä.

Seurasi vaikea aika kansalaisoikeusliikkeelle. Terrori loi kasvualustaa vastaterrorille ja epätoivoliikkeille. Kansalaisoikeusliike jakaantui ja veriset yhteenotot kiihtyivät.

Irlannin tasavaltalaisarmeija IRA

Kun terrori katolista väestöä kohtaan kiihtyi, nousi Irlannin vanha vallankumouksellisen tasavaltalaisuuden sotilaallinen siipi, IRA ase kädessä puolustuskannalle.

Eräs imperialistisen Irlanti-propagandan perusvaltteja on ollut IRA:n mystifiointi ja sen toiminnan törkeä vääristely. Mikä on IRA?

IRA syntyi varsinaisesti Pääsiäiskapinan aikoihin, mutta ammentaa perinteensä irlantilaisen tasavaltalaisliikkeen vuosisataisesta patriotismista. 1920 ja -30 luvuilla IRA kävi sissisotaa englantilaisia joukkoja vastaan ja 1940-luvulta lähtien sen toiminnan painopiste on ollut Pohjoisessa. Vielä 1960-luvun alussa IRA:lla ei ollut mitään varsinaista poliittista linjaa: tavoitteena oli Irlannin yhdistäminen, mutta miten ja millä ehdoilla, ei ollut selvää.

1960-luvun alussa IRA:n ja tasavaltalaisliikkeen piirissä tehtiin linjan tarkistus ja alettiin kehittää poliittista toimintaa. Tasavaltalaiset kävivät kamppailuun sosiaalisten olojen parantamiseksi Tasavallassa ja kansalaisoikeusliikkeen puolesta Pohjoisessa.

Mutta tämä johti IRA:n kahtiajakoon. 1970-luvun alussa IRA:sta erosi poliittista osallistumista vastustava ja suoraa aseellista toimintaa kannattava ryhmä, IRA:n "väliaikainen siipi" (Provisional IRA eli "Provot"). Toisesta siivestä käytettiin nimitystä "virallinen siipi" (Official IRA eli "Officials"). Virallinen siipi pidättäytyi umpimähkäisestä pommikampanjasta ja keskittyi poliittisen linjan kehittelyyn. Provot kävivät rynnäkköön Pohjois-Irlannissa olevia brittijoukkoja ja oranialaisia vastaan.

Provojen pommihyökkäykset polarisoivat Pohjoisen tilanteen äärimmilleen. Brittijoukkoja lisättiin. Protestanttiset ääriaineukset muodostivat omia terroristi-iskujoukkojaan. Parissa vuodessa miltei jokaisen Pohjois-Irlannin kaupungin keskusta oli raunioina, tuhansia ihmisiä asunnottomina, lähes 1000 ihmistä kuollut ja tilanne äärimmilleen jännittynyt. Unionistihallinto käytti erityisvaltuuksiaan heittämällä satoja ihmisiä keskitysleireille. Oli selvää, että kansalaisoikeusliikkeen toimintaedellytykset vaikeutuivat huomattavasti.

Ensін Provojen linja näytti tehokkaalta, mutta johti pian täydelliseen umpikujaan. Imperialistien propaganda juhli otsikoidulla "IRA:n terrorista" tekemättä mitään eroa sen eri siipien välillä mustataakseen koko tasavaltalaisliikkeen. IRA:n virallisen

siiven toimintaedellytykset vaikeutuivat ratkaisevasti sekä Pohjoisessa että Tasavallassa.

Lisäksi on useissa yhteyksissä paljastunut, että CIA, Tasavallan taantumusvoimat ja brittien salainen palvelu ovat tukenet Provojen toimintaa hajoittaakseen tasavaltalaisliikkeen ja polarisoidakseen tilannetta (esim. kesällä 73 paljastunut ns. Littlejohn-veljesten tapaus). Samoin voidaan huomata että vaikka pommikampanjat ovat olleet Pohjois-Irlannin taloudelle tuhoisia, ovat suuryhtiöt säilyneet lähes koskemattomina ja taakan ovat kantaneet pienyritykset.

Tähän perustuu kommunistien arvio IRA:n väliaikaisesta siivestä: "Kommunistit asettavat kysymyksen aseellisesta toiminnasta tietenkin suhteessa vallitsevaan luokkataistelutilanteeseen: edistääkö aseellinen toiminta demokraattisten ja vallankumouksellisten voimien tavoitteita, yhtenäisyyttä ja taisteluedellytyksiä vai ei? Tältä kannalta katsoen IRA:n ns. väliaikaisen siiven terroritoiminta ja pommikampanjat ovat olleet kohtalokkaita ja täysin virheellisiä. Tällä toiminnallaan he ovat pelanneet brittiläisen imperialismiin, unionisti Irlannin tasavallan taantumuksen ja imperialistisen propagandan pussiin". Näin totesi Irlannin kommunistisen puolueen keskuskomitean jäsen, puolueen Pohjois-Irlannin osaston puheenjohtaja James Stewart tämän artikkelin kirjoittajalle Belfastissa viime elokuussa.

Sen sijaan IRA:n virallinen siipi ja sen poliittinen edustus Sinn Fein -puolue on muutamassa vuodessa kehittynyt nopeasti anti-imperialistiseen suuntaan ja sillä on yhteistyötä Irlannin kommunistisen puolueen kanssa. Sinn Fein vastusti voimakkaasti Irlannin liittymistä EEC:hen.

Viime elokuussa Sinn Feinin puheenjohtaja, Tomas MacGiolla esitti kirjoittajalle arvion, että Provojen kampanja on kärsinyt täydellisen vararikon. Provot pyrkivät sotilaalliseen voittoon, jolta puuttuvat perusedellytykset — joukkojen tuki ja oikea poliittinen linja. "Ei ole vaikeaa pitää yllä pommikampanjaa nykyisellä tasolla", hän totesi, "mikään mahti ei voi estää pommeja räjähtelemästä siellä täällä, mutta joukkokannatuksen ja organisaationsa kannalta Provot ovat umpikujassa".

Vaalit

Tilanteen kärjistyessä ja unionistien rivien repeillessä Englannin valtaapitäville kävi ilmeiseksi, että on välttämätöntä synnyttää uusi "voimakeskus", jolla tosaalta koottaisiin hajanaiset taantumusrivit ja jonka suojissa voitaisiin toteuttaa tiettyjä minimi-myönnytyksiä demokraattiselle liikkeelle. Demokrattinen liikehdintä olisi saatava sidottua brittien kannalta edulliseen ratkaisuun. Tämän vuoksi vuoden 1972 alussa hajotettiin Pohjois-Ir-

lannin parlamentti, ja maakunta tuli siten suoraan Englannin hallintaan. Unionistien yksinvalta oli luhistunut.

Maaliskuussa 1973 konservatiivihallitus esitti ns. valkoisen paperin, vesitetyn esityksen Pohjois-Irlannin aseman ja hallinnon "uudelleenjärjestelyistä". Esitys ei tuonut muutosta ongelmien peruskysymykseen, Irlannin jakoon.

Kesällä 1973 pidettiin vaalit "valkoisen paperin" esitysten pohjalta uuteen Pohjois-Irlannin halintoelimeen, 78-paikkaiseen "Pohjois-Irlannin neuvostoon".

Unionistit menivät vaaleihin täysin hajallaan. Aikaisempi hirmuvaltaa harjoittanut monoliitti oli hajonnut puoleksi tusinaksi keskenään kiivaasti taistelevia ryhmiä. Tärkeimmät näistä ovat:

(1) Pohjois-Irlannin entisen pääministerin Faulknerin ympärille ryhmittyneet ns. "viralliset unionistit", suoraan monopolipääoman etuja ajava ryhmittymä. Sillä oli läheiset yhteydet Heathin hallitukseen. Faulkner oli ensimmäinen Pohjois-Irlannin pääministeri, joka ei ollut suurmaanomistaja-aristokratiasta, vaan edusti teollisuusmonopoleja.

(2) Äärioikeistolaiset unionistien ryhmät, joista toista johtaa Paisley ("Demokraattiset unionistit") ja toista Graig ("Vanguard unionistit"). Molemmilla ryhmittymillä on omat terroristi-armeijansa. Maaliskuussa 73 Graigin paraatiin osallistui 60 000 kannattajaa. Molemmille ryhmille Pohjois-Irlannin parlamentin kumoaminen tuli ikävänä yllätyksenä ja ne ovat esittäneet tunnuksia "yksipuolisesta Pohjois-Irlannin itsenäiseksi julistautumisesta" Rhodesian malliin. Molemmat ovat vastustaneet Neuvoston perustamista ja niiden linjana on ollut sen työn sabotointi.

Muita vaaleihin osallistuneita ryhmiä olivat uusi Alliance- eli Liittopuolue, niinikään unionistifraktio, jonka linjana on ollut maltillinen porvarillinen uudistuslinja "Englannin ja Pohjois-Irlannin perustuslaillisen liiton puiteissa"; Pohjois-Irlannin Labour-puolue, lähellä Englannin labouria; vanha Nationalistipuolue, joka on ollut lähinnä "katolisten puolue", katolisen porvariston puolue, joka kuitenkin jäi pahasti jalkoihin. Lisäksi on mainittava uusi Sosialidemokraattinen työväenpuolue (SDLP), joka syntyi Kansalaisoikeusliikkeen mylläköissä -60-luvun taitteessa. Sen muodosti aluksi Pohjois-Irlannin parlamentissa eri puolueista eronneiden kansanedustajien koalitio, joita yhdisti Kansalaisoikeusliike ja unionin vastustaminen. Sen poliittinen linja on ollut selkiintymätön, mutta merkittävä osa kansalaisoikeusliikkeen kannatuksesta on kanavoitunut sen taakse.

Tasavaltalaisten linja suhteessa vaaleihin heijasti liikkeen kah-tiajakoa. Virallinen IRA, joka vaaleissa esiintyi nimellä "Republican Clubs" (Sinn Féin on kielletty Pohjoisessa) kannatti osallistumista. Provot kehittivät boikottiin.

Irlannin kommunistinen puolue asetti vain yhden ehdokkaan. Vaalien paikkajakautuma muodostui seuraavaksi (paikkoja 78):

Faulknerin "viralliset unionistit"	22 (n. 28 %)
"Sitoutumattomat unionistit"	13 (n. 17 %)
Paisleyn "demokraattiset unionistit"	8 (n. 10 %)
Graigin "vanguard-unionistit"	7 (n. 9 %)
Alliance	8 (n. 10 %)
Pohjois-Irlannin Labour	1 (n. 1 %)
SDLP	19 (n. 25 %)

Neuvostoon muodostui siis kolme voimaryhmittymää: (1) Faulknerin unionistit (2) Paisley-Craig äärioikeisto-unionistit (3) SDLP. Kansalaisoikeusliikkeen kannatus kanavoitui SDLP: hen, nationalistit katosivat kokonaan, labour-puolue ja hajallaan olevat tasavaltalaiset menestyivät kehnosti. Hallitusneuvotteluissa SDLP omaksui Pohjois-Irlannin sorretun vähemmistön edustajan roolin, mutta ongelman muodostaa puolueen linjattomuus sekä täysin olemattomat joukkositeet. Hallitusneuvotteluiden päämääränä oli muodostaa "kaikkia keskeisiä osapuolia" edustava hallitus. Faulkner nimitettiin hallituksen muodostajaksi ja sellainen muodostettiin virallisten unionistien. Alliancen ja SDLP:n tuella.

Tätä porvarillinen lehdistö on kaupitellut "Pohjois-Irlannin kysymyksen ratkaisuna". Se on kuitenkin kaukana siitä.

Hallitusyhteistyö on varsin heikolla pohjalla. Vasta hiljattain Faulkner syrjäytettiin puolueensa johdosta. Erään ongelman muodostavat Neuvostossa olevat ns. sitoutumattomat unionistit, joista huomattavalla osalla on sympatioita Paisleyn-Graigin sabotointilinjaan. SDLP:n linjanveto on, vaalimenestyksestä huolimatta, haparoivaa ja sen ote kansalaisoikeusliikkeeseen ja työläisjoukkoihin heikko. Unionistien yksinvalta on kylläkin murrettu ja monia kansalaisoikeusliikkeen keskeisiä tavoitteita osittain saavutettu (yleinen äänioikeus vaalipiirien uudelleenjakoon, unionistien hallussa olleen erityispoliisin lakkauttaminen), mutta perusongelmat ovat vain kärjistyneet. Maassa on kymmeniä tuhansia brittisotilaita ja vankilat täynnä demokraatteja ja kansalaisoikeustaistelijoita. Uudistetut erityisvaltuuslait ovat edelleen voimassa.

Brittiläinen imperialismi ei ole saanut aikaan "uutta voimakeskusta" politiikkansa tueksi. Sen itsensä synnyttämä ongelma on pursunut yli äyräitensä.

Tie eteenpäin

Demokraattisten voimien vaatimuksena on kaikkien represiiivisten erikoislakien kumoaminen, poliittisten vankien vapauttaminen ja demokraattisten oikeuksien turvaaminen, brittijoukkojen poisvetäminen ja Irlannin kysymyksen ratkaiseminen siten, että koko Irlannin kansa päättää omasta kohtalostaan. Nämä vaatimukset hyväksyttiin 1971 myös Englannin ammattijärjestöjen keskusliiton TUC:n kongressissa, jossa tehtiin esitys "säädöksi-

si oikeuksista Pohjois-Irlannissa" (Bill of Rights). Tämä oli merkittävä askel Englannin ja Irlannin työväenluokan yhteistyössä, jota jo Marx ja Engels voimakkaasti korostivat Ensimmäisessä Internationaalissa Englannin työväenluokan vapautumisen tärkeänä ehtona.

Irlannin kysymyksen ratkaisu liittyy mitä kiinteimmin koko brittein saaria ravistelevaan kriisiin ja kysymykseen EEC:stä. Tämän kriisin kärjistyminen tulee nostamaan myös Irlannin kysymyksen voimakkaasti esille. Englannista on jo nyt muodostunut eräs EEC:n heikoimmista renkaista, mikä pakottaa sen tehostamaan Pohjois-Irlannin riistoa. Irlannin taloudellisten vaikeuksien kasatuessa EEC:n reuna-alueena on työläisten ja kaikkien anti-imperialististen voimien yhtenäiselle nousulle Etelässä ja Pohjoisessa muodostumassa kasvavat edellytykset.

Näihin edellytyksiin liittyy myöskin Irlannin kommunistisen puolueen eteenpäinmeno. IKP, joka Pääsiäiskapinan tukahduttamisesta lähtien ollut heikko, on viime vuosina kehittynyt voimakkaasti. Pienestä koostaan huolimatta puolueella on vankat asemat ammattiyhdistysliikkeessä koko Irlannin alueella sekä kansalaisoikeusliikkeessä. Puolueen nuorisotyö on voimakkaassa nousuvaiheessa. Heinäkuussa 1973 NKP ja IKP ensimmäisissä kahdenkeskisissä neuvotteluissaan vahvistivat linjansa yhtenevyyden tuomiten mm. Kiinan maolaisjohdon kansainvälistä kommunistista liikettä hajottavan politiikan.

Tory-Heathin tappio Englannin vaaleissa 28.2. merkinnee Pohjois-Irlantiin sovellettujen otteiden pehmenemistä, mutta samalla kasvaa vaara unionistiterrorin voimistumisesta. Englannin parlamenttiin valittavista 12:sta Pohjois-Irlannin mandaattijäsenestä vain yksi oli ei-unionisti (SDLP) ja loput kovan linjan unionisteja. Myös Irlannin tasavallassa on konservatiivihallitus, joka on koventanut otteita "IRA:n suhteen" käyttäen Provojen terroritoimia syynä hyökkäykseen koko demokraattista liikettä vastaan. Helmikuussa 1974 Irlannin armeija suoritti ensimmäistä kertaa suuria puhdistusoperaatioita Pohjois-Irlannin rajan tuntumassa. Luokkataistelu on siis kärjistymässä.

Kuitenkin unionismin otteen heikentyminen Pohjois-Irlannin työväenluokasta, voimistuva työläisten kamppailu Irlannin tasavallassa ja Englannissa muodostavat ratkaisun perspektiivin. Pohjois-Irlannissa kehittyvä tietoisuus ja liikehdintä työläisjoukkojen keskuudessa saattaa saada vastakaikua selkeämpänä linjanmäärittämisinä SDLP:ssä ja avata kehitysnäkymiä anti-imperialistiseen suuntaan kehittyvän tasavaltalaisliikkeen, SDLP:n ja kommunistien yhteistyölle Irlannin kysymyksen ratkaisemiseksi.²

² Irlannin kysymystä yhtenäisesti ja täsmällisesti käsittelevää kirjallisuutta on niukasti huolimatta että siitä on kirjoitettu metreittäin osittais-tarkasteluja ja pamfletteja. Tämän artikkelin tausta-aineistona on käytetty mm. seuraavia: Bonsdorff, Pohjois-Irlanti, Tammi 1971 (kirja antaa

KORKEATASOISTA MARXILAIS-LENINILAISTA TUTKIMUSTA JA TEORIAA

**Sosialistisen opintoneuvonta- ja tutkimus-
keskuksen julkaisusarja:**

1. Timo Kyntäjä — Tuula Lind: Valtiomonopolistisesta kapitalismista. 88 sivua. 3 mk.
2. Antti Kasvio: Työvoiman uusintaminen valtiomonopolistisessa kapitalismissa. 75 sivua. 3 mk.
3. Erna Heckel — Horst Kessler, Dieter Ulle, Klaus Zimmermann: Imperialismi ja kulttuuri. 61 sivua. 3 mk.
4. Sakari Hänninen: Suomen tuotantorakenteesta. 110 sivua. Ilmestyy huhtikuun aikana.

Tilaukset postiennakolla osoitteesta SOTK, Mannerheimintie 5 C IV kerros, 00100 Helsinki 10.

**Otaniemen Kansandemokraattien (OKA) tiede-
poliittinen tutkimussarja:**

- 1/73. Antti Karvonen: Asuminen, monopolit, politiikka. 191 sivua.
- 2/73. Tapio Siirilä: Työsuojele ja kemian tehdas-
suunnittelu. 214 sivua.

Hinnat opiskelijoilta 15,00, muilta 20,00. Tilaukset postiennakolla osoitteesta OKA, Dipoli, 02150 Otaniemi.

melko hyvän yleiskuvan Irlannin kysymyksen kehityksestä, mutta nykytilanteen tarkastelussa laskee aivan liiaksi tasavaltalaisliikkeen kehityksen varaan); Moody (toim.): Irish History, Mercier Press, Cork 1967; Bell: The Secret Army, Sphere Books, London 1972; Kelly: How Stormont Fell, Gill and MacMillan 1972; Boulton: The UVF 1966—73, An anatomy on loyalist rebellion 1973; Greaves: The Irish Crisis, Lawrence & Wishart 1972; Marx and Engels: Ireland and the Irish Question, Lawrence & Wishart London 1971; Unity, Irlannin kommunistisen puolueen viikkolehti; Irish Socialist Review, IKP:n teoreettis-poliittinen aikakauslehti; New Times 11/73, 14/73; United Irishman, Sinn Feinin äänenkannattaja. Tämän lisäksi IKP:n ja Sinn Feinin (virallisen IRA:n) tuottamaa pamflettimateriaalia sekä IKP:n pääsihteeri Michael O'Riordanin, IKP:n KK:n jäsenen ja pohjoisen osaston pääsihteeri James Stewartin sekä Sinn Feinin puheenjohtaja Tomás MacGiollan haastattelut elokuussa 1973.

Raportteja, kommentteja

Merkintöjä EEC-kamppailusta

Suomen ja EEC:n välisten suhteiden "järjestely" nousi luokkataistelun päiväjärjestykseen vuosikymmenen alussa. Suurpääoma ja oikeistovoimat laskivat voimiansa riittävän pitkään harppaukseen suurpääoman pitkän tähtäyksen suunnitelman toteuttamisessa muuttaa maamme ulkopoliittista suuntaa ja entisestään voimistaa imperialismin johtavien keskusten vaikutusta Suomen sisäpolitiikassa.

Suurpääoman EEC-hankkeen vastustaminen on luonnollisesti ollut ja on vapaakauppasopimuksen solmimisen jälkeen keskeinen luokkataistelutehtävä kaikille työtätekevien etuja puolustaville voimille.

EEC:n vastaisen taistelun kokemusten monipuolinen arviointi antaa nyt opetuksia sekä EEC:n vastaisen toiminnan edelleenkehittämiselle että yleensä demokraattisen rintaman rakentamisesta. Tässä on esillä tärkeimpien EEC-tapahtumien kirjaaminen ja eräitä kommentteja eri poliittisten voimien linjasta suhteessa EEC:hen.

EEC-KALENTERI 1970

Eduskuntavaalien alla keväällä 1970 EEC-kytkentää valmistelevalle luonteeltaan omaava, pohjoismaisen yhteistyön tiivistämishanke, NORDEK kaatuu ulkopoliittisten seikkailupiirteidensä vuoksi.

Eduskuntavaalit kirjaavat oikeistovoimien jyrkän voimistumisen. Neuvottelukosketus EEC:hen suoritetaan. 24. 11. Karjalaisen hallituksen ulkomaankauppaministeri Mattila selvittää EEC:n ministerineuvostolle Suomen neuvottelutavoitteet. Jo valtiopäivien avajaisissa presidentti Kekkonen on käsitellyt "Suomen

kilpailuedellytysten turvaamista EEC:n laajentamisyhteisyydessä".

1971

Tammikuussa asetetaan Talousneuvoston alaisuuteen nk. integraatiojaosto tutkimaan eri integraatiovaihtoehtojen vaikutuksia Suomen talouselämään. Jaoston mietinnössä marras-joulukuussa esitetään Teollisuusliiton ja Puunjalostusteollisuuden/Metsäteollisuuden Keskusliiton toimiala-arvioihin perustuva propagandaväite "EEC-vapaakauppasopimuksen edullisuudesta kaikilla elinkeinoelämän aloilla".

Syksyllä perustetaan Nuoris- ja opiskelijajärjestöjen anti-EEC-toimikunta, jonka toiminta syksyn 71 ja kevään 72 aikana jää vaatimattomiin "neuvottelu-elimen" puitteisiin.

Metalliliiton liittokokous ottaa 9.—12. 12. jyrkän kaikenlaista EEC-sidonaisuutta vastustavan kannan.

Ulkoministeriön kauppapoliittisen osaston päällikkö Pentti Uusivirta esittää 13. 12. EEC:n ministerineuvostolle Suomen hallituksen virallisen avauslausunnon.

1972

Tammikuussa joukko poliitikkoja ja muita julkisuuden henkilöitä muodostaa EEC:hen "kriittisesti suhtautuvan" kansalaistoimikunnan, jonka puheenjohtajaksi tulee Erkki Raatikainen. Toimikunnan työ on näkymätöntä, eikä sillä ole riittäviä yhteyksiä muuhun EEC:n vastaiseen liikkeeseen. Toimikunta ottaa kielteisen kannan EEC-vapaakauppasopimukseen puoli vuotta perustamisensa jälkeen. Toimikunnan perustaminen merkitsee objektiivisesti EEC:n vastaista rintamaa hajoitavaa toimenpidettä, koska se merkitsee järjestöpohjaisen EEC:n vastaisen toiminnan ja "asiantuntijoiden" sekä julkisuuden henkilöiden anti-EEC:työn eriyttämistä. Tältä pohjalta marxilais-leniniläiset voimat kritikoivat toimikuntaa.

Maalis-huhtikuun vaihteessa SKP:n 16. edustajakokous — SKP:n jo v. 1957 omaksuman peruslinjan mukaisesti — tuomitsee "Suomen liittämisen tavalla tai toisella EEC:n jäsenyyteen tai maamme sitomisen esim. vapaakauppasopimuksella sen yhteyteen".

Kevään aikana aloitetaan eri puolilla Suomea alueellisten EEC:n vastaisten yhteistyöelinten perustaminen.

Kesäkuussa SDP:n puoluekokous Tampereella edellyttää "EEC-sopimuksen haittavaikutusten lieventämiseksi sopimuksen kanssa samaan aikaan voimaan saatettaviksi mm. pysyvää veroluontoista suhdannetalletusjärjestelmää, pysyviä hintasäännöstelyvaltuuksia, markkinahäiriölakia sekä lakisääteisiä keinoja pääomavirtojen ohjaamiseen".

Rakennusliiton liittovaltuusto vahvistaa kesäkuussa liiton EEC-sidonaisuutta vastustavan kannan.

Heinäkuussa EEC:n ministerineuvosto ehdottaa sopimuksen allekirjoittamispäivämääräksi 22.7. Sopimusneuvotteluista vastannut SDP:n vähemmistöhallitus eroaa 19.7. Sopimus parafoidaan eli sen sisältö liydyään lukkoon, mutta allekirjoittaminen siirtyy "laajapohjaisemman hallituksen suoritettavaksi".

Elokuussa Helsingin ja Uudenmaan EEC:n vastainen kansanrintama ja Nuoriso- ja opiskelijajärjestöjen anti-EEC-toimikunta kutsuvat koolle EEC:n vastaisen yhteistritaman laajentamiskokouksen, josta on seurauksena organisoituminen Kansalaisjärjestöjen anti-EEC-toimikunnaksi. Toimikunnan muodostavat valtakunnalliset keskusjärjestöt ja alueelliset EEC:n vastaiset yhteistyöelimet. Jäseneksi tulevat tässä tai myöhemmässä vaiheessa mm. ammattiliitoista Rakennustyöläisten liitto, Kumi- ja nahkatevöväenliitto, Teknisten ja Erikoisalojen ammattiliitto ja Puuliitto, koululaisjärjestöistä Ammattikoululaisten liitto, Teiniliitto ja Iltaopiskelijoiden liitto, puolueista Suomen kommunistinen puolue ja Sosialistinen työväenpuolue, poliittisista nuoriso- ja opiskelijajärjestöistä Suomen demokraattinen nuorisoliitto, Sosialistinen opiskelijaliitto, Sosialidemokraattisen nuorison keskusliitto, Sosialistinen nuorisoliitto, Sosialidemokraattisen opiskelijanuorison keskusliitto, Kehittyvän Suomen opiskelijat, Liberaalinen nuorisoliitto ja Liberaalinen ja radikaalinen opiskelijaliitto, erilaisista demokraattisista kansallisia ja muista järjestöistä Suomen kansan demokraattinen liitto, Rauhanpuolus-

tajat, Yhteiskuntasuunnittelun seura, Tiedepoliittinen yhdistys TIEPO ja Nuorison tiedotuskeskus. Järjestöjen yhteinen jäsenmäärä ylittää puolen miljoonan rajan.

15. 9. Sorsan hallitus asettaa nk. Lindroosin toimikunnan. 20. 10. mennessä toimikunta on lähinnä em. integraatiojaoston mietinnön pohjalta "selvittänyt" EEC-vaihtoehdon edullisuuden. Ulkoministeriön virkamies tri Korhonen on myös havainnut "ettei EEC-sopimuksella ja YYA-sopimuksella ole oikeastaan mitään liittymäkohtia toistensa kanssa". Ulkoministeri Karjalainen toteaa mietintöä jättäessään Korhosen lausunnon olevan vain ministeriön yhden virkamiehen henkilökohtaisen käsityksen. SKDL:n edustajat ja Nilsson SAK:sta jättävät eriävän mielipiteen toimikunnan loppumietintöön.

2. 10. puolen satatuhatta rakennustyöläistä on mielenosoituslakossa EEC:tä vastaan. Tampereella ja Turussa järjestetään laajat EEC:n vastaiset mielenosoitukset — Turussa 14.000 työläistä on lakossa sopimusta vastaan. Helsingissä pidetään 8. 11. yli 3.000 hengen EEC:n vastainen joukkokokous.

Marraskuussa SDP:n puoluetimikunta ja Keskustapuolueen puoluehallitus saavat valtuudet hoitaa EEC-asia loppuun.

Joulukuussa hallituksen sisällä "päästään kompromissiin" EEC-sidonnaisista hintavaltuuslaista ja suhdannetalletuspaketista. Lakien sisältö merkitsee suuropäätöksen EEC:hen sopeutumisen edistämistä — suuropäätöksen on esityksiin tyytyväinen. Pääomavirtojen ohjailusta ei edes aloiteta neuvotteluja. Tullittoman kaupan jatkumisesta Englannin ja Tanskan kanssa tammi-maaliskuussa 73 sovitaa. Sopimus esitetään hallituksen propagandassa merkittävänä saavutuksena.

19. 12. Helsingissä pidetään EEC:n vastainen mielenosoitus.

1973

Presidentti Kekkonen toteaa uuden vuoden puheessaan EEC-ratkaisun vaativan vielä "paljon aikaa ja malttia ynnä rauhallista harkintaa". Vuoden alussa tullittoman kaupan jatkumisesta Englannin ja Tanskan kanssa sovitaa vuoden loppuun as-

ti. Ilmenee, ettei ko. mailla aikaisemminkaan olisi ollut mitään pitempiaikaista ratkaisua vastaan.

Helmikuun puolessa välissä EEC:n vastainen toimintaviikko: mm. Uudellamaalla 15.000 rakennustyöläistä pitää pidennetyn ruokatunnin.

Kansalaisjärjestöjen anti-EEC-toimikunta jättää vetoomuksen presidentti Kekkoselle EEC-sopimuksen torjumiseksi.

6. 4. Suomen ja Neuvostoliiton välisen YYA-sopimuksen 25-vuotisjuhlat. Juhlien päätösjuhlausmasassa 10. 4. Suomi ja Neuvostoliitto sopivat paitsi kahdenkeskisen kaupan lisäämisestä myös kaupallistaloudellisten suhteiden kehittämisestä laajalla yleiseurooppalaisella pohjalla mitään osapuolia syrjimättä tai poisjättämättä.

17. 5. Helsingissä laajapohjainen EEC:n vastainen mielenosoitus, jossa myös nuorkeskustan edustaja on mukana.

24. 5. Pääministeri Sorsa toteaa EEC-ratkaisun lykkääntyvän syksyyn.

31. 5. SKDL:n eduskuntaryhmä äänestää markkinahäiriölain yli vaalien.

Toukokuussa ilmestyy Helsingin ja Uudenmaan EEC:n vastaisen kansanrintaman Kyllä Suomelle — Ei EEC:lle -lehti, joka leviää 130.000 kpl:n joukkojakeluna yli maan. Uusia EEC:n vastaisia yhteistyöelimä perustetaan paikallistasolla ympäri maata kevään ja kesän mittaan.

7. 6. SAK:n pj. Hämäläinen kiirehtii EEC-ratkaisua ja toistaa edelleen ratkaisun kuuluvan poliittisille päätöksentekijöille, ei ay-liikkeelle. Kiirehtimiskuroon yhtyy LKP:n pj. Tarjanne.

8. 6. Tallgren ja Jansson uhkaavat RKP:n hallituksesta lähdöllä, ellei EEC-sopimusta solmita ja kiirehtivät ratkaisua. Pääministeri Sorsa toteaa aikataulun pysyvän entisellään: ensin suojalait — sitten EEC-sopimus.

20. 6. Elintarviketyöläisten liiton liittokokous asettuu yksimielisesti vastustamaan EEC-sopimusta.

Helsingin Sanomille 1. 7. antamassaan haastattelussa presidentti Kekkonen toteaa Suomen EEC-aikataulussa kenties tapahtuneen virheen ja toteaa Suomen ehkä olleen liikkeellä vuotta liian aikaisin.

5. 8. pääministeri Sorsa uhkaa uusilla vaaleilla, mikäli SDP:n "suo-jalait" eivät mene lävitse eduskunnassa.

Hallitus käynnistää neuvottelut opposition kanssa "suo-jalaeista" 15. 8. SKDL:n kanssa neuvotellessaan pääministerin sijainen Karjalainen toteaa sopimuksen solmimisen tapahtuvan syys-lokakuun vaihteessa suo-jalakikäsittelystä riippumatta. 19. 8. pääministeri Sorsa vahvistaa allekirjoittamisen tapahtuvan syys-lokakuun vaihteessa, mikäli suo-jalakikäsittely eduskunnassa etenee.

22. 8. SKDL:n eduskuntaryhmän kokous asettuu vastustamaan sekä EEC-sopimusta että suo-jalakeja.

26. 8. SKP:n Uudenmaan piirin johdolla järjestetty taistelujuhla Helsingin jäähallissa muodostuu yli 12.000 osanottajan voimalla mittavaksi EEC:n vastaiseksi joukkotilaisuudeksi.

Ulkoministeri Karjalainen toteaa 30. 8., ettei sopimuksesta ole hallituksen päätöksiä. Samana päivänä pj. Hämäläinen tuomitsee kaiken ay-liikkeessä tapahtuvan EEC:n vastaisen toiminnan maan poliittista johtoa vastaan suuntautuvana ja vastustaessaan EEC:n vastaisia lakkoja toteaa, ettei ratkaisu tapahdu "turuilla ja toreilla".

Eduskunta kokoontuu ennenaikaisesti 3. 9. käsittelemään hallituksen uusia suo-jalakiesityksiä. Työläisten lähetystöt eduskunnassa 3. 9. alkaen vaativat EEC-sopimuksen hylkäämistä.

Työläisnuorisopäivät Jyväskylässä 8. — 9. 9. muodostuvat nuorison voimakkaaksi mielenilmaukseksi EEC-sopimusta vastaan.

13. 9. TUL:n liittotoimikunta sanoo Ei EEC:lle.

Suojalakien 2. täysistuntokäsittely eduskunnassa 18. 9.: lakien sisältö lyödään kiinni. Viime hetkellä tehdyt muutokset muuttavat lakeja entisestään suuraapäoman ja oikeiston haluamaan suuntaan.

Yli 450 poliitikkoa, tutkijaa yms. julkisuuden henkilöä esittää 19. 9. Helsingin Sanomissa tasavallan presidentille, hallitukselle ja eduskunnalle osoitetussa adressissa vetoomuksen EEC-sopimuksen hylkäämiseksi. Mukana on myös yhdeksän sosialidemokraattista kansanedustajaa. SDP:n puolueuuevostossa hy-

väksytään äänin 54—4 sekä EEC-sopimus että suojalait.

20. 9. valtakunnallinen EEC:n vastainen mielenosoituspäivä. Helsingissä pidettyyn mielenosoituskulkeeseen ja joukkotilaisuuteen osallistuu 8.000 henkilöä. Yli 25.000 henkilöä osallistuu eri paikkakuntien mielenosoitustilaisuuksiin ja 100.000 työnsaajaksiin EEC-sopimusta vastaan YYA-sopimuksen linjan puolesta.

Pienempiä EEC:n vastaisia tilaisuuksia pidetään sadoittain syyskuun lopulla ja lokakuun alussa.

5. 10 hallituksen edustaja allekirjoittaa EEC-sopimuksen. Presidentin ja hallituksen allekirjoituspäätökseen liitetään lausuma, jossa todetaan Suomen käyttävän sopimukseen sisältyvää kolmen kuukauden irtisanomisaikaa, "mikäli sopimus aiheuttaa haitallisia ulkopoliittisia seuraamuksia".

Helsingin valtakunnalliseen suurmielenosoitukseen 9. 10. osallistuu 10.000 henkeä. 8.—14. 10. pidetyn Rauhanviikon tilaisuuksissa samoin kuin sadoissa muissa EEC:n vastaisissa tilaisuuksissa lokakuussa tuomitaan hallituksen allekirjoituspäätös ja vaaditaan eduskuntaa hylkäämään sopimuksen.

13. 11. EEC:n vastainen joukkotilaisuus soihtukulkueineen Helsingissä.

16. 11. eduskunta hyväksyy EEC-sopimuksen äänin 141 puolesta, 36 vastaan, 7 tyhjää ja 15 poissa.

23. 11. suoritetaan Brysselissä sopimusiakirjojen vaihto.

1. 1. 1974 sopimus astuu voimaan: suoritetaan ensimmäiset tulinalennukset, jolloin tullit alenevat 40 %:a alkuperäisestä tasosta.

SANAT JA TEOT — TAKTIKASTA EEC:N SUHTEEN

EEC-sopimuksessa oli ja on kyse kansainvälisen imperialismin Suomea koskevan yleisen taktiikan toteuttamisesta. Suomen kapitalisti- ja taantumuspiirien asenne tähän kansainvälisissä puitteissa luotun taktiikkaan ei lähde "ahtaasti" kotimaisen suurpääoman kaikkien taloudellisten etujen varjelemisesta, vaan määräävänä tekijänä on luokkasoli-

daarisuus imperialismin ja sosialismin välisen perusristiriidan suhteen. Tältä pohjalta suurkapitalistimme huolimatta määrättyille osille ennakoitavasta taloudellisesta tappiosta (ks. esim. Soihtu 3/71) toimivat selvästi aloitteentekijänä ja voimakkaimpana painostusryhmänä kohti Suomen alustavaa EEC-sidonnaisuutta, jonka kääntöpuolena on väistämättä Neuvostoliiton ja Suomen suhteiden kehittämisedellytysten heikkeneminen.

Sopimuksen kiertämättömästä rahanomaisen rinnakkainolon politiikan ja Suomen työtätekevien elin-
etujen vastaisesta luonteesta johtuen eri poliittisten voimien EEC-suh-
tautumista on arvioitava hyvin terä-
västi. Ei ole olemassa sellaista neut-
raalia tai välttävää, kompromissin-
omaista ratkaisua Suomen ja EEC:n
välisissä suhteissa, joka ei vaikuttaisi
suurpääoman eduksi ja kansan
tappioksi tai päinvastoin. Tästä kai-
keti johtuu, että sos.dem-keskusta-
hallituksen osapuolten taholta yri-
tettiin ratkaisujen alla vähätellä
EEC-ratkaisun merkitystä.

EEC-kamppailussa esiintyi suhteellisen laaja horjuva väliryhmä, joka muodostui lähinnä Sorsan hallituksen poliittisista osapuolista — väliryhmä, joka ylätasolla loppujen lopuksi ratkaisevasti taipui puhtaasti suurpääoman linjalle. Hallituksen oikeisto-oppositio edusti alusta alkaen peittelemättömän EEC-myönteistä kantaa. Kommunistien, muiden SKDL:n osapuolten ja TPSL/STP:n voimien ympärille ryhmittyvät muut sopimuksen vastaisen kamppailun voimat enemmän tai vähemmän johdonmukaisesti.

Sopimuksen siunanneiden horjuvien ryhmien taktiikasta

Horjuvista ryhmistä SDP:n ja Keskustapuolueen puoluekokoukset asettuivat kannattamaan sopimuksen solmimista jo kesällä 1972 pitämiseen puoluekokouksissa. Molempien taktiikkaan kuitenkin kuului jättää sopimuksen suhteen määrättyjä varauksia, joita tarpeen tullen olisi voitu käyttää "johdonmukaisen" politiikan perusteluina, mikäli olosuhteiden olennainen muuttuminen olisi pakottanut puolueet EEC-kielteeseen kantaan.

Hallitusryhmien yhteinen taktiikka rakentui vähitellen seuraavista aineksista:

1. Haluttiin suorittaa muka objektiivisia selvityksiä mahdollisen sopimuksen taloudellisista vaikutuksista. Saatua täysin ei-objektiivisia "selvityksiä" käytettiin mielialojen muokkaamiseen niin, että sopimus näyttäisi taloudellisesti edulliselta, jopa välttämättömältä.

2. Taktiikan tämän ainesosan oli määrä auttaa myös toista keinoa: esiintyi johdonmukainen, mutta virheellinen tendenssi, jossa kaavailtu sopimus selitettiin puhtaasti taloudelliseksi ratkaisuksi, vailla Suomen kansainväliseen asemaan ja ulkopoliittikaan vaikuttavia piirteitä.

2a. SDP:n puoluekokouksen ennakkoehdoksi asettamat ns. suojalait oli eräs sopimuksen taloudellista puolta virheellisesti korostava, pitkälle viety taktinen hienous, joka saadessaan suurpääomalta ja oikeistolta tukea kykeni ilmeisesti jonkun verran hämäämään SDP:n kannattajia.

2b. Keskustapuolue puolestaan alleviivasi mm. puoluekokouksensa kannanotossa sitä, että sopimus koskee vain teollisuustuotteiden tulleja, jolloin sillä ei olisi mukamas sanottavaa vaikutusta Keskustapuoluutta kannattavan talonpoikaiston asemaan.

3. Sopimuksen läpiviennin riskien pienentämiseksi hallitusryhmät kehittivät myöhemmässä vaiheessa teessin EEC-sopimuksen olemisesta vain osana laajempaa "kauppapoliittista kokonaisratkaisua", osana, jonka tasapainottavana puolena Suomi solmii sopimuksen SEVin kanssa kaupan ja yhteistyön esteiden poistamiseksi ao. maitten kesken. Joulun alla 1972 hallitus teki tätä koskevan aloitteen SEVin elimille — 14. 6. 1973 suoritettiin ratifiointi-asiakirjojen vaihto. 20. 6. 1973 hallitus teki ehdotuksen Suomen ja ns. pienten SEV-maitten välisen kaupan tulisteiden poistamiseksi — tätä koskevat neuvottelut ovat sittemmin jonkin verran edistyneet.

4. Useat SDP:n ay-liikkeessä toimivat toimihenkilöt mm. pj. Hämäläinen antoivat taktisen lisäpanoksen sopimuksen puolesta pyrkimällä "neutraalisomaan" ay-liikkeen. Sopimukseen ottasivat kantaa vain

maamme ulkopoliittisesta johdosta vastaavat henkilöt. Tämän ainesosan kummallinen jälkinäytös näyteltiin sopimuksen solmimisen jälkeen Kansalaisjärjestöjen anti-EEC-toimikunnan jäsenjärjestön Teknisten ja erikoisammattialojen liiton erottua toimikunnasta. Liiton sos.dem. puheenjohtaja selitti, että ay-liike voi ennen tämän kaltaista ratkaisua harjoittaa painostustoimintaa, mutta sopimuksen tultua tehdyksi ei ole ay-liikkeen luonteen mukaista asettua poikkiteloin maan virallisen johdon ratkaisun kanssa. Tästä ei tietenkään ole kyse, vaan SDP:n johdon kurinpalautuksesta ao. liiton sos. dem. johtajien suhteen.

Horjunnasta EEC:n vastaisessa liikkeessä

Yhteen kysymykseen keskittyvää yhteisrintamaluonteestaan johtuen oli ja on luonnollista, että myös EEC:n vastaisessa liikkeessä esiintyi horjuntaa. Voidaan luetella ainakin seuraavanlaisia kielteisiä ilmiöitä unohtamatta arvostusta jokaista EEC-kielteistä toimenpidettä kohtaan.

1. Esiintyi näkemyksiä, jotka pyrkivät hillitsemään joukkoliikkeen kehittämistä. Välistä tämä ilmeni pessimisminä joukkotilaisuuksien onnistumisen ja järjestämisen suhteen. Välistä se pukeutui asiantuntijalauseintojen yms. joukkoluonteisen toiminnan kustannuksella tapahtuvien toimintamuotojen korostamiseen. Jälkimmäinen on tullut avoimesti esiin SNK:n linjassa EEC-sopimuksen jälkeisessä tilanteessa, jossa SNK:n johtohenkilöiden taholta on esitetty mielipiteitä Kansalaisjärjestöjen anti-EEC-toimikunnan muuttamiseksi pelkästään EEC-sopimuksen vaikutuksia tutkivaksi ja niistä raportoivaksi elimeksi.

2. Tunnusten muotoilussa tuli esiin eräitä vaikeuksia. Selvänä heijastuksena ja alistumisena hallituspuolueiden ja oikeiston taktiselle sopimuksen taloudellisen puolen korostamiselle mm. sos.dem. nuorisosa opiskelijajärjestöjen sekä rintaman nuor-liberaali johtajien taholta tunnuksista pyrittiin häivyttämään EEC-sopimuksen ja YYA-sopimuksen välistä ristiriitaa paljastavia ai-

neksia. Tämä luonnollisesti auttoi EEC-voimia. Jos tämänkaltainen horjunta olisi tullut koko EEC:n vastaisen toiminnan ulkoasuksi, olisi se saanut EEC:n vastustamisen näyttämään "asiantuntemattomalta" ja "tunteenomaiselta" kapinoinnilta, mihin mm. suurpääoman propaganda voimakkaasti tähtäsikin.

3. Paikoin rintamien työhön osallistuneet sos.dem. nuoriso- ja opiskelijajohtajat heikensivät rintamien tehoa pyrkimällä estämään SDP:n johdon EEC-sopimukseen suuntautuneiden toimenpiteiden kritiikkiä "rintamaa hajottavana tekijänä". SDP:n hegemoniapyrkimysten kannalta tällainen suuntaus on ymmärrettävää, mutta EEC:n vastaisen taistelun kannalta on kyse puhtaasta luopurudesta. Sopimuksen solmimisen jälkeen tämänkaltainen luopuruus onkin sitten tullut jopa avoimen kehuminen kohteeksi: SNK:n pääsihteeri Folke Sundman kirjoittaa (Lippu 1/74): "SNK on pitänyt merkittävänä, että eduskuntaryhmästä löytyi niukka enemmistö, joka tajusi tilanteen vakavuuden puolueen sisäisen kehityksen kannalta ja päätti antaa EEC-vastustajille vapaat kädet ratkaisevassa äänestyksessä. SNK on niinikään suhtautunut varsin ymmärtäväisesti siihen, että eduskuntaryhmän EEC-vastustajat osoittivat halukkuuttaan edistää puolueen järjestöllistä yhtenäisyyttä äänestämällä tyhjää". Eli yksinkertaisemmin sanottuna: mielummin ehyt SDP Suomea EEC:hen ajamassa kuin hajanainen SDP, josta löytyy selväpiirteistä EEC:n vastaista toimintaa (!).

4. Omalaatuisen tuen SDP:ssä esiintyneille EEC-sopimusta kannattaneille voimille antoi pj. Ele Alenius alustuksessaan SKDL:n 10. liittokokouksessa: "... SKDL on jälleen pyrkinyt laajan yhteisrintaman luomiseen maahamme. Tiedämme, että tällä hetkellä se ei ole välittömästi mahdollista mm. juuri EEC-kysymyksen vuoksi, mutta ennenpitkää sitä tarvitaan". Eli edellisen tapaan solidaarisuutta SDP:n puoluejohtoa kohtaan EEC-kysymyksen repiessä SDP:tä kahtia — lupaus

siitä, että ei toimita tässä ja nyt EEC:n vastaisen yhteisrintaman laajentamiseksi ja voimistamiseksi SDP:n yhtenäisyyden kustannuksella (!). Myös Aleniuksen osalta olemme joutuneet seuraamaan kielteistä jälkinäytöstä: EEC-sopimukseen tultua hyväksytyksi Alenius kiirehti ilmoittamaan, että hänen kantansa ns. suojalakeihin on nyt muuttunut. Tämä lausunto luonnollisesti pönkitti jälkikäteen SDP:n suojalaki-taktiikan vaikutuksia. Eihän SDP:n suojalaki-taktiikalla ollut muuta tarkoitusta kuin pyrkiä minimoimaan EEC-sopimuksen hyväksynnästä aiheutuvaa uhkaa SDP:n kannatukselle työtätekevien keskuudessa.

Päätunnukset ja -tehtävät EEC:n vastaisen taistelun jatkossa

EEC-kamppailun yhteydessä perustellusti todetut mahdollisen EEC-sopimuksen kielteiset vaikutukset ovat nyt muuttuneet reaalisiksi tekijöiksi.

- suurpääoman ja kansan välisessä ristiriidassa suurpääoman eduksi,
- jännityksen laukeamisprosessia vastaan aggressiivisten NATO-piirien eduksi ja
- Suomen ja Neuvostoliiton ystävyyden ja yhteistyösuhteiden kehittämisedellytyksiä vastaan.

Tämän vuoksi syntyneessä tilanteessa ei työtätekevien luokkakanalta sen enempää kansallisessa kuin kansainvälisessä mitassa ole pienintäkään perustetta tarkistaa EEC-sopimuksen hylkäävää kantaa.

Helsingin ja Uudenmaan EEC:n vastaisen kansanrintaman yleiskokous 1.12.1973 oli ensimmäinen yhteistyöelimen kokous, joka asetti uudet tavoitteet ja tunnukset EEC:n vastaisen työn jatkolle. Kansanrintaman ohjesäännössä todetaan: "... tarkoitus on maamme YYA-sopimukseen perustuvan rauhantahtoisuuden ulkopoliittisen linjan ja työtätekevien elinehtojen ja oikeuksien turvaamiseksi toimia Suomen ja EEC:n välillä solmitun vapaakauppasopimuksen irtisanomiseksi, maamme riippuvuuden vähentämiseksi EEC:stä ja EEC:n maaillemme aiheuttamien haittavaikutusten torjumiseksi ...".

Tämä merkitsee: Jatkamme taistelua YEA-sopimukseen pohjautuvan rauhantahtoisen ulkopoliittisen linjan puolesta, Suomen ja Neuvostoliiton välisten ystävällisten suhteiden säilyttämiseksi ja lujiittamiseksi.

Toiseksi taistelemme kaikenlaisesta syrjinnästä vapaiden kaupallis-taloudellisten suhteiden kehittämisen puolesta sekä kaupankäynnin lisäämiseksi laajalla yleiseurooppalaisella pohjalla. Vaadimme kaupankäynnin lisäämistä Neuvostoliiton ja muiden sosialististen maiden kanssa.

Kolmanneksi taistelemme EEC-sopimuksen haitallisia taloudellisia seurauksia vastaan. Paljastamme kaikkien keskeisten talouspoliittisten ratkaisujen yhteyden EEC-sopimuksen mukanaan tuomaan lisääntyvään sidonnaisuuteen länsi-Euroopan monopoleista.

Neljänneksi yhdistämme kaiken tämän perustavaan vaatimukseen EEC-sopimuksen irtisanomiseksi. EEC:n vastaisen toiminnan voimasta johtuen Tasavallan presidentin, hallituksen ja eduskunnan EEC-ratkaisuihin liitettiin kannanotot sopimuksen "mahdollisesti" aiheuttamista haitallisista ulkopoliittisista seurauksista, joiden ilmetessä Suomella on mahdollisuus käyttää sopimukseen sisältyvää kolmen kuukauden irtisanomisympälyä.

Muutamat viime kuukaudet ovat ehtineet jo osoittaa sen viisauden, mikä EEC:n vastaisiin kantoihin työtätekevien kannalta sisältyy: oikeiston hyökkäyksen voimistuminen, työväenvastaisen reformismin kasvanut röyhkeys toteuttaa taloudellisia ja demokratiaa kaventavia suunnitelmia (mm. tes-kierros), neuvostovastaisen ja militaristisen esiintymisen lisääntyminen ovat tosiasioita, joista varoitettiin.

Esitetyillä EEC:n vastaisen taistelun nykyvaiheen päätunnuksilla ja -tehtävillä on välttämättä huomattava osa suurpääoman ja oikeiston vastaisessa kamppailussa halusivat luokkasopuliittitot sitä tai eivät. Tunnukset ja aktiivinen kamppailu niiden toteuttamiseksi käytännössä ovat laajojen työtätekevien joukkojen omaisuutta.

Kimmo Karjalainen
Juhani Artto

Tulopoliittisen mekanismin rakentaminen Suomessa

Tulopoliittinen teoria ja käytäntö rakentuu luokkayhteistyön periaatteelle. Sen olennainen piirre on työansioiden rajoittamispolitiikan toteuttaminen "vapaaehtoista" tietä, pyrkimys integroida ammattiyhdistysten johtajat ja koko työväenluokka valtiomonopolistiin järjestelmään kantamaan vastuuta kansantalouden kehittämisestä monopoliporvariston lähtökohdista. Samanaikaisesti kuitenkin työväenvastaisen tulopoliittikan toteuttaminen nostattaa väistämättä etuajan puolustavien työtätekevien joukko-liikkeen, joka tähtää välittömästi tulopoliittikan puitteet ylittävien palkankorotusten ulosmittaamiseen ja pidemmällä tähtäimellä koko talouspolitiikan suunnan muuttamiseen. Näiden kahden vastakkaisen tendenssin paineessa kehittyy tulopoliittikkana olennaisesti liit-tyvä neuvottelu-, informaatio- ja pakotusmekanismi.

Tulopoliittisen mekanismin kehittämisessä Suomessa on erotettavissa neljä vaihetta: (1) 64—67: tulopoliittikan käyttöönoton valmistelut; (2) 68—70: tulopoliittikan toteuttamisen alkuvaiheissa mekanismi on epävirallinen ja epäsystemillinen; (3) 71—72: mekanismi kehitetään viralliseksi ja vakinnutetaan sen muodot lainsäädännöllisesti; (4) 73—: joukkoliikkeen voimistumisen myötä mekanismin yksittäisiä osia kiristetään; ay-liikkeen oman organisaation tullessa toden teolla mukaan kehittämisen piiriin pakkosovinto alkaa hämmöttää. Samanaikaisesti tulopoliittikan teoreettis-propagandistiset perusteet joutuvat syvenevään kriisiin. Tämä kehitys on otavainen esimerkki valtiomonopo-

listiseen kapitalismiin liittyvän valtion elinten kehittymisestä ja demokration kaventumisen tendenssistä.

Seuraava raportti täydentää aikaisemmin julkaisemiamme analyysia tulopolitiikasta (Raimo Lovio: Tulopolitiikka ja kommunistien kaksi linjaa, Soihdu 2/73; Risto Uljas: Keuhkoon 1973 TES-kierros — joukkoliike pakotti tulopolitiikan uusiin muotoihin). — Toimitus.

1. TULOPOLITIIKAN TULO

SUOMEEN: 1964—67

Ensimmäiset viralliset vaatimukset tulopolitiikan käyttöön otosta maassamme esitettiin kansainvälisten esimerkkien (OECD:n suositus 1963) mukaisesti Talousneuvoston mietinnössä lähiajan kasvupolitiikasta vuonna 1964. Hahmotellessaan kokonaisvaltaista suunnitelmaa Suomen "reaalisen kilpailukyvyn lisäämiseksi" Talousneuvosto katsoi, että "...huomiota tulisi kiinnittää sellaisen vapaaehtoiseneuvottelumenettelyn aikaansaamiseen, jonka puitteissa nimellistulojen korotukset voitaisiin sopeuttaa osaksi rationaalista kasvupolitiikkaa". Tässä tarkoituksessa Talousneuvosto esitti erityisen tulopolitiittisen neuvotteluelimen perustamista valtiovalan ja etujärjestöjen välisiä neuvotteluja varten.

Talousneuvoston mietinnössä esitetyt suositukset käsiteltiin Virolaisen hallituksessa helmikuussa 1965, jolloin hallitus määräsi tulopolitiittisten kysymysten selvittelyn Talousneuvoston tehtäväksi.

Tulopolitiikan käyttöönottoa kehiteltiin tämän jälkeen Talousneuvostossa valtiotieteen tohtoreitten Timo Helelän ja J. J. Paunio laittaman muiston pohjalta. Muistiossa ehdotettiin tulopolitiikan kehittämismietinnön kiireellistä laatimista ja sitä valmistelemaan asetettiin työryhmä vuoden 1965 syksyllä. Työryhmän selvityksen pohjalta Mauno Koiviston johtama Talousneuvosto hyväksyi 25.1.1967 mietintönsä. Siitä muodostui tulopolitiikan kehittämisen perusasiakirja.

Talousneuvoston mietintö

Talousneuvoston mietinnössä todettiin tulopolitiikan yleiset perusteet, jotka toistuvat kaikissa sitä seuranneissa mietinnöissä ja muistioissa. Tulopolitiikan todelliseksi päämääräksi asetetaan — kaikista korulauseista huolimatta — pyrkimys palkankorotusten rajoittamiseen tuottavuuden kasvun puitteisiin pääomatulojen jäädessä sääntelyn ulkopuolelle. Tulopolitiikka pyritään saattamaan talouspolitiikan säännölliseksi osaksi.

Mietinnössä korostuu kolme seikkaa:

E n s i n n ä k i n tulopolitiikka katsottiin — aivan oikein — mahdolliseksi vain luokkayhteistyön hengessä. Tulopolitiittisen neuvottelumeکانismin tarkoituksena asetettiin sellaisen ilmapiirin luominen, jonka vallitessa tulonjakokysymyksiä voitaisiin pohtia "kiihkottomasti" ja "luotettavaan informaatioon" nojautuen. Tällaisen informaation laatiminen osoitettiin erillisen — "luokkien yläpuolella" olevan — "asiantuntijaryhmän" tehtäväksi. Kaiken kaikkiaan vapaaehtoisuuteen perustuvan neuvotteluorganisaation katsottiin kehittyvän vaiheittain yhteiskunnassa yleisesti hyväksytyksi poliittiseksi instituutioksi, joka toimii tunnustettujen pelisääntöjen mukaisesti.

T o i s e k s i on kuitenkin korostettava että jo tässä mietinnössä nähtiin tulopolitiikan kohtaavan vastustusta. Mietintöön liitetyssä työryhmän raportissa kiinnitetään huomiota "joidenkin väestöryhmien ja heitä edustavien järjestöjen mahdollisen oppositioasenteen aiheuttamiin vaikeuksiin pitkäjänteiselle kasvupolitiikalle". Tulopolitiikan toteuttamisen kannalta asetettiin eräiksi avainkysymyksiä SAK:n järjestöllinen yhdistyminen. Samalla raportissa suuntauduttiin ay-liikkeen sisäisen demokration kaventamiseen korostamalla "verraten voimakkaiden" keskusjärjestöjen merkitystä. Edelleen esitettiin "informaatiotyön" — tulopolitiikan propagandan — ulottamista koskemaan myös järjestöorganisaation alempia portaita.

K o l m a n n e k s i on huomattava että vaikka tulopolitiittisen

mekanismin rakentamisessa ei korostunutkaan uuden valtion sivuelinorganisaation kehittyminen — pääsuunnaksi mietinnössä otettiin jo olemassa olevien valtiollisten elinten suuntaaminen ja niveltäminen Talousneuvoston johdolla tapahtuvaan suunnitteluun — niin siitä huolimatta tulopoliitiikan käyttöönotto merkitsi talouspoliittisen päätöksenteon painopisteen selvää suuntaamista pois parlamentaarisen kontrollin piiristä etujärjestöjen johdon ja valtion huippuvirkamiesten korporativistisille neuvottelu- ja suunnitteluelimille. Tämä piirre on valtiomonomipolittisen valtion tyyppilinen rakentamisperiaate.

2. TULOPOLIITTIKAN KÄYTTÖÖNOTTO, TULO-POLIITTISEN MEKANISMIN EPÄVIRALLINEN KAUSI: 1968—70

Mietinnön esittämien suuntaviivojen mukaisesti kuukauden kuluttua lokakuun 1967 devalvaatiosta asetettiin tulopoliittinen neuvotteluryhmä selvittämään eri eturyhmien kanssa "mahdollista tulopoliittista sopimusta lähivuosiksi". Keijo Liinamaa nimettiin tulo- ja hintapoliittista selvitystyötä johtavaksi virkamieheksi valtioneuvoston kansliaan 1. 12. 1967. Liinamaan johdolla ja hallituksen tukemana käytiin tiiviitä neuvotteluja tässä ryhmässä ja niiden tuloksena allekirjoitettiin Liinamaa I -sopimus 27. 3. 1968. Sopimuksen hyväksymisen kannalla oli sosialidemokraattien ohella myös SKP:n keskuskomitean enemmistö, mikä oleellisesti helpotti tulopoliitiikan käyttöönottoa.

Sopimuksen valmistumisen jälkeen muiden suurpääoman edustajien tavoin pääjohtaja Aura vaati, että "nyt tulopoliittikkaan siirtymisen ylimenokautena olisi saatava aikaan säännöllisesti toimiva tulopoliittinen neuvottelumenettely". "Vakauttamispoliittikkaan ei saa tulla mitään taukoja, ei ensi vuonna eikä seuraavinaakaan", vaati STK:n silloinen puheenjohtaja Hetemäki marraskuussa 1968.

Neuvottelut toisesta tulopoliittisesta sopimuksesta käynnistettiin Liinamaan johdolla välittömästi SAK:n ylimääräisen edustajakokouksen jälkeen kesällä 1968. Sen valmisteluissa oli keskeisellä sijalla Talousneuvoston sihteeristön laatima tutkimus "Kansantalouden kehitysnäköaloja 1969—73", jonka pohjalla 19. 6. 1968 asetettu tulopoliittinen tutkimusryhmä laati "tarvitavat tilannearviot". Tilannearvioiden luonnetta kuvaavasti tutkimusryhmä piti tehtyjen arvioiden "tek-nisenä lähtökohtana" sitä, etteivät nykyiset tulonjakosuhteet muuttuisi. Elokuussa Liinamaa esitti julkisuuteen uuden kokonaisratkaisuesityksen, joka tulikin voimaan lähinnä vuodeksi 1970.

Kaksi ensimmäistä tulopoliittista kokonaisratkaisua saatiin aikaan tilapäisten neuvotteluelimien kautta. Tulopoliitiikan vastaisen joukkoliikkeen voimistuminen ja julkisen sektorin työ- ja virkaehtojärjestelmää säätelevän uuden virkaehtolain hyväksyminen syksyllä 1970 ennakoivat siirtymistä mekanismin kehittämisen uuteen vaiheeseen.

3. TULOPOLIITTINEN MEKANISMI VIRALLISTETAAN: 1971—72

STK:n johtomiehet vaativat ke-väällä 1970, että tulopoliittikkaa on jatkettava tunnettujen peruspiirien varassa. Sopimuksen tekeminen tuotti kuitenkin suuria vaikeuksia. UKK-sopimus allekirjoitettiin joulukuussa, mutta Metalliliitto ja Rakennustyöläisten liitto irtisanoutuivat siitä ja ryhtyivät lakkoon ke-väällä 1971. Samaan aikaan kommunistien terävöityneen politiikan johdosta heidät heitettiin ulos hallituksesta.

Tulopoliitiikan kehittämistoimikunta

Horjuvaa tulopoliittikkaa tukevoittamaan asetettiin ke-väällä 1971 Liinamaan johtama tulopoliitiikan kehittämistoimikunta, jonka tehtä-

vänä oli pysyväisluonteisen tulopoliittisen neuvottelumekanismin suunnittelu. Toimikunta sai saman vuoden syksyllä valmiiksi mietintönsä, missä se esitti: (1) hallituksen alaisuudessa toimivaa pysyvää neuvottelutoimintaa johtavaa virkamiestä, joka saisi avukseen toimiston; (2) hallituksen ja eri valtionelinten toiminnan yhdenmukaistamiseksi virkamiesneuvottelurengasta tulopoliittisen virkamiehen avuksi; (3) tulopoliittisia neuvotteluja palvelevan informaation tehostamiseksi tilastoinnin yhtenäistämistä sekä tulopoliittisen informaatiotoimikunnan perustamista; (4) varsinaisten tulopoliittisten neuvottelujen käymistä järjestöjen kesken ns. yhteyskomiteassa.

Kokonaaisuudessaan tulopoliitiikan kehittämistoimikunnan ehdotukset merkitsevät aluksi vapaaehtoiseen suostutteluun perstuvan tulopoliittisen neuvottelu- ja sopimusjärjestelmän kehittämistä säännöllisemmäksi ja viralliseksi. Neuvottelumekanismissa valtiollisten elinten osuus korostuu ja tulopoliittinen palkkasäännöstely nivotaan entistä kiinteämmin valtiomonopolistiseen kokonaissuunnitteluun. Taloudelliset suunnittelu- ja laskentajärjestelmät mukautetaan tehokkaammin tulopoliitiikan tarpeiden mukaiseen tendenssimäiseen "informaatio"-tuotantoon. Samoin toimikunta esittää että hallitukselle kuuluu yleisvastuu tulopoliitiikan toteuttamisesta.

SAK:n järjestöllisen yhdistymisen katsottiin luoneen uusia edellytyksiä tulopoliittisen neuvottelumenettelyn tehostamiseksi, mutta ongelmaksi nähtiin "kentän taholta nousseet osallistumisvaatimukset"(!). Esitysten tendenssi onkin pakotuksen tehostaminen. Tämän mukaisesti kehittämistoimikunta vaati keskusjärjestöjen merkityksen edelleen korostamista ammattiliittojen ja jäsenistön vaikutusmahdollisuuksien tukahduttamiseksi. Samalla toimikunta vaati "luottamuksellisen ilmapiirin" syventämiseksi informaatiotoimintaa, "jonka tulisi viime kädessä ulottua koko väestöön ja vaatii sen vuoksi yleisten tiedotusvälineiden myötävaikutusta." Valtiomonopolistinen ideologinen manipulaatio tulee siis mukaan.

Käytännön sovellutukset

Valtioneuvoston kansliaan perustettiin tulopoliittisen virkamiehen virka syksyllä 1971. Virkaan nimitettiin siihen asti tilapäisluonteista neuvottelijan virkaa hoitanut Liinamaa. Tulopoliittista virkamiestä avustava tulopoliittinen toimisto perustettiin kesällä 1972. Seuraavan vuoden budjetissa virka vakinaistettiin tulopoliittisen sovitteijan nimikkeellä, samoin kuin tulopoliittinen toimisto. Tulopoliittisen sovitteijan sekä toimiston kuluihin myönnettiin vuoden 1973 budjetissa "tulopoliittisen sovitteilyn" momentilla 119 400 markan määräraha. Tämän vuoden budjetissa määräraha on 179 800 markkaa.

UKK-kauden taloudellista kehitystä tutkimaan asetettu ns. Paavelan komitea vakinaistettiin kesällä 1972 tulopoliittiseksi informaatiotoimikunnaksi. Se muodostuu valtiovalan, työn tekijä- ja työnantajajärjestöjen, elinkeinoelämän sekä taloudellisten tutkimuslaitosten edustajista. Tämän informaatiotoimikunnan toimintaa kuvasi alkuvaiheissa jatkuva työläisten reaaliansioiden nousun liioittelu. Myöhemmin työläisten vastustuksen lisääntyessä ja valtavan inflaation viedessä pohjan pois yrityksiltä kaunistella tosiasioita, toimikunta on rajoittanut tietojen välittämistä julkisuuteen lähes olemattomaksi.

Tulopoliitiikan kehittämistoimikunnan ehdottama virkamiesneuvottelurengas on toiminut tiittävästi säännöllisesti, mutta ehdotettua yhteyskomiteaa ei ole toistaiseksi perustettu.

Hallitus on toteuttanut "yleisvastuutaan" määrittelemällä tulopoliittiseen informaatioon nojautuen palkkaratkaisujen yleislinjat budjettiesityksissään. Hallitus on myös esiintynyt entistä aloitteellisemmin neuvottelutoiminnassa. Samoin hallitus esitti virkaehtolakia hyväksikäyttäen ratkaisevaa osaa liittokohtaisten tulopoliittisten ratkaisujen toteuttamisessa viime keväänä mahdollistamalla päänavauksen julkisella sektorilla.

Tulopoliitiikan kehittämistoimikunnan esitysten toteuttamisessa on kiinnitettävä myös erityistä huomiota siihen keskeiseen asemaan, minkä oikeistososiaalidemokraattiset virkamiehet ja entiset ay-liikkeen toimitsijat ovat saaneet. Tulopoliittisen mekanismin rakentaminen on mitä selvimmin osa sos.dem hegemoniapyrkimyksiä porvariston kanssa harjoitettavan luokkasopulitiikan pohjalta.

4. KOHTI PAKKO-SOVINTOA: 1973—

Vuoden 1972 aikana toteutettu tulopoliittisen mekanismin tehostaminen ei kuitenkaan pystynyt estämään työläisten taistelua elinehtojensa puolustamiseksi: tulopoliitiikka ajautui kriisiin. Viime vuonna ei saatu lainkaan aikaan kokonaisratkaisuja. Kuitenkin STK:n johtama tulopoliittinen rintama onnistui vesitys- ja pakkokeinoin painamaan liittokohtaiset sopimukset tulopoliittisiin raameihin.

Selvänä reaktiona viime kevään kamppailulle voimistui pyrkimys kehittää tulopoliittista menettelyä entistä pakottavammaksi ja normatiivisemmaksi. Esille nousivat vaatimukset työtaistelumahdollisuuksien ja oikeuksien rajoittamisesta. Tähän tavoitteeseen pyritään kiristämällä työriitoja säätelevää lainsäädäntöä, sovittelutoimintaa sekä ay-liikkeen sisäistä kurinpitoa.

Suomessa on työriitojen sovittelu-toiminta pakollista, mutta siinä on lähdeittävä työriitojen sovittelulain mukaan molempien riitapuolten omien ehdotusten pohjalta. Tämän säännöksen vastaisesti työriitojen sovittelijat ovat ottaneet sovittelutoimintansa lähtökohdaksi tulopoliittiset sopimukset. Erityisesti HL-sopimuksen yhteydessä vuonna 1972 sekä viime keväänä työriitojen sovittelijat pyrkivät pakottamaan työläiset riitatapauksissa häikäilemättä muualla sovittuun tulopoliittiseen linjaan. Myös sosiaali- ja terveysministeriö on puuttunut viime vuosina lähes säännöllisesti alkaviksi ilmoitettuihin työtaisteluihin ja siirtänyt niitä lain sallimalla kahdella viikolla. Laki oikeuttaa lakon siir-

toon kuitenkin vain poikkeustapauksissa, "yleisen edun" sitä vaatiessa.

Työtaisteluoikeuksien vakavia rajoituksia sisältyy jo virkaehtolakeihin, joissa kielletään muun muassa "yhteiskuntavaaralliset lakot" sekä kriisilakiin, jonka nojalla valtioneuvostolla on oikeus poikkeustilan julistamiseen ja sen aikana palkkojen ja työehtojen määrittämiseen.

Eräissä muissa kapitalistisissa maissa tulopoliittinen palkkalinja on määritetty niin sanotun välimieskollegion päätöksellä. Vastaavanlainen menettely sisältyy muun muassa voimassa olevaan kirja-alan nelivuotiseen työehtosopimukseen. Sen mukaan mahdollisista palkkatarkistuksista päätetään vuosittain kolmihenkisen toimikunnan päätöksellä työrauhavelvoitteen voimassa ollessa.

Sarkon toimikunta

Jo käyttöön otettujen pakkosovintomenetelmien tiukentamisen sekä uusien pakotteiden suunnittelemiseksi asetettiin elokuussa 1973 ns. työmarkkinatoimikunta, jota johti nykyinen valtakunnansovittelija Kaarlo Sarkko.

Työmarkkinatoimikunnan esityksessä korostui pyrkimys tehdä mahdolliseksi työläisten joukkovoiman käyttö. Toimikunta korosti — edellisten mietintöjen tapaan — keskusjärjestöjen merkitystä kaikessa sopimustoiminnassa. Se ehdotti, että nykyisen työehtoneuvottelujärjestyksen määrittävä SAK:n ja STK:n yleissopimus uudistetaan "nykyisiä työmarkkinajärjestyksiä vastaavaksi".

Toimikunnan mielestä valtiovalan, etujärjestöjen, tulopoliittisen sovittelijan sekä työriitojen sovittelijan tulisi lisätä keskinäistä yhteistoimintaansa. "Kokonaisvaltaiset" sopimukset tulisi tehdä keskusjärjestöjen kesken ja keskusjärjestöiltä edellytetään, että ne pitävät huolen siitä, että niiden jäsenliitot noudattavat kokonaisvaltaista ratkaisua työehtosopimuksia solmittaessa.

Liittotason neuvotteluissa ilmenevät erimielisyydet tulisi viedä keskusjärjestöjen väliin neuvotteluihin ennen niiden antamista sovitteluun. Työriitojen sovittelijat olisi-

vat puolestaan sidotut kokonaisvaltaisten ratkaisujen toteuttamiseen. Keskusjärjestöjen tehtäväksi asetettiin edelleen huolehtimaan "kokonaisvaltaisen yleislinjan" sekä työrauhan säilymisestä myös sopimuskauden aikana. Lisäksi toimikunta muun muassa tuomitsi ns. vauhdituslakot, ehdoitti aikataulun ennalta sopimista tulopoliittisille neuvotteluille sekä sovitteluesityksen ymmärtämistä sovittelun päätekipisteksi.

Työmarkkinatoimikunnan mukaan neuvottelujärjestyksen määrittelevän yleissopimus olisi uudistettava siten, että "vähenevässä määrin jouduttaisiin avoimiin konflikteihin". Myös työehtosopimuslaki ja työriitojen sovittelulaki olisi uudistettava saman suuntaisesti. Viimeksi mainittujen lakien uudistamista valmistelevat työryhmät ovat parhaillaan toiminassa.

Pakkosovinnon kiristäminen toimikunnan esitysten mukaisesti edellyttää myös SAK:n sääntöjen muuttamista. Sosdem johtajat ovatkin viime aikoina vaatineet sääntömuutoksia, joilla poistetaan liittojen oikeus irtisanoutua keskusjärjestöjen sopimuksista sekä oikeus lakkoon ryhtymisestä ilman keskusjärjestöjen lupaa. Puheenjohtaja Härmäläinen antoi jo viime keväänä ammattiliitoille toimikunnan esittämää keskusjärjestön "asiantuntijaja neuvotteluapua" sekaantuessaan muun muassa satama- ja rakennustyöläisten lakkoihin.

Sarkon toimikunta puuttui myös tulopoliittikan yleispuitteisiin ehdottaen ns. sosiaalipaketin säännöllistä sisällyttämistä tulopoliittisiin kokonaisratkaisuihin sekä jonkinlaisen tarkistusk mekanismin kehittämistä useampivuotisten sopimusten mahdollistamiseksi.

Kuudes tulopoliittinen ratkaisu

Sarkon toimikunnan esityksiä on sovellettu vaarallisen pitkälle nyt toteuttamisvaiheessaan olevaan kokonaisratkaisuun. Kaksivuotisiin sopimuksiin on kaavailtu niin sanottua tarkistusmahdollisuutta sopimuskauden puolivälissä. Neuvotteliin ryhdytään, jos "taloudellinen

kehitys antaa siihen aihetta", ja mikäli keskusjärjestötason neuvotteluissa ei päästä yksimielisyyteen mahdollisista palkantarkistuksista, voivat SAK:n jäsenliitot irtisanoa sopimuksensa keskusjärjestön hallituksen — käytännössä sen seitsemän sosdem jäsenen — luvalla. Tarkistusneuvotteluissa voidaan käsitellä ainoastaan edessä olevan ennakoidun kehityksen sopimuspoliittisia vaikutuksia. Erityisen vaarallista tämä on siksi että kokemus on vahvistanut, että jos pakkomenetelmät omaksutaan käytännössä, ne sisällytetään nopeasti myös lainsäädäntöön. Sitäkin hälyttävämpää on se, että sosdem johto näyttää hyväksyvän täydellisesti pakkosovinnon kiristämiskaavailut.

Tällaiset kehitystendenssit osoittavat, ettei "puhdas" tulopoliittinen palkkasäännöstely onnistu enää meilläkään. Se on rakoillut vuosi vuodelta tulopoliittikan ja koko nykyisen talouspoliittisen suunnan vastaisen joukkoliikkeen voimasta. Suurpääomapiirit eivät ole kuitenkaan luopuneet tulopoliitikasta, vaan pyrkivät sen tehostamiseen antaen sille yhä avoimemman pakotamisen muotoja. Tämän hyökkäyksen torjuminen on monopolien vastaisen rintaman keskeisin tehtävä yhdessä Suomen EEC-sidonnaisuuden purkamisen puolesta käytävän kamppailun kanssa.

24. 2. 1974

Risto Uljas

SOTK marxilais-leniniläisen rutkimuksen edistäjänä

Sosialistinen opintoneuvontaja tutkimuskeskus (SOTK on jäsenjärjestöjensä, USNL:n, KTL:n, ASS:n ja SOL:n poliittisen johdon alaisena toimiva järjestö. Sen tehtävänä on työväenluokan eduista lähtevän tutkimuspolitiikan edistäminen ja siihen liittyvän opintoneuvonnan harjoittaminen.

minen sekä työväenliikkeen toiminnan tukeminen hankkimalla tietoa suomalaisesta yhteiskunnasta (ks. Olli Perheentupa, Sosialistinen opintoneuvonta- ja tutkimuskeskus, *Soihdu* 1/73).

SOTE:n tutkimus on organisoinut tällä hetkellä kuuden projektin puitteisiin, joista pisimmälle on edennyt valtiomonopolistista kapitalismia Suomessa tutkiva projekti. Suoranaisesti tämän projektin tuloksia olemme jo usein voineet julkaista. *Soihdun* palstoilla (Antti Kasvio, Valtiomonopolistinen kapitalismi Suomessa, *Soihdu* 4/72; Olli Perheentupa, Marxilais-leniniläisen luokka-analyysin metodologiset teoreettiset perusteet, *Soihdu* 2/73; Timo Kortteinen, Matti Antero Peltonen luokateoreetikkona, *Soihdu* 3/73; Lasse Jaakkola, Tapani Mauranen, maatalouskysymyksestä, *Soihdu* 6/73; Sakari Hänninen, Suomen tuotannon kansainvälisistä suhteista, *Soihdu* 2/74). Suraavassa tarkastellaan yleisemmin *SOTE:n* ja erityisesti *vamokap*-projektin viimeaikaisista etenemistä 12.3.74 pidetyn vuosikokouksen johtopäätösten pohjalta. — Toimitus.

SOTE:n ohjaama tutkimustyö tapahtuu projekteina, joissa kollektiivisen työn avulla pyritään yhdistämään teoria käytännön tutkimukseen ja selvittämään jonkun rajatun kohteen olennaiset piirteet. Viime vuonna ovat toimineet "Tuotantovoimien kehitys" -projekti, ja "Valtiomonopolistinen kapitalismi Suomessa" -projekti. Myös maailman vallankumousprosessia tutkiva projekti ollaan käynnistämässä.

"Tuotantovoimien kehitys Suomessa" -projekti on hahmoteltu tutkimuksen perusteita, ja konkreettimmin työ lähtee liikkeelle tänä keväänä. Nuoriso syyttää suurpääomaa -projekti käynnistettiin marraskuussa 1973. Se tuottaa aineistoa nuorisoliikkeen taistelohjelmaa "Nuoriso syyttää suurpääomaa" varten. Projekti on jakautunut kuuteen lohkoon: (1) Nuorison järjestäytyminen; (2) Työläisnuorison asema; (3) Maaseudun nuoriso; (4) Nuorison ideologinen kehitys

ja nuorisokulttuuri; (5) Koulutus; (6) Valtion ja kunnallinen nuorisopolitiikka. Viime vuosina voimakkaasti edenneelle nuorisoliikkeelle täsmällisen taistelohjelman aikaansaaminen on ensiarvoista; samalla tämäntyyppinen tutkimustyö lujittaa entisestään suotuisasti kehittyntä opiskelija- ja työläisnuorisoliikkeen yhteistyötä.

VAMOKAP-projektin kokemuksista

SOTE:n projekteista laajin ja keskeisin on tähän saakka ollut "Valtiomonopolistinen kapitalismi Suomessa" eli *Vamokap*-projekti. Itse asiassa *Vamokap*-projektin käynnistäminen kesällä 1972 merkitsi koko *SOTE:n* työn suuntaamista selkeästi pitkäjänteiseen ja määrätietoiseen tutkimustoimintaan. *Soihdu* 4/72:ssa on julkaistu Antti Kasvion tärkeä kirjoitus "Valtiomonopolistinen kapitalismi Suomessa — aineistoa tutkimustyötä varten", joka hahmottaa projektin teoreettista perustaa ja määrittää olennaisimmat tutkimustehtävät. Innokkaina ja asian tärkeyden oivaltaen kymmenet opiskelijat ja tutkijat kävivätkin työhön projektin yhdeksällä päälohkolla ja useissa pienemmissä työryhmissä. Kerääntyi paljon materiaalia samalla kun tutkijoiden teoreettinen tietous laajeni. Mutta on varsin luonnollista, että kokemuksen puutteessa laaja tutkimustyö ei heti organisoinut tiiviisti. Siksi myöhemmin todettiin välttämättömäksi voimistaa projektin johtotyötä ja laatia projektille perusteltu tutkimussuunnitelma.

Nyt *Vamokap*-projektin työtä johtaa ja ohjaa projektin sihteeristö. Kasvion kirjoituksessa hahmotettu lohkojako on katsottu parhaaksi hylätä: perusyksikkönä on nykyisin tutkimusryhmä, jolla on tarkasti rajattu tehtävänasettelu. Tutkimusryhmiä projektilla on lähes kaksikymmentä (esim. valtion yhtiöt, valtiomonopolististen suunnittelukoneiston kehitys 60-luvulla, veropolitiikka, Suomen ulkomaiset taloussuhteet, ammattiyhdistysliikkeen eheytyminen 60-luvulla, antikommunismi porvariston ideologisena aseena ja sen ilmeneminen Suo-

nessa), joista eriaat ovat suhteellisen suuria, mutta useimmat ovat tällä hetkellä vain muutaman tutkijan muodostamia ryhmiä. Entistä enemmän on yritetty painottaa sitä, että kunkin ryhmän työlle on aivan keskeistä läheinen yhteys luokkataisteluun käytäntöön, työtätekevien taisteluoorganisaatioihin. Vain välitön side liikkeen agitaatio- ja propagandatyöhön, luokkakantaiseen lehdistöön ja jäsenjärjestöjen monimuotoisen kamppailun kaikkiin alueisiin voi olla pohjana tarkoituksenmukaiselle tutkimustoiminnalle.

Projektin organisaation uudistaminen on saanut perustelunsa tutkimussuunnitelman valmistamiseen liittyvistä keskusteluista. Tutkimussuunnitelman ja sen teoreettis-metodologisten perusteiden tekeminen vaati varsin runsaasti työtä viime kesästä lähtien. Sinänsähän valtiomonopolistisen kapitalismin tutkimisen teoreettinen perusta ei ole ongelma, sillä suomalaisilla on käytettävissään laajan kansainvälisen tutkimuksen rikkaat tulokset, kansainvälisen kommunistisen liikkeen suorittamat syvälliset yleistyksset. Monista teoksista on ehkä keskeisimpänä mainittava neuvostoliittolaisen kollektiivin kirja "Politiceskaja ekonomija sovremennogo monopolisticeskogo kapitalizma" (käännetty saksaksi: "Politische Ökonomie des heutigen Monopolkapitalismus"). Ongelma nouseekin siitä, että konkreettissa tutkimuksessa vaaditaan teoreettisten yleistysten lisäksi kykyä yhdistää ilmiöiden teoreettinen johtaminen käytännön selvitystyöhön.

Tutkimussuunnitelmaa valmistellessa työryhmällä oli lähtökohtanaan näkemys valtiomonopolistisesta kapitalismista kapitalismin ristiriitaisen kehityksen lainmukaisena tuotteena. Leninin imperialismi-teoria osoittaa sen, kuinka vapaa kilpailu keskittymisen edetessä määrätulle asteelle ja kapitalismin ristiriitojen kärjistyessä väistämättä muuttuu monopoliksi. Mutta monopolin muodostuminen ei suinkaan ratkaise kapitalismin ristiriitoja, vaan kohottaa ne vain uudelle tasolle ja antaa niille uusia ilmenemismuotoja. Kun monopoliin aina liittyy pyrkimys ekspansioon, ei-taloudelliseen pakoon ja valtiiovallan hyväksikäyt-

töön talouden ohjailussa, monopolin muodostuminen tuo mukanaan valtioliittumisen tendenssin, siis valtion talouteen puuttumisen tendenssin. Kaikki nämä piirteet voi nähdä kapitalismin sisäisten ristiriitojen kehityksestä, ja niitä voi analysoida ns. voiton suhdelluvun laskutendenssin lain avulla. Kuitenkin nykyisellä kapitalismin yleisen kriisin aikakaudella, jolloin kansa toisensa jälkeen hylkää kapitalismin ja siirtyy rakentamaan sosialismia ja kommunismia, olisi syvästi virheellistä unohtaa maailmanlaajuisen voimasuhteiden tarkastelu tutkittaessa valtiomonopolistisen kapitalismin syntyä. Vasta aikakautemme peruspiirteiden konkreetti selvittäminen auttaa ymmärtämään sen, miten ja milloin monopolikapitalismi muuttuu valtiomonopolistiseksi kapitalismiksi.

Kansallisen ja kansainvälisen yhdistäminen

Vamokap-projektin työhön liittyy elimellisellä tavalla erilaisten seminaarien järjestäminen, joissa uudet tulokset ja ongelmat saatetaan kollektiiviseen käsittelyyn; tällaisia seminaareja järjestettiin viime vuonakin lukuisia. Ehdottomasti merkityksellisin tilaisuus oli kuitenkin SKP:n keskuskomitean 16.—17. 11. järjestämä seminaari "Valtiomonopolistisen kapitalismin olennaiset ilmiöt", jonka pääalustaja oli A. G. Mileikovski. Neuvostoliiton tiedekatemian kirjeenvaihtajajäsen ja kansainvälisesti tunnettu taloustieteilijä. Mileikovskin pääalustuksen (ks. Kommunisti 1/1974) ja eräiden lyhyempien alustusten pohjalta käytiin vilkas keskustelu, joka olennaisesti suuntasi projektin työtä eteenpäin.

Mileikovskin mielestä projektissa hahmotettu teoreettinen käsitys on oikea ja sitä on syytä edelleen painottaa. Toisaalta juuri Vamokap-projektin määrätietoinen ja konkreetti ote tutkimukseen tekee yrityksen erityisen mielenkiintoiseksi. Mileikovski viittasi Leninin sanoihin, että kommunistien on päästävä käsi-
siksi niihin kansallisiin erikoispiir-

teisiin, jotka luonnehtivat kutakin maata yhteisen kansainvälisen tehtävän suorituksessa, jolloin lähtökohtana on pidettävä yleisiä lainalaisuuksia ja samalla on selvitetävä näiden lainalaisuuksien esiintymisen erikoisuudet kussakin maassa. Lenin huomautti tämän olevan vastaveto vasemmistolaisuuden lastentaudin tendenssille kommunismissa.

Edelleen Mileikovski korosti Vamokap-projektin hyödyllisyyttä tärkeänä muotona, jolla opiskelijat voivat katkea työssä työväenluokan taisteluun ja kommunistiseen liikkeeseen. Hänen mielestään edellytykset projektin työlle — kansallisesti erikoisen paljastamiselle tarkasteltaessa yhteisen kansainvälisen tehtävän ratkaisemista — ovat olemassa, eikä kukaan voine epäillä tämän työn menestymisen mahdollisuutta.

Vamokap-projektissa on jatkettu etenemistä Mileikovskin viitoittamaan suuntaan: pääpaino on pantu Suomen valtiomonopolistisen kapitalismin peruspiirteiden hahmottamiselle ja tämän teoreettiselle jäsentämiselle. Viime vuosina Suomessa vallinnut oikeistovaaan suhdanne ja Suomen läheneminen kansainvälisen imperialismin linjaan (mm. EEC-kytkennän vuoksi) asettavat entistä suurempia vaatimuksia monopolien vastaiselle taistelulle ja tutkimuksen kytkemiseksi välittömästi tähän taisteluun. Imperialismin järjestelmässä Suomi jää auttamatta reuna-alueeksi, kun taas yhteistyön lisääminen Neuvostoliiton ja muiden sosialismin veljesyhteisön maiden kanssa avaisi rikkaita mahdollisuuksia maamme työtätekeville (tarkemman kuvan näistä vastakaisista perspektiiveistä saa tässä numerossa julkaistavasta Sakari Hännisen kirjoituksesta).

Vamokap-projektin uusi tutkimussuunnitelma pyrkii entistä paremmin kytkemään tutkimuksen luokkavoimien suhteiden käsitteeseen. Tämä merkitsee ensiksikin tutkimustyön painottamista Suomen ja koko imperialismin järjestelmän suhteiden kartoittamiseen. Toiseksi se merkitsee käytännön luokkataistelun polttavien polttavien välitöntä huomioonottamista ja selvit-

tämistä. Ja kolmanneksi kyse on — ei suinkaan teoreettisen työn unohtamisesta vaan — jatkuvasti syvenevän teorian omaksumisen ja kehittämisen liittämisestä suoraan käytännön tutkimustyöhön.

Tutkimuksen näköaloja

Kun viime vuosina kapitalismin yleinen kriisi on huomattavasti syventynyt, on käynyt yhä selvemmäksi, että vain marxilais-leniniläinen analyysi nykyisestä kapitalismista eli valtuomonopolistisesta kapitalismista voi antaa toden selvityksen ristiriitojen syistä ja tulevasta kehitystendensseistä. Tämän vastapainona on lisääntynyt tarve keksiskellä mitä erilaisempia näennäsmarxilaisia vaihtoehtoja vamokap-teorialle. Varsinkin eräisiin länsisaksalaisiin yliopistoihin linnoittautuneet akateemisat marxologit pyrkivät todistelemaan vamokap-teorian ristiriitaisuutta (ks. esim. Ebbinghausen (toim.): "Monopol und Staat"). Pohjoismaisella tasolla tämä keskustelu heijastuu erityisesti Pohjoismaiden Kesäyliopiston (NSU) piirissä, mistä eräänä todistuksena on tanskalaisen Mogens Holmin Häften för Kritiska Studier 7/73:ssa julkaistu hyökkäys Antti Kasvion analyysia vastaan. Tietävästi myös Suomessa eräät "marxilaiset" — mm. "marxilaiset sosialidemokraatit" (ks. Juhani Lehto, "Marxilainen sosialidemokratia", Soihu 1/74) — opiskelijat rakentelevat epätoivoisesti omaa analyysiaan "myöhäiskapitalismista".

SOTK:n työn eteneminen edellyttää hyökkäysten vastapainona poliittisten ja organisatoristen yhteyksien kiinteysttämistä koko vallankumoukselliseen liikkeeseen. Kansainvälisellä tasolla tämä merkitsee jo solmitujen siteiden lujittamista: vain ottamalla oppia sosialismin maiden tieteen saavutuksista ja kapitalistisissa maissa taistelevien tutkijoiden kokemuksista voimme riittävällä selkeydellä täyttää paikkamme oman maamme piirteiden selvittämisessä. SOTK aikoo myös tehostaa julkaisutoimintaansa. Viime vuonna SOTK:n tutkimusaineistoa -sarjassa ilmestyivät Kyntäjän ja Lindin kir-

joitukset "Valtiomonopolistisesta kapitalismista" sekä Kasvion tutkielma "Työvoiman uusintaminen valtiomonopolistisessa kapitalismissa". Viime kädessä toiminnan määrääjinä ovat projekti, joiden osittaisillakin tuloksilla on arvaamatonta käyttöä monopolien vastaisessa taistelussa. Vaikka SOTK kiistatta on jo nyt tärkeimpiä yhteiskuntamme tieteellisen tutkimuksen organisoijia — ja itse asiassa juuri tästä syystä — virallisen tieteen edustajat ovat lähes tyystin evänneet tuen tältä tutkimukselta; jäsenjärjestöjen mahdollisuudet laajan tutkimustyön rahoittamiseen taas ovat pienet. Näin olen jokaisen kiinnostuneen toverin aktiivi panos on tarpeen: vääristelyjen ja fraasien tilalle on kyettävä asettamaan konkreetti selvitystyö ja täsmälliset taistelutunnukset.

Pekka Kosonen

USA Chilen fasistikaappauksen taustavoimana

USA:n monopolien ja Nixonin hallituksen politiikka Chilen Kansan Hallitusta vastaan oli alusta alkaen johdonmukaista. Se alkoi vuoden 70 presidentinvaalikampanjan yhteydessä antikommunistisen terrorikampanjan rahoittamisesta ja huipentui USA:n laivaston liikkeisiin Chilen aluevesirajoilla syyskuun 11. päivän fasistikaappauksen takuumiehen roolissa. Kuten viime numerossamme (Reijo Miettinen: Vastavallankumous Chilessä, Soihtu 1/74) osoitimme, fasistien taktiikassa kuului CIA:n harjaantuneen käden jälki.

Mutta imperialismin brutaalilla väkivaltapolitiikalla on aina hienostuneempaa, kumppaniin kapitalistisiin liikeperiaatteisiin, taloudelliseen kiristykseen perustuvat menetelmät. Chilen vastavallankumouksen

edellytykset oli luotu USA:n toimesta jo vuosien kuluessa, rakentamalla uuskolonialistinen alustusjärjestelmä, muokkaamalla Chilen talouden rakenne USA:n monopolien voitonsaalisuuden ja imperialismien herruuden säilyttämisen näkökohdista käsin.

Seuraavassa raportissa, välitömnä jatkona viime numeromme analyysille, tarkastellaan USA:n roolia Chilen vastavallankumouksessa. — Toimitus.

50- ja 60-luku

50-luvun puolivälissä turvautui Chilen silloinen presidentti Ibanes erään washingtonilaisen taloudellisen konsulttiyhtiön neuvoihin, joiden ytimenä oli pyrkimys 'inflaation pysäyttämiseen' jädäyttämällä luoton, palkat ja sosiaalimenot sekä avaamalla rajoittamaton pääoman tuonti. Näihin eväisiin perustuva talouspolitiikka johti paitsi taloudellisen kasvun taantumiseen myös maan maksutaseen muuttumiseen negatiiviseksi sekä ulkomaisten investointien ja lainojen moninkertaistumiseen.

Oikeistolainen Alessandrin hallitus pyrki 50-luvun lopussa ulospääsyyn tilanteesta ulkomaisen velkaantumisen tietä. Ulkomaanvelka kasvoi yli miljardin dollarin, riippuvuus ulkomaisista lainoista ja pääomista muuttui krooniseksi, taloudellinen kehitys polki paikallaan.

60-luvun alussa tuli kuvaan USA:n reformistinen yritys, Kehityksen liitto, joka taktiikkansa mukaisesti syyti dollareita presidentti Frein reformismin tukemiseksi. Vuosina 65—70 välitettiin Maailmanpankin, Interamerikkalaisen kehityspankin (BID) ja USA:n yksityisten pankkien kautta Chileen 1.1 miljardia \$. Tällä toiminnalla oli täsmällinen poliittinen tarkoituksensa: se oli katastrofiapua talouden "liiallisen" taantumisen ehkäisemiseksi ja mielipiteen pitämiseksi suosiollisena ulkomaisen pääoman lisääntyvälle maanhantunkeutumiselle. Juuri ennen

vuoden 1964 presidentinvaaleja Chile saikin 64 miljoonan \$:n erikoislainan "inflaation jarruttamiseksi". Eriässä USA:n ulkoministeriön selvityksessä todettiin: "Presidentinvaalien vuonna 1964 AID (USA:n ulkomaanputoimisto) jatkoii tukeaan Chilen valtionkassalle pyrkien maksutaseen tasapainoittamiseen taloudellisen tilan heikkenemisen estämiseksi, joka olisi kiihdyttänyt työttömyyttä ja tyytymättömyyttä sekä kaikella todennäköisyydellä poliittiselta kannalta äärivasemmiston etenemistä... Jää edelleen keskusteltavaksi, palveliko Chilen kansaa ja virkaansa astuvaa presidentti Frein hallitusta se, että maalle tarjottiin perustaltaan epätasapainoinen talous, jota väliaikaisesti tuettiin hätäavulla."

USA ja Kansan Hallitus

Kansan Hallituksen valtaantulo ja kansallistamistoimet merkitsivät myös USA:n taktiikan muutosta. Nixonin hallitus päätti katkaista kaiken avun ja luotot Chilelle. Lisäpönttä päätökselle antoi USA:n oma talouskriisi 69/70. Myös Maailmanpankki ja BID lopettivat USA:n vaikutuksesta luotonannon Chilelle.

Maailmanpankin toimet olivat tässä suhteessa kuvaavia. Se ei enää vuonna 71 myöntänyt uusia lainoja Chilelle, vaikka tämä jatkoi vanhojen lainojensa kuoletusta täysin aikataulun mukaisesti. Maailmanpankki mm. hylkäsi Chilen anomuksen pankin tuella aloitetun karjatalouden kehittämisprojektin toisen vaiheen rahoituksesta. Samoin evättiin tuki maan sähköistämishojelman uudelta vaiheelta, vaikka Maailmanpankki oli tukenut sähköistämistä jo kaksikymmentä vuotta.

Puuttumatta USA:n hallitsevaan asemaan Maailmanpankin, tällainen toiminta vastaa tietysti muutenkin pankin luokkaluonnetta. Se ilmoittaa olevansa "varma siltä yksityisen pääoman siirtymiselle kansainvälisellä tasolla". Saadakseen projekteihin yksityistä pääomaa pankin on taattava näille sijoituksille sovelias ilmapiiri ja "vakaat olot". Kansan Hallitus sen sijaan suuntautui kansallistamaan suuryrityksiä, jopa

sellaisia, jotka kuuluivat Maailmanpankin kehitysprojekteihin. Niinpä esim. Ford Motors Company, Maailmanpankin nykyisen pääjohtajan Robert McNamaran entinen firma, vetäytyi Chilestä vapaaehtoisesti. McNamara totesi: "Ensimmäinen ehto pankkilainoille, maan talouden kunnollinen hoito... ei ollut täytetty Chilessä. Maan talous oli vaikeuksissa." Tämä on röhkeää hurskastelua, kun ottaa huomioon että vuonna 71 Chilen teollisuustuotanto ja bruttokansantuote kasvoivat nopeammin kuin vuosikymmeniin, työttömyys oli minimissään ja taloudellisia kehitysnäkymiä himmensi eniten juuri valuuttareservien ja lainojen puute.

Ratkaiseva tekijä — lyhytaikaiset luotot

Varsinaiset kehitysluotot olisivat kuitenkin olleet korvattavissa vähitellen lähinnä sosialistisista maista saatavilla pitkäaikaisilla lainoilla. USA:n Chilen talouteen omaaman vaikutuksen ydin liittyi kuitenkin ennen muuta Chilen tuonnin perinteiseen rakenteeseen ja lyhytaikaisiin luottoihin. Valtioiden välinen kauppa tapahtuu yleensä luottojen avulla siten, ettei ostajan tarvitse suorittaa maksua tilatessaan vaan sovitun ajan jälkeen. Tässä tarkoituksessa käytetään lyhytaikaisia luottoja. Useimmiten lyhytaikaiset luotot ovat juuri sidottuja lainanantajamaasta ostettavien tuotteiden hankintaan.

Toisen maailmansodan jälkeen 40 % Chilen tuonnista ja 65 % pääomatuuonnista on tullut USA:sta. Tuonti koostuu ennen muuta koneista, autoista, kemianteollisuuden tuotteista, elintarvikkeista ja eläimistä, joiden hankintaan rahat saatiin yhdysvaltalaisilta pankeilta.

Allenden hallituksen astuessa virkaansa 78,4 % Chilen kaupallisista luotoista tuli USA:sta. Näiden merkitys Chilen kaupalle oli erityisen suuri sen vuoksi, että useimpien kehitysmaiden tapaan Chile kärsi suuresti valuuttareservien puutteesta. Lainojen merkitys korostui entisestään vuoden 71 aikana, kun Chile kuparin maailmanmarkkina-

hintojen voimakkaan alenemisen vuoksi menetti tärkeän osan tuontituloistaan.

Vuonna 71 kuitenkin myös USA:n yksityiset pankit lopettivat luotonannon Chilelle. Kansan Hallitus sai v. 72 enää 35 milj \$ lyhytaikaisia luottoja USA:sta, kun vastaava luku oli 60-luvun lopulla keskimäärin 220 miljoonaa. USA:n osuus näistä luotoista laski vuoden 70 78.4 %:sta 6.6 %:iin vuonna 71.

Chile pyrki kompensoimaan tätä tappiota erityisesti Neuvostoliitosta, Argentiinasta ja Italiasta saaduilla luotoilla, mutta ne eivät kyenneet korvaamaan USA:n lainoja. Tämä johtuu siitä, että lainat ovat sirottuja myöntäjämään tuotteiden ostoon, ja Chilen talous oli vuosien kuluessa tullut erittäin riippuvaiseksi USA:n tuotteista. Kansan Hallitus osti esimerkiksi USA:sta 5.5 milj. \$:n Boeing 727 -matkustajakoneen, vaikka Neuvostoliitto tarjosi tarpeelliset luotot Iljushin-koneen ostoa varten. Syy: neuvostokoneen hankinta olisi edellyttänyt Chilen valtion lentoyhtiön Lan-Chilen henkilökunnan uudelleen koulutuksen, uusia huoltovälineitä ja muita uudelleenjärjestelyitä, johon hallitus ei lyhyellä tähtäimellä katsonut olevan mahdollisuuksia. Samasta syystä — Chilen talouden rakenteellisesta riippuvuudesta USA:sta — ei myöskään sosialistisista maista saatujen pitkäaikaisten luottojen vaikutus ehtinyt vielä muodostua ratkaisevaksi.

USA:n saartopolitiikan vaikutukset näkyivät nopeasti Chilen taloudessa. Hyvänä esimerkkinä käy valtion teräsyhtiö CAP. Se oli saanut viiden vuoden ajan USA:sta 150 milj. \$ luottoa laajennusohjelmansa varten. Vuonna 71 USA:n Tuonti- ja vientipankki, Eximbank, jäädytti aiemmin myönnetystä luotosta toimittamatta olevat 13 milj. \$. CAP:n oli keskeytettävä laajennusohjelmansa rakennusvaihe, johon oli jo hankittu USA:laisia koneita. Terästeollisuuden laajentamismahdollisuuksien romuttumisella oli taas seurannaisvaikutuksensa monille tuotannonaloille.

Toinen esimerkki: kansallistetun Kennecott-yhtiön politiikka Chilen kuparikaupan sabotoimiseksi. Vaa-

tiessaan eurooppalaisia maita takavarikoimaan kuparin, joka oli lähtöisin El Tenienten kaivoksesta (jonka Kennecott väitti edelleen omistavansa), amerikkalaisyhtiö ei tietenkään olettanut saavansa kuparia takaisin itselleen. Sen sijaan sen toimenpiteet toteuttivat USA:n saartopolitiikkaa seuraavasti:

(1) Chile oli juuri solmimassa uusia kuparisopimuksia Euroopan maiden kanssa. Ranskan tuomioistuimen julistettua joulukuussa 72 Kennecottin vaatimuksesta chiläläisen kuparin takavarikoitavaksi, näitä sopimuksia ei saatu aikaan.

(2) Chile oli luomassa 200 milj. \$:n luottokanavia Euroopan kapitalistisiin maihin. Tämä yritys epäonnistui.

USA:n saarron vaikutukset keskikerroksiin

Vuonna 72 saartotilanteen vaikutukset alkoivat moninkertaistua, kun Chilen maksutase oli v. 71 muuttunut voimakkaasti vajaukselliseksi ja valuuttareserveistä oli tavaton pula. Vuoden 71 taloudellinen kehitys oli poikkeuksellisen voimakas (ks. Soih-tu 5/72, ss. 32—33). Mistä sitten maksutaseen niin suuri vajauksellisuus johtui? Kansan Hallituksesta riippumattomista syistä: (1) kuparin maailmanmarkkinahintojen laskusta, (2) yksityisten investointien ja säästämisen voimakkaasta vähenemisestä sekä (3) yksityisen pääoman voimakkaasta maastapaosta.

Tässä tilanteessa Kansan Hallitus joutui vaikuttamaan entistä voimakkaammin tuonnin rakenteeseen siten, että se vastaisi väestön ja talouden kehityksen perustarpeita. Nünpä elintarvikkeiden tuonti kasvoi 46.7 % edellisvuoteen verrattuna vastaamaan erityisesti työväestön kasvanutta kulutuskysyntää. Myös teollisuuden tarpeisiin tuleva tuonti kasvoi 44.9 %. Sen sijaan kulutustavaroiden tuonti supistui 58 %. Tämä vaikutti ennen muuta keskiluokan kulutukseen. Valuuttareservien niukkuus ja luottosaarto tekivät Kansan Hallitukselle mahdottomaksi vastata samalla kertaa työväestön voimakkaasti kasvaneeseen

kulutuskysyntään ja tarjota edellytykset keskiluokan kulutustottumusten ylläpitoon.

Joulukuussa 72 hallitus sääti porastetut dollarin vaihtoarvot siten, että kulutustarvikkeiden tuonti samoin kuin ulkomaanmatkat vaikeutuivat entisestään. Samoin työväestön kulutuskysynnän nousun aiheuttama elintarvikepula kokonaiskulutuksen merkittävästä kasvusta huolimatta vaikutti keskikerrosten kulutusmahdollisuuksiin. Tämä kaikki ei voinut olla vaikuttamatta keskikerrosten mielialoihin.

Tarjonnan ylittänyt kysyntä johti myös voimakkaaseen mustan pörssin kauppaan. Tämä teki pikkukauppiaille erittäin vaikeaksi olla solidaarinen Kansan Hallitukselle ja pitää tiukasti kiinni virallisista hinnoista. On myös nähtävä luottosaarron välittömät poliittiset vaikutukset mm. fasistikaappauksen keskeisenä menetelmänä olleen autoilijoiden työsulun moottorina. Suurin osa Chilen autoista on General Motorsin tai Fordin valmistamia. Chile Hoy-lehden mukaan jo elokuussa 72 30 % pikkubusseista, 21 % takseista ja 33 % valtion omistamista linja-autoista seisoj varaosien puutteessa. Varaosia ei voitu hankkia riittävästi USA:sta luottojen puutteessa. Samoin voidaan todeta Ford Motorsin aktiivinen panos työsulun edellytysten lietsomisessa viivyttämällä ja ajoittamalla varaosien toimituksia.

USA:n tuki käyntiin fasistikaappauksen jälkeen

Imperialistisen saartopolitiikkansa kääntöpuolena, ikään kuin Kansan Hallituksen talouspolitiikan sabotoinnin varmistajana, USA jatkoi saarron ajan normaalisti apuaan Chilen armeijalle.

Kaappauksen jälkeen Nixonin hallitus on johdonmukaisesti käynnistänyt voimakkaan taloudellisen yhteistyön Pinochetin juntan kanssa. Jo vuoden 73 loppuun mennessä fasistijunta oli saanut kanadalaisilta ja yhdysvaltalaisilta pankeilta yli 150 miljoonan \$:n lainat.

Reijo Miettinen

Kirjoja

Monopoliin esikunnat

Aleksandr Kulikov: Monopoliin esikunnat; työnantajain liitot valtiomonopolistisen kapitalismin järjestelmässä. Edistys, Moskova 1973, 229 s., 9 mk.

Valtiomonopolistisen kapitalismin kehitystä, pääsuuntia ja yhteiskuntataloudellisia seurauksia on eritelty kansainvälisen kommunistisen liikkeen ja puolueiden asiakirjoissa ja marxilaisten taloustieteilijöiden teoksissa. "Nykypäivien valtiomonopolistisen kapitalismin toimintakoneiston tutkimiseen ei ole kuitenkaan aina viime aikoihin asti kiinnitetty Neuvostoliiton ja muiden maiden marxilaissa taloustieteellisessä kirjallisuudessa riittävästi huomiota", toteaa Kulikov kirjansa johdannossa.

Kulikovin lähtökohtana, jonka hän kirjassaan myös perustelee vanhasta, on että työnantajaliitosten merkitys valtiomonopolistisen kapitalismin toiminnassa on mitä keskeisin. Kommunististen ja työväenpuolueiden kansainvälinen neuvottelukokous Moskovassa 1960 totesi, että vamonkapin ytimenä on valtion ja monopolien voimien yhdistyminen yhdeksi koneistoksi. Juuri tässä yhdistämisessä ovat keskeisessä asemassa työnantajien liitot, porvariston luokkajärjestöt, jotka eivät toiminnassaan vain yhdistä eri monopolisteja, suunnittele näiden yhtenäistä taistelustrategiaa ja johda taistelua, jotka eivät vain organisoivat pienempiä kapitalisteja monopolististen vaatimusten taakse, tue ja tosiasiallisesti ohjaa porvarillisia poliittisia puolueita jne., vaan joilla on myös voimakas tendenssi kehittyä enemmän tai vähemmän viralliseksi valtiollisiksi tai puolivaltioilliseksi elimiksi. Niiden tarkastelu tuo

siten esiin konkreettisesti kuinka tuo valtion ja monopolien voiman yhdistymisen objektiivinen prosessi tapahtuu ihmisten, luokkien ja niiden järjestöjen tietoisena toimintana.

Lisäksi "työnantajaliittojen" ongelma ei ole vain monopolien ja valtion välisten suhteiden ongelma. Se käsittää itse kapitalistiluokan sisäiset suhteet, samoin kuin toisaalta kapitalistiluokan ja toisaalta työkan, ensi kädessä työväenluokan, väliset suhteet. Työnantajaliittojen toiminnan tarkkailulla on sen vuoksi huomattava käytännöllinen merkitys; se tekee mahdolliseksi arvioida oikein työn ja pääoman välisen voimasuhteen erillisissä kapitalistimaissa sekä imperialismin yhdistyneiden voimien ja nykypäivien vallankumousliikkeen perusosien väliset voimasuhteet ja arvostella teieteellisen perustellusti valtiomonopolistista kapitalismia koskevia porvarillisia ja reformistisia teorioita", toteaa Kulikov.

Kirjassa on neljä lukua. Ensimmäisessä luvussa käsitellään työnantajaliittojen kehitys tärkeimmissä kapitalistisissa maissa työnantajien paikallisista liitoista suuriin monopolistien valvomiin liittoihin. Kulikov kuvaa esim. miten saksalaiset monopolit alistivat liittojensa avulla talouselämän ja valtion vankkurit kahteen maailmansotaan johtaneelle tielle omien imperialististen tavoitteidensa toteuttamiseksi. Hitlerin Saksassahan nämä liitot yhdessä suurimmista monopolisteista muodostetun ns. Taloudellisen pääneuvoston kanssa määrittelivät natsi-Saksan koko talouspolitiikan. Samoin Kulikov täsmentää työnantajaliittojen paikkaa porvarillisessa herruusjärjestelmässä tarkastelemalla työnantajaliittojen ja valtiokoneiston sekä porvarillisten puolueiden välisiä monisäikeisiä suhteita.

Toisessa luvussa tarkastellaan työnantajaliittojen mahdollisuuksia ja menetelmiä vaikuttaa valtion talouspolitiikkaan: työnantajaliittojen asema työväenluokan riiston voimistumisen välikappaleena, niiden vaikutus imperialististen valtioiden veropolitiikkaan jne.

Työnantajaliitot anti-imperialistisia voimia vastaan suunnatun monopolien taistelun järjestäjinä on

kolmannen luvun aihe. Kulikov osoittaa konkreettisesti kuinka työnantajaliittojen tehtäväalueeksi määrytyy tässä toiminnassa koko poliittisen taistelun alue. Porvariston ideologinen taistelu työväenluokkaa vastaan on suurelta osalta monopolijärjestöjen ohjauksessa. Niillä on omat propagandaosastonsa, kiinteät yhteydet tiedotusvälinemonopoleihin, milloin ne eivät suoranaisesti osallistu niiden johtamiseen. Työläisaristokratia ja -byrokratia — ennen muuta ailiikkeen sisällä — on juuri työnantajaliittojen jatkuvan lahjonnan ja painostuksen kohteena. Työnantajaliitot ovat johtamassa työväenvastaisen lainsäädännön kehittelyä. Edelleen Kulikov osoittaa, että työnantajajärjestöjen peittelyistä huolimatta äärioikeistolaisen ja militaristis-fasististen järjestöjen keskuksat sijaitsevat näissä monopolien esikunnissa.

Viimeisessä luvussa Kulikov selvittää työnantajaliittojen merkitystä valtion ulkomaankauppapolitiikan määrittäjinä. Monopoliliitot ovat valjastaneet kukin oman maansa hallituksen valtaviin vientiluottojärjestelmiin, joitten avulla yritetään ratkaista valtiomonopolistisen kapitalismin myötä syntyneitä kulutuskyynnän riittämättömyyden aiheuttamia markkinointiongelmia. Monopoliliitot sanelevat myös valtion kehitysapupolitiikan ja järjestävät kansainväliset sopimukset ja valtiomonopolistiset liittoutumat valtioiden kesken. Tietysti ensin asioista sovitaan eri maiden monopoliliittojen kesken. Monopoliliitot ovat myös omien ylikansallisten järjestöjensä ohella jäseninä valtioiden ylikansallisissa elimissä. Etenkin imperialismin ristiriitojen ja toisaalta yhtenäisyyden välttämättömyyden vastakkaisten tendenssien yhteensovittaminen ja siinä esiintyvät vaikeudet Kulikov esittää tässä yhteydessä oivallisesti.

Pääpaino kirjassa on Saksan Liittotasavallan, Yhdysvaltojen ja Englannin monopoliliittojen tarkastelussa, mutta varmasti Kulikovin yleistyksat näiden liittojen asemasta pätevät myös Suomeen. Tosin suomalaisia lukijaa saattavat väsyttää pitkät luettelot esim. länsisaksalaisten monopolien edustajista eri valtion elimissä.

Kulikovin kirja tulee epäilemättä antamaan tärkeitä virikkeitä Suomen valtiomonopolistisen kapitalismin toimintamekanismeista tehtävään tutkimukseen. Vastaavanlaista selvitystähän ei tiettävästi ole aiemmin julkaistu suomen kielellä. Voitaan todeta, että oikeistovaaran järjestölisten ilmiöiden analyysissä on Suomessa, ennen muuta Tiedonantajan ansiosta, valotettu kohtalaisesti eri taloudellisten säätiöiden ja puolisoitilaallisten järjestöjen asemaa. Sen sijaan Suomen Työnantajain Keskusliiton, Suomen Puunjalosteollisuuden Keskusliiton ym. keskeisen merkityksen selvittäminen on vasta alussa. SOTK:n vamokap-projektissa Kulikovin kirjan antamat virikkeet ovatkin jo aiheuttaneet tiettyä painotusta tähän suuntaan.

On myös korostettava, että Kulikovin kirjan konkreettinen aineisto ja sen teoreettinen hahmottelu tekee kirjasta tarpeellista opintoaineistoa, ei vain tutkijoille, vaan jokaiselle monopolien vastaisessa taistelussa mukana olevalle.

Matti Sinko

Sosiologian juurista

Risto Alapuro, Matti Alestalo, Elina Haavio-Mannila, (toim.): Suomalaisen sosiologian juuret. WSOY, Porvoo 1973. 324 s.

Porvarillisessa yhteiskuntatieteessä aina silloin tällöin esiintyvä menneisyyden kaipuu ja itsetutkiskelun tarve on usein tulkittu tämän kriisi-tilan osoitukseksi. Sitä ne epäilemättä ovatkin. Porvarillisessa yhteiskuntatieteessä — vulgaaritieteessä kuten sitä teorialistoriallisesti on tapana kutsua — kriisi tosin näyttää olevan alituinen ja lähtemättömissä. Kriisi on vielä pahenemaan päin, ainakin jos sen astetta arvioi porvarillisen yhteiskuntatieteen historiankirjoituksen volyyymilla: 70-luvun vaihteessa erilaisten historioikien kirjoitus on ollut erityisen vilkasta.

Nyt tähän tieteenhistorioitsijoiden joukkoon on astunut myös suomalainen porvarissosiologia, joka on kirjoittanut oman — eikä niinkään vaatimattoman — historiansa: "Suomalaisen sosiologian juuret". Teoksen sisältö on lyhyesti seuraava: Erik Allardt on kirjoittanut johdantoluvun "Suomalaisen sosiologian tutkimisesta"; Elina Haavio-Mannila kuvaa II luvussa kansallisen etnologian ja westermarkkilaisen sosiologian eli antropologian kehitystä; Matti Alestalo ja Risto Alapuro tarkastelevat III luvussa konkreettista sosiaalitutkimusta, so. sosiaalitalastollista ja sosiaalipoliittista tutkimusta viime vuosisadan lopusta aina sodanjälkeiseen kauden asti; Pekka Haatanen kirjoittaa IV luvun sosiaalihistoriasta; V luvun marxilaisen tutkimuksen koavat Matti Alestalo, Risto Alapuro, Antti Eskola ja Seppo Toivainen — kuin palapelin; VI luvussa Erik Allardt filosofoi naturalismista ja positivismista; ja Antti Eskola päättää teoksen lukuun "Suomalaisen sosiologian uudistuminen".

Vaikka tässä rajoitutaankin lähinnä lukuun "Marxilaisen tutkimus", tarkoitus ei ole säästää keneltäkään koko teoksen lukemisen vaivaa. Yleistä kiinnostusta on toki aina tunnettava porvarillista yhteiskuntatiedettä kohtaan: marxilais-leniniläisen yhteiskuntatieteen keskeisiä tehtäviähän on porvarillisen tieteen, mm. sen "lapsellisen moraalien, joka tavoittelee itselleen sosiologian nimeä", kritiikki; ideologinen taistelu taas on yliopistossa työskentelevien jokapäiväinen kokemus.

Porvarillinen yhteiskuntatiede ei ole tietenkään koskaan voinut täysin ignoroida marxilaista tutkimusta jo pelkästään Marxin ja Engelsin ylivoimaisen tieteellisen työn tähden. ("Poliitikko" Lenin on jo toinen juttu). Vanhassa suomalaisessa sosiologiassa ei kuitenkaan suvaittu edes Marxia: vanhakantainen sosiologi Rafael Karsten katsoi "Sosiologian historiassaan" (1945) vieläpä, että Marxin tuotanto oli luettava kokonaan sosiaalipoliittikan piiriin. Modernin amerikkalaistyyppisen sosiologian johtava suomalainen edustaja — eräs Karstenin kaatajista —

Erik Allardt on sen sijaan pitänyt Marxin tuotantoa ainakin jossain määrin sosiologian kannalta "hedelmällisenä" ja kelpuuttanut Marxin sosiologian ns. klassikoksi. Mutta ei Allardt Juurten johdantoluvussa silti näe suomalaista marxilaista tutkimusta muuta kuin sosiologiaa lähellä olevaksi tutkimussuunnaksi, jonka vaikutus suomalaisen akateemisen sosiologian syntyvaiheisiin on ollut olematon. Vaikutuksen puuttumisen selitykseksi Allardt viittaa historiaan, vuoden 1918 "tapahtumiin". Ja kieltämättä Helsingin yliopisto ja Tammisaaren yliopisto ovat olleet muutenkin kuin maantieteellisesti etäällä toisistaan. Oikeassa Allardt on siinäkin, että vallitseva "syvä juopa työväestön varsin rikkaan sivistysperinteen ja samaten rikkaan akateemisen (lue: porvarillisen) tutkimusperinteen välillä" on tyyppillinen "hyvin monessa länsieurooppalaisessa maassa" (s. 6), nimittäin kapitalistisissa maissa ylipäänsä.

*

Luku "Marxilainen tutkimus" perustuu neljän kirjoittajan sekä yhteistyöhön että yksityiseen työhön; se jakautuu osiin: Marxilainen tutkimusperinne, Edvard Gylling (Alestalo), O. W. Kuusinen (Eskola), 30-luvun tutkimusta (Alapuro) ja Sodanjälkeinen kausi (Toiviainen). Kirjoittajien sekalainen joukko luo mielikuvan palapelistä, mikä vaikutelma lukiessa vain vahvistuu. Käsitteäkseni Seppo Toiviainen on kyllä yrittänyt pelastaa sen mikä on pelastettavissa ollut, mutta paikkailijan tehtävä ei ole helppo.

Luku alkaa Leninin kirjoituksen "Mitä on tehtävä" (joka ilmestyi vuonna 1902 eikä 1903 kuten teoksessa virheellisesti väitetään) referoinnilla; tämä alku onkin parasta koko "Marxilaisessa tutkimuksessa".

OWK ja Gylling

Aluksi kuvataan lyhyesti "Marxilasta tutkimusperinnettä": vanhan työväenliikkeen kautta, Kautskyn vaikutusta ja Sosialistisen Aikakauslehden vuosia. Sosialistisen Aikakauslehden kahdesta keskushahmosta, Edvard Gyllingistä konkreetin

tutkijana ja O. W. Kuusisesta merkittävänä teoreetikkona, kirjoitetaan sen jälkeen pienet tiedemiehen biografiat. Helsingin yliopiston tilastotieteen dosentti (vuoteen 1918) Gylling oli Sulo Wuolijoen rinnalla työväenliikkeen huomattavimpia maatalouskysymyksen tuntijoita, jonka kerrotaan siirtyneen luokkasodan jälkeen Neuvostoliittoon "joutumatta enää tieteelliseen työhön" (s. 202). Alestalon lapsuudessa yhteydessä on malliesimerkki siitä, kun porvarillinen sosiologia ryhtyy kirjoittamaan marxilaista tutkimuksesta: Eikö Gyllingin työ enää hänen siirrettyä 30-luvulla Moskovan Maailmantaloudellisen instituutin työntekijäksi ("jossa toimesta hän valmisteli laajaa teosta Suomen taloudellisesta kehityksestä", kuten Alestalo itse kirjoittaa) asetu tieteellisyysrajojen sisäin?

Antti Eskolan O. W. Kuusisen esittelyssä käydään sangen tarkkaan läpi luokkasodan opetuksia, Kuusisen analyysia puoluateoriasta ja Kalevala-tutkielmaa. Lukija saa kuitenkin aihetta ihmettelyyn. Sillä kenenpä muun kuin tosi sosiologin mieleen saattaisi tulla Leninin puoluateoriasta Max Weberin organisaatioteoria ja Kuusisen kirjoituksesta "Perisynti" Robert Michelsin 'oligarkian rautaisen lain' teoria; Eskolan mieleen tulee (s. 206—207).

Suurempi puute Eskolan O. W. Kuusinen-analyysissa on kuitenkin Kuusisen huomattavan suomalaisen yhteiskunnan kokonaisanalyysin "Suomi ilman naamiota" (1943) ja hänen SED:n KK:n pyynnöstä eräässä teoreettisessa konferenssissa pitämän, valtiomonopolistista kapitalismia käsittelevän esitelmän "Nykyajan monopolikapitalismin tendensseistä ja näköaloista" (Soih-tu 2/71) poisjääminen. Kun Kuusiselta kelpaavat sosiologialle jopa taiteen kysymysten pohdinnat, mutta ei lainkaan poliittinen taloustiede, ei kyseessä voi olla muu kuin homo sociologisuuden pukinsorkan jälki, eikä yksin Eskolan tekstissä. Suomalaisen sosiologian "vaikuttajaksi" Kuusinen kohoo Eskolan mukaan vasta Kuusisen johtaman arvovaltaisen neuvostoliittolaisen tekijäkollektiivin työn "Marxismileninismien perusteet" kautta. Vielä

kin jäivät tutkimatta nuoren O. W. Kuusisen Kansan arkistossa säilyttävät muistiinpanovihkot.

1930-luku

1930-luvun marxilaisen tutkimuksen hahmottaa AKS:sta hiljan väitellyt Risto Alapuro kahtalaiseksi, toisaalta Neuvostoliitossa ns. emigranttikommunistien harjoittamaan tutkimustyöhön, toisaalta ASS:n piirissä harjoitettuun teoreettiseen tutkimukseen ja opiskeluun. Merkittävimmäksi talouspulan ja fasismin kommunistitutkijaksi nousee 1930-luvulla Einari Laaksovirta tutkimuksillaan "Luokkakerrostuminen Suomen maaseudulla" ja "Fasismi ja Suomen maaseutu", joita Alapuro selostaa varsin tarkkaan. Muut, Konrad Arppe, J. K. Lehtinen ja Otto Vilmi, vain mainitaan. 1930-luvun ASS:n Soihtu taas oli Suomessa tärkeä vasemmistolaisen sivistyneistön foorumi, josta tällöin kehittyi marxilainen julkaisu, johon kirjoittivat mm. Mauri Ryömä ja Raul Palmgren (ks. Erkki Susi, ASS ja Soihtu 30-luvulla, Soihtu 1/72). Maininnatta jää kuitenkin vuonna 1939 ilmestynyt ASS:laisen Väinö Meltin mielenkiintoinen teos "Työaika teollisuudessa", jota Alapuro ei nähtävästi tunne.

Sodan jälkeen

Jaksossa "Sodanjälkeinen kausi" asetetaan marxilainen tutkimus selkeästi oikeaan yhteyteensä, käytäntöön ja puolueeseen, ja saman tien myös marxilaisten tutkijoiden rooli selkiytyy. SKP:n illegaalisien kauden päättyminen ei "suinkaan merkinnyt marxilaisen tieteen legitimoitumista Suomessa", kirjoittaa Toivainen. Mutta sodanjälkeisenä kautena marxilaisen tutkimuksen perinne muodostuu. Tutkimusperinteen "pitkän linjana" näyttäytyy selvimmin marxilainen estetiikka, joskin "marxilaisen" tulkinta on tällöin varsin väljä.

Muu keskeinen "sosiologinen aines" löytyy SKP:n taloudellis-poliittisesta tutkimustoiminnasta ja marxilaisen filosofian opetus- ja tutkimustyöstä. Edellisestä mainitaan

Suomen taloudellisen keskittymisen tutkimuksen pioneeri Yrjö Enne ja hänen työnsä jatkaja Timo Koste sekä poliittisen taloustieteen suomalaisen opettaja ja tutkija Eino Nevalainen.

Jos joku suomalainen marxilainen tutkija, niin Tuure Lehén on ollut terävä porvarillisen yhteiskuntatieteen kriitikko. Hänen tärkeimpiä teoksiaan — unohtamatta "Materiaalisia" (1964) — ovat "Työväenluokan maailmankatsomus" (1950), jossa hän on hienosti toteuttanut usein tähdentämänsä kansantajuisuuden vaatimusta, ja "Kansa ja valtio" (1952), joista ensiksi mainittu — eivät siis molemmat, mikä käsityksen Juurten tekstistä saa (s. 221) — oli erityisesti Eino Kailan loogisen empirismin kritiikkiä, jälkimmäinen porvarillisen valtiopoliittisen kritiikkiä. Kirjoituksessaan "Kommunismin joukkovaikutuksen syyt" (1961) Lehén tekee naurunalaisiksi porvarillisen yhteiskuntatieteen eräät kommunismia koskevat tutkimukset, joita on jatkettu etenkin ns. politiikan sosiologiassa.

Toivainen päättää luvun "Marxilainen tutkimus" katsaukseen 60-luvun tilanteesta otsikolla "SKP — sosiologia — yliopisto", joka on eräänlainen yleisarvio 1960-luvun jälkipuoliskon keskustelusta sosiologiasta, jossa keskustelussa Toivainen havaitsee heijastuvan myös SKP:n ja SKDL:n sisäisten ristiriitojen. Lopuksi Toivainen erottaa vielä marxilaisessa perinteessä kaksi sille tyypillistä piirrettä: puoluekantaisuus ja ulkoakateemisuus. 70-luvulla on kuitenkin aukenemassa uusi kausi, jolloin "marxilainen sosiologia ei enää ole pelkästään ulkoakateeminen perinne, vaan myös olennainen osa suomalaisia yliopistososiologiaa" (s. 223). Itse asiassa merkkejä uudesta kaudesta on jo havaittavissa, esimerkiksi Sosialististen opintoneuvonta- ja tutkimuskeskuksen (SOTK) valtiomonopolistisen kapitalismin tutkimus, jonka — vaikka se lienee epäakateemisia esimerkkejä — Alldarckin on huomannut johdantoluvussaan.

Yleisvaikutelmaksi "Suomalaisen sosiologian juurien" marxilaisen tutkimuksen käsittelystä jää sen sosiologisuus. Sosiologisesta näkökul-

masta tuskin voi avautuaakaan muunlaista esitystä kuin "sosiologisesti mielenkiintoisen ainekseen" hakuaammunta. Yritystä marxilaisen tutkimuksen latistamiseksi sosiologian kriteereihin voidaankin pitää käsitelyvirheenä. Eikä sovi myöskään unohtaa että suomalaisen marxilaisen tutkimuksen perinne on poikennut porvarillisesta ns. akateemisesta tutkimuksesta ratkaisevasti — minkä on kirjoittajista parhaiten nähnyt Toiviainen, puoluekantaisuutena ja epäakateemisuuksena — suomalainen marxilainen tutkimusperinne on alun alkaen liittynyt hyvin elimellisesti työväenluokan käytäntöön, luokkataistelun edistämiseen, missä tehtävässä se ei ole ensisijaisesti, jos toissijaisesti, kirjoittanut meriitin tähden, eikä sillä ole siinä ollut mitään respektiä, pätevyytensä aikaa. Se ei ole liioin tarvinnut työssään pätevyytensä näytöksi maisterinseppellettä eikä tohtorinhattua, mikä ei ole kuitenkaan sen tieteellisyttä vähentänyt.

Keijo Rahkonen

Vuosisadan alun kulttuurihistoriaa

Eino Karhu: Suomen 1900-luvun alun kirjallisuus. Suom. Ulla-Liisa Heino. Kansankulttuuri 1973. 539 s., nid. 28 mk.

Neuvostoliiton tiedeakatemian Karjalan osaston kielen, kirjallisuuden ja historian instituutin kirjallisuusosaston johtaja Eino Karhu on julkaissut useita laajoja tutkimuksia. Suomen kirjallisuutta tutkia käsittelee teoksissaan "Suomen kirjallisuus ja Venäjä 1800—1850" (Tallinna 1962), "Suomen kirjallisuus ja Venäjä 1850—1900" (Moskva—Leningrad 1964), "Nykyisen Suomen demokraattinen kirjallisuus" (Petrozavodsk 1966) ja "Esseitä Suomen 1900-luvun alun kirjallisuudesta" (Leningrad 1972). Viimeinen on loppusyksystä ilmestynyt suomeksi.

Tohtori Karhu on ollut monet vuodet Karjalassa julkaistavan kirjallisen aikakauslehden Severin (Pohjola) toimituksen jäsen. Vuodesta 1967 hän on toiminut Karjalan kirjallijaliiton hallituksessa. Tutkija on alustanut useissa historian- ja kirjallisuudentutkijain arvovaltaisissa symposiumeissa, ja hänen kirjoituksiaan julkaistaan tunnetuissa neuvostoliittolaisissa ja ulkomaisissa aikakauskirjoissa. Suomen kirjallisuuden historiaa Karhu on luennoinut Leningradin ja Petroskoin yliopistoissa. Hänelle on myönnetty sekä Karjalan ASNT:n että Venäjän FSNT:n ansioituneen tiedemiehen arvonimi.

Parhaillaan Karhun johdolla valmistellaan lähivuosina ilmestyvää kaksiosaista Suomen kirjallisuuden historian yleisesitystä neuvostoliittolaisen yliopisto-opetuksen käyttöön. Teoksen ensimmäinen osa käsittelee aikakautta varhaisimmasta kirjallisuudesta viime vuosisadan lopulle. Toinen 500-sivuinen nide syventyy 1900-luvun kirjallisuuteen.

Suomen kirjallisuus ja Venäjä -teoksissaan tutkija eritteli autonomian ajan kirjallisuuden ja kulttuurin virtauksia ja maiden kulttuurisuhteita. Kirjailijanimistä mainittakoon Chydenius, Porthan, Ganander, Gottlund, Arwidsson, Castrén, Lönnrot, Fr. Cygnaeus, Topelius, Runeberg, Snellman, Wecksell, Oksanen, Suonio, Kivi, Kramsu, Canth, Aho, Järnefelt sekä Suomea käsitelleet venäläiset kirjailijat Batjushkov, Baratynski, Grot, Belinski ja Sollogub. Uusin tutkimus jatkaa luontevasti aikaisempien esitysten pohjalta.

Tekijä syventyy tarkastelemaan vuosisadan alkuvuosikymmenten kulttuurihistoriaa yhteydessä suurlakkovuoteen, tsaristisen sorron vastustamiseen, työväenliikkeen nousuun ja luokkasotaan. Sivistyneistö joutui tahtoon tai tahtomattaan ottamaan kantaa näihin yhteiskunnallisiin tapahtumiin. Juuri etsinnät ja valinnat näkyvät aikakauden kirjallisuudessa.

Minkään aikakauden kirjallisuuden ja taiteen ristiriitaisia ilmiöitä ei voi analysoida oikein tuntematta ajan yhteiskunnallisen taistelun kehityslinjoja. Marxilainen tiede-

mies tarkasteleekin kirjallisuuden sisäisiä ilmiöitä yhteiskunnallisten suhteiden erittelyn pohjalta. Kirjallisuuden ja taiteen luonne yhteiskunnallisen tajunnan erityisinä muotoina tulee selkeästi esiin. Yhteiskunnallisessa tajunnassa tapahtuvat muutokset ovat hienosyisiä ja mutkikkaita, kirjallisuus ei koskaan mekaanisen valokuvamaisesti heijasta aikakauden todellisuutta.

Sekä kansallisen romantiikan että uusromantiikan edistykselliset kirjailijat hakivat yhteiskunnan perustassa vasta muotoutumassa olutta kehitystä, haparoivat ennakoiden, ikään kuin tienhaarassa odottaen. Tällöin aikansa eläneet yhteiskunnalliset suhteet olivat jo murtuneet, mutta uusi etsi vasta hahmoaan. Uusromantiikkojen etsinnät näkyivät kiihkeänä irtisanoutumisena vanhasta. Haettiin abstraktia humanistista ihannetta, jonka vasta sosialistinen työväenliike kykeni realisoidaan käytännön toiminnaksi. Edistykseellinen romantiikka nousi ajan taantumuksellisen sisällön hylkäämisestä.

Porvarillisen yhteiskuntaidyllin murruttua tarjosi myyttinen kalevalainen maailma eheyttä niille, jotka eivät nähneet logiikkaa aikansa yhteiskunnallisessa taistelussa. Karhu erittelee laajasti Eino Leinon ja L. Onervan tuotantoa ja kehitystä.

Karhu erittelee myös porvarillisten tutkijoiden näkemyksiä ja pohtii eri teorioiden kestävyyttä. Hän osoittaa eräiden tutkijoiden biologismin (P. Lappalainen) ja biografinen idealismin (R. Koskimies) rajoittuneisuuden.

Hahmottaessaan kokonaiskuvaa Maiju Lassilasta Karhu onnistuu yhdistämään kirjailijan tuotannon näennäisen kaksijakoisuuden historiallisesti todenmukaiseksi kokonaisuudeksi. Lassilan tuotanto osoittautuu paljon monikerroksisemmaksi kuin minä aikaisemmat tutkijat ovat sen nähneet. Karhu erittelee myös Ilmari Kiannon, Johannes Linnankosken, Maria Jotunin, Kössi Kaatran ja Kössi Ahmalan tuotantoa.

Tutkimus lisää myös Suomen ja Venäjän kulttuurisuhteiden tuntemusta. Tohtori Karhun teokset ovat professori Annamari Sarajaksen tutkimusten ohella ainoita tieteellisiä

esityksiä näistä kulttuurisuhteista. Karhu selvittelee Lassilan yhteyksiä Pietarin vallankumouksellisiin sekä laajasti Maksim Gorkin suhdetta suomalaisen sivistyneistöön (mm. Gallén-Kallela) ja työväkeen.

Kirjallisuuden teorian alalta Karhu erittelee ironian osuutta uusromantiikassa ja osoittaa tämän ilmiön yhteiskunnallis-psykologiset yhteydet. Realismissa ja romantiikassa tulkitessaan tutkija ei rajoitu tarkastelemaan näitä vain kirjallisen muodon kysymyksinä (tyylilajeina), vaan ennen muuta luovan työn metodeina. Romantiikan edistykselliset tendenssit olivat yhteydessä realismin kehitykseen ja työväenkirjallisuuden syntyyn, kun taas liikkumattoman individualismin romantiikka jähmettyi sekä sisällöllisesti että muodoltaankin.

Porvarillinen kritiikki on huolissaan siitä, että "viime aikoina on ilmaantunut niitä marxilaisen taiteentulkinnan väärinymmärtäjiä, jotka korostavat realismin kaikkivaltaa. Kaikki hyvä taide on heille realismia, huono taas antirealismia" (P. Tarkka HS 25. 11. 73). On totta, että marxilaisen taidekäsityksen väärinymmärtäjiä on ollut yhtä kauan, kuin on ollut marxilaista taidekäsitystäkin. Mikäli tällaista väärintulkintaa esiintyy jossakin, suosittelemme tutustumista esim. Boris Sutshkovin kirjaan "A History of Realism" (Moscow 1973) sekä Sergei Monzhnyagin artikkeliin "Unadorned modernism" ja Alexander Dymshitsin artikkeliin "Realism and modernism" teoksesta "Problems of Modern Aesthetics" (Moscow 1969).

Myös modernismista esiintyy väärintulkintaa. Porvarillinen kritiikki väittää marxilaisten käyttävän modernismi-sanaa haukkumanimenä. Tämä osoittaa marxilaisen taide-teorian tuntemuksen puutetta. Modernismi-termillä on nimittäin marxilaissa taidekäsityksessä toinen merkitys kuin länsimaissa vakiintuneessa kielenkäytössä.

Marxilaisen käsityksen mukaan modernismin syntyyn ovat vaikuttaneet objektiiviset yhteiskunnalliset tekijät. Modernismi on pikkuporvarin, porvarillisen yhteiskunnan vie-raantuneen ihmisen ilmaisua, joka maailmankatsomuksena ja luomis-

työn metodologiana on nykyaikaisen irrationalismin ja lähinnä ihmistä alentavan dehumanisoivan kulttuurin ilmentymä. Modernisti pitää porvarillisen yhteiskunnan "mieletömyyttä" ikuisena ja ihmisen väijäämättömänä osana. Modernistille maailma on kaoottinen. Historia on absurditeettien kasauma, eikä ihmisen teko hänen mielestään yllä mihinkään.

Kun siis porvarillinen kirjallisuustiede pitää niin Majakovskia, Nerudaa, T. S. Eliotia, Arvo Turtiaista, Paavo Haavikkoa kuin Hans Seloä yhtä kaikki "modernisteina", näkee marxilainen tutkimus heissä aivan erilaisia kirjailijoita, joista vain osa on modernisteja. Modernistinen kirjallisuus ja kulttuuri on täysin vastakkainen sille menneisyyden demokraattiseen kansalliseen ja kansainväliseen perinteseen nojautavalle, ihmistä suojelevalle ja ihmisyttä vahvistavalle kulttuurille, mistä sosialistinen realismi ja nykyinen laaja demokraattinen kirjallisuus on osoituksena. Majakovskin, Nerudan ja Turtiaisen kaltainen humanistinen kirjailija työskentelee löytääkseen parannuskeinoja aikansa sairaukselle. Modernisti puolestaan toteaa sairauden olemassaolon ja ratkaisee potilaan kärsimykset tarjoamalla tälle myrkyä tai antamalla tämän alistua täydellisesti sairauden edessä.

Karhu pitää Volter Kilpeä erällä tavalla nykyisen modernistisen kirjallisuuden edelläkävijänä. Pessimistinen Kilpi kehitti nuoruudentuotannossaan uusromanttisen individualismin pisimmälle.

Eino Karhun teos hyödyttää kaikkia kirjallisuudesta ja historiasta kiinnostuneita. Se avaa uusia näkökulmia kansalliseen aarteistoomme ja selvittää perusteellisesti vuosisadan alun murrosta. Marxilaisen tutkimusmetodin soveltamisen kannalta se on hyödyksi muillekin kuin humanististen aineiden opiskelijoille, opettajille ja tutkijoille. Toivotavasti kustantaja pyrkisi julkaisemaan myös tutkijan aikaisemmatkin teokset. Olen samaa mieltä P. Tarkan (HS 25. 11. 73) kanssa siitä, että "Karhulla on omat suosikkinsa, ja niistä hän kirjoittaa hyvin". Aikakauden kaikki merkittävät kirjailijat ovat hänen suosikkejaan.

Niistä hän kirjoittaa hyvin. "Toiset kärsivät". Kirjallisuuden tulkinnan "vapautta" julistavat "epäpoliittiset" kirjallisuuspolitiikat saattavat kärsiä nahoissaan.

Hannu-Pekka Lappalainen

Kiinan tie

Robert Farle — Peter Schöttler:
Kiinan tie — marxilaisuus vai maolaisuus, Kansankulttuuri, Pori 1973, 239 s., suomentanut Vesa Oittinen.

Farle ja Schöttler ovat SOL:n länsisaksalaisen veljesjärjestön, MSB Spartakuksen jäseniä. Kirjan ensimmäinen painos ilmestyi jo v. -69, mikä kuvaa maolaisideologian vastaisen taistelun erityistä tärkeyttä Liittotasavallassa. NATO-Saksan aggressiivisuus ja neuvostovastaisuus luotollisen maaperän myötä "vallankumouksellisuuden" neuvostovastaisille versioille. Tarjolla onkin edustava kokoelma erityyppisiä maolaisryhmiä, jotka niille ominaiseen tapaan lisääntyvät jakautumalla. Marxilais-leniniläisen nuoriso- ja opiskelijaliikkeen kehityksen myötä äärivasemmistolaisten ryhmien merkitys on kuitenkin jatkuvasti vähenemässä.

Liittotasavallan tilanne on tuottanut myös meidän kannaltamme käyttökelpoisen Kiina-kirjan. Farle ja Schöttler nimittäin tekevät tavanomaista huolellisempaa työtä. He lähtevät perusteista saakka, etenevät kärsivällisesti, argumentoivat perusteellisesti, dokumentoivat luotettavasti! Tällaisena kirja on erityisen omiaan niille Kiina-sympatisöörille, joiden käsitykset perustuvat KKP:n ja kapitalististen maiden tiedotusvälineiden kilvan tarjoilemaan kuvaan maasta, joka on pikkuporvarillisten moraalikäsitysten aineellistuma: tasa-arvoisten, vähääntyytyvien, työttäitten, epäitsekäiden, onnellisten ihmisten luvattu maa.

Tällaista pinnallisuutta, josta meillä eivät hedelmiä korjaa niinkään satakunta aktiivista maolaistamme kuin SKP:ta ja Neuvostoliittoa oikeisto-

revisionistisista, reformistisista ja avoporvarillisista asemista tulittavat voimat, esiintyy myös itsensä marxilaisiksi lukevissa piireissä. "Marxilainen sosialidemokratiahan" kunnioittaa Kiinan tietä "luovana marxismina" (ks. Juhani Lehto: "Marxilainen sosialidemokratia", Soihtu 1/74). Aika ajoin se pursuaa myös kd-lehdistön palstoilla. Eräskin kirjoittaja aprikoi KKP:n hajottamiseen ja Maon asemien vahvistamiseen tähdänneestä "kulttuurivallankumouksesta" seuraavasti: "... haluttiin palauttaa ainakin osa siitä hengestä, innosta, elämäntavasta ja valistusmuodoista, jotka vallitsivat kansalaissodan aikaan... Oliko kommunistinen puolue havainnut, että oli tiin kadottamassa jotakin kallisarvoista..." (Veikko Kaikkonen: Punainen Kiina, Kansan Sana 17.1.74).

Tällaiseen perushölmöyteen on Farlen ja Schödtlerin kirja hyvä ruiske. Käyn seuraavassa lävitse kirjan pääkohdat.

Kiinan tien historialliset edellytykset

Kirja alkaa Kiinan esikapitalistisen yhteiskuntamuodostuman tarkastelulla. Keskeiseksi nousee Marxin ns. aasialaisen tuotantotavan käsite. Kirjoittajien mukaan tästä on löydettävissä selitys Kiinan talouden pysähtyneisyyteen, feodalismiin pitkäksi venyneeseen valtakauten ja kapitalismiin myöhäiseen läpimurtoon. Kapitalismin kehitys Kiinassa käynnistyi vasta imperialistivaltojen (Englanti, USA, Japani, Ranska jne.) alistaessa maan 1800-luvun loppuun mennessä puolisiirtomaan asemaan.

Tämä taas selittää Kiinan luokkarakenteen ja sen vallankumousprosessin objektiivisten edellytysten ominaispiirteet.

Yli puolet Kiinan viljellystä maasta kuului tilanherroille. Talonpoikien (n. 90% väestöstä) enemmistöllä ei ollut omaa maata, vaan sen oli pakko vuokrata sitä orjuuttavilla ehdoilla.

Kapitalistisen talouden avainasemat olivat imperialistivaltojen käsissä. Porvariston johtava osa toimi ulkomaisten monopolien välittöminä agentteina (comprador-porvaristo). Sen kanssa eduiltaan ristiriidassa oli

kansallinen porvaristo, jonka kehitystä Kiinan puolisiirtomaan asema haittasi.

Kiinan työväenluokkaan, josta enemmistö oli ulkomaisten monopolien riiston kohteena, kuului v. 1919 n. 2. miljoonaa ihmistä.

Myös poliittinen rakenne oli feodalistinen: Pekingin keskushallituksella oli vain vähän valtaa ja maan eri osissa isännöivät yksityiset militaristiryhmät, joita imperialistivallat tukivat.

Nämä edellytykset määrittivät Kiinan porvarillis-demokraattisen vallankumouksen päätehtävät: kansallisen riippumattomuuden saavuttaminen, feodalistien ja puolifeodaalisten jäänteiden hävittäminen ja maakysymyksen ratkaiseminen, koko maan kansallinen yhdistäminen. Yhteisrintama: työväenluokka, talonpojat, kaupunkien pikkuporvaristo ja kansallinen porvaristo.

Tämän jälkeen Farle ja Schöttler käyvät lävitse vallankumouksen päävaiheet joissa sosialismin rakennustyön historialliset erityisedellytykset muodostuivat.

Lokakuun vallankumous ja KKP:n perustaminen v. 1921 vaudittivat uudelleen Sun Jat-senin johdolla v. 1912 mantšu-dynastian kukistumiseen johtanutta porvarillis-demokraattista prosessia. V. 1924 KKP liittyi Kominternin kehoituksesta kansallisia voimia edustavaan Kuomintangiin. Työväenluokan voimistuessa ja luokkataistelun kärjistyessä erityisesti vuodesta 1925 lähtien kansallinen porvaristo alkoi kuitenkin kääntyä yhä enemmän vallankumousta vastaan. Mm. oikeisto-opportunistisista virheistään johtuen KKP ei kyennyt eristämään Kuomintangin oikeistosiipeä, jota johti Tšiing Kai-sek. Vuonna 1927 Tšiing pystytti valkoisen terrorin. KKP tukeutui agraariliikkeeseen pohjaaviin ja puna-armeijan suojaamiin neuvostoalueisiin. Tässä vaiheessa puolueen johtoon nousi Mao Tsetung.

Japanin maahantunkeutuminen lisäsi jälleen edellytyksiä kansallisen toimintayhtenäisyyden laajentamiselle. Kuomintang kuitenkin tuki enemmän tai vähemmän passiivisesti japanilaishyökkäystä, joka raskaimmin suuntautui neuvostoalueita vastaan. Maailmansota päättyi Japanin

tappioon ja kun Tšiang v. 1946 torjui osapuolten neuvottelukonferenssin päätöksen Kuomintangin ja KKP:n koalitiohallituksen muodostamisesta, puna-armeija siirtyi hyökkäykseen. Kiinan kansantasavalta julistettiin v. 1949.

Millaisiksi olivat Kiinan sosialismin siirtymisen tien lähtöedellytykset muodostuneet vallankumousprosessin kuluessa? Farle ja Schöttler toteavat seuraavia erityispiirteitä: (ss. 57—58)

— Talonpoikaiston merkitys, mikä perustuu Kiinan takapajuiseen talousrakenteeseen. Poliittisesti se korostui vielä maaseutualueille tunkeutuvan sissisodankäynnin vuoksi ja siksi että KKP toimi vuosikymmenien ajan suurkaupunkien proletariaatista suhteellisen eristettynä.

— Japanilais- ja länsimaisvastaisessa liikkeessä syntyneet edellytykset liittoon kansallisen porvariston kanssa, mikä lisäsi poliittisia edellytyksiä porvarillisen talouskoneiston tärkeiden osien häiriöttömään sulattamiseen sosialistiseen talouteen.

— Sotilaspiirien vahva asema Kiinan politiikan johdossa yli kaksi vuosikymmentä kestäneen aseellisen taistelun tuloksena.

Sosialismin rakennustyön alku ja käänne

Kiina oli edelleen takapajuinen maatalousmaa. Sitä paitsi vuosina 1936—49, väestön jatkuvasti lisääntyessä maataloustuotanto oli laskeutunut 25—30% ja teollisuustuotanto 56%. Vuonna 49 maan väkiluku oli 550 miljoonaa ja sen on arvioitu nousevan kolminkertaiseksi vuosisadan loppuun mennessä. Tämä osoittaa havainnollisesti, miten valtavaan ongelman muodosti kansan elinehtojen turvaaminen ja kohentaminen.

Vuoteen 1958 asti Kiinassa toteutettiin Neuvostoliiton kokemuksiin pohjautuvaa sosialistista suunnitelmataloutta yhteistyössä socialististen maiden kanssa. Sen jälkeen tapahtui jyrkkä käänne.

Kiivaan puolueensisäisen välienselvittelyn jälkeen KKP:n 8. edustajakokouksen v. 56 hyväksymä 2.

viisivuotissuunnitelma hylättiin ja v. 58 ryhdyttiin "suureen harppaukseen". Byrokraattisiin johtomenetelmiin ja kansanjoukkojen vapaaehtoisuuteen nojautuen pyrittiin tuotannon jyrkkään nousuun. Tunnuksena oli "kolme vuotta kovaa työtä, tuhat vuotta onnea". Puhuttiin "jatkuvasta vallankumouksesta", siitä ettei sosialismin ja kommunismin välille saa vetää jyrkkää rajaa. Muodostettuja maatalousyksiköitä, ns. kansankommuuneja nimitettiin kommunismin perusyksiköiksi.

Voluntaristinen "suuri harppaus" johti täydelliseen fiaskoon ja maan elintarviketilanteen vakavaan heikkenemiseen.

Mitään oleellista muutosta ei KKP:n johto politiikkassaan kuitenkaan suorittanut. Kiinan tie lakkasi yhä selvemmin olemasta marxismileninismin soveltamista Kiinan ongelmallisiin erityisoloihin, erityispiirteet saivat "ylivallan". Lainmukaisesti syntyi myös "Mao Tsetungin ajattelu": KKP:n politiikka teki välttämättömäksi marxismileninismin "kohottamisen laadullisesti uudelle tasolle".

"Mao Tsetungin ajattelu"

Farlen ja Schöttlerin analyysi Mao Tsetungin ajatusten filosofisista perusteista on alustavuudessaankin mielenkiintoinen. Maon "aseina" näytävät olevan hämmästyttävä tietämättömyys dialektisen ja historiallisen materialismin perusteista, pinnallisuus ja käsitteellinen velttous.

Oleellista on talouden ja politiikan, perustan ja päällysrakenteen välisen dialektiikan tuhoaminen. Maon mielestä pitää "yleensä" paikkansa, että perusta on ratkaiseva päällysrakenteeseen nähden. Mutta hän haluaa tehdä tämän lausuman "dialektisemmäksi": "tietyissä olosuhteissa" päällysrakenne on ratkaiseva. Farle ja Schöttler: "Kärjistäen muotoillaksemme: 'Yleensä' on mekaaninen materialismi Maon mukaan oikeassa, 'tietyissä olosuhteissa' osat olisi kuitenkin vaihdettava" (s. 101).

Marxismissa tällainen "poikkeus" ei kuitenkaan ole mahdollista. Maon ajattelussa on sama perusvirhe, joka

usein esiintyy opiskeltaessa marxisminkin alkeita. "Ala- ja ylärakenne" kuvitellaan jonkinlaisiksi toisistaan eristetyiksi "tasoiksi", joiden välinen "vuorovaikutus" on juuri "dialektiikkaa". Ei ymmäretä että talouteen viime kädessä (ja poikkeuksesta) perustuvat yhteiskuntamuodostuman lainmukaisuudet toteutuvat luokkataisteluprosessissa, jossa politiikalla on sitä ratkaisevampi asema mitä paremmin se pohjaa noiden lainmukaisuuksien tuntemukseen ja mitä enemmän sillä on voimaa takanaan.

Tähän perustuu Leninin toteamus politiikan ensisijaisuudesta sosialismissa. Se on ensisijaista siksi ja sikäli kun se perustuu sosialismin talouden lainmukaisuuksien tuntemiseen ja sillä on työväenluokan valtaan perustuva mahdollisuus toimia tehokkaasti tämän tuntemuksen pohjalta.

Maon "dialektiikassa" sen sijaan politiikan ensisijaisuus merkitsee "poikkeusta" perustan ja päälysrakenteen suhteiden "yleisestä säännöstä". Näin se muodostaa itse asiassa menetelmän hajottaa perustan ja päälysrakenteen ykseys: politiikka karkaa perustan ja päälysrakenteen ykseyden ulkopuolelle, voluntarismiin maailmoihin. "Kulttuurivallankumouksessa" politiikan ensisijaisuus saikin muodon: "Mieluummin punainen kuin asiantuntija" (s. 96).

Sama logiikka tuhoaa Maon filosofiassa objektiivisen ja subjektiivisen välisen, objektiivisen määräämän keskinäisyyden. "Poikkeustapauksissa" "subjektiivinen luo objektiivisen".

Taustalta paljastuu dialektisen logiikan ja sen ristiriita-käsitteen korvaaminen primitiivisellä "vastakohtien" ja niiden "vaihdeavuuteen" perustuvalla ristiriita-käsitteellä, joka häivyttää vastakohtien sisäisen ykseyden. Mao onkin todennut: "...kieltämisen kieltämisen lakia ei ylipäänsä ole olemassa" (Altaiski—Iljenkov: Marxilaisen dialektiikan vääristelyä maolaisen politiikan eduksi, Sosialismin Teoria ja Käytäntö 3/74, s. 19).

Tähän logiikkaan perustuu myös maoismin poliittisten käsitteiden mielivaltaisuus ja subjektiivisuus, mikä onkin välttämätöntä, jotta

esim. "imperialismi-analyysi" voitaisiin lähes vuosittain keikauttaa päällelleen, jotta KKP:n sisällä voitaisiin käydä yhä kiihtyvää "luokkataistelua porvariston ja proletariatien välillä", jotta Maon "lähin ase- toveri" Lin Piao voidaan seuraavassa hetkessä paljastaa "imperialismin agentiksi", jotta Neuvostoliittoa voitaisiin nimittää "fasistisen diktatuuriin" valtioksi jne. ...

Farle ja Schöttler tekevät useita käsiteanalyyskejä, jotka osoittavat Maon käsitteistön muotoutuvan "joustavasti" kulloisenkin poliittisen tarpeen mukaan. Marxismi muodostaa niissä vain rapisevan pintakiillon.

Juuri tässä piileekin Maon ajatusten "käytännöllisyyden" salaisuus siten esimerkiksi "pientä punaista kirjaa" voidaan välittömästi soveltaa "auton ajamisen dialektiikkaan". Ne ovat lauseita, jotka sopivat joka paikkaan sen vuoksi, ettei niillä ole autenttista suhdetta konkreettiseen todellisuuteen, ne kolisevat tyhjiyytään.

"Kulttuurivallankumous" sinetöi käänteen

"Kulttuurivallankumousta" koskevassa luvussa Farle ja Schöttler osoittavat tarkasti sen poliittisen merkityksen. Kysymyksessä oli yritykset vakiinnuttaa v. 58 tapahtunut käänne murskaamalla vanhoista puoluekaadereista koostuva oppositio, joka yhä voimakkaammin alkoi kääntyä Maon linjaa vastaan.

Mielenkiintoisia ovat havainnot Lin Piaon johdolla armeijassa juuri "kulttuurivallankumouksen" aattona suoritettut toimenpiteet, jotka tähtäsivät armeijan tulevan johtoroolin varmistamiseen: suoritettiin mm. "huippudemokraattiselta" vaikuttava upseeriarvojen lakkauttaminen, jolla luotiin edellytyksiä neuvostoperinteiden mukaisesti koulutettujen johtavien upseerien syrjäyttämiseen (ss. 132—133).

Samoin on tärkeää todeta miten "kulttuurivallankumouksen" läpivienti kohtasi kaikkein voimakkainta vastarintaa (lakkoja, mielenosoituksia, aseellista vastarintaa) ennen

kaikkeaa teollisuuskeskuksissa, joihin Kiinan vähäinen proletariaatti oli keskittynyt, kuten Pekingissä, Shanghaissa, Kantonissa, Wuhanissa, Szetschuanin laaksossa jne. Tämän vuoksi juuri puolueen, nuorisoliiton ja ammattiyhdistysliikkeen hajottaminen osoittautui välttämättömäksi ja kampanja toteutettiin armeijan sekä koulu- ja opiskelijanuorison johdolla.

Kirjan sisäpoliittinen osa päättyy KKP:n 9. edustajakokouksen kulun ja päätösten käsittelyyn, joilla "kulttuurivallankumouksen" tulokset lyötiin lukkoon. Tässä yhteydessä kirjoittajat osoittavat, miten ns. Ussurin välikohtaukset talvella 69 liittyivät kiinteästi "kokousvalmisteluihin". Ne muodostivat ilmeisesti erään moottorin 9. edustajakokouksen neuvostovastaisen linjan ja "sosiaali-imperialismi"-käsitteen läpiajamisessa.

KKP ja kansainvälinen kommunistinen liike

Lopuksi Farle ja Schöttler käsittelevät — sisäpoliittista kehitystä suppeammin ja luonnosmaisemmin — KKP:n erkaantumisprosessin kansainvälisestä kommunistisesta liikkeestä. Erimielisyyksistä käydään lävitse rauhanomaiseen rinnakkainoloon, sotaan ja vallankumoukseen liittyvät sekä "kapitalismin palauttamista" koskevat kysymykset. Näiltä osin kannattaa luettua täydentää esim. eräillä Soihdun artikkeleilla (Scheffler: Rauhanomainen rinnakkainolo ja luokkataistelu, 3 72; Olsevit—Zukov—Sikora: "Sosiaalikapitalismin" teoria, 6/72; Toikka: Anti-imperialistisen liikkeen kysymyksiä, 2/73). Hyödyllinen on irtautumisen pääkäänteitä kommentoiva kalenteri.

Kansainvälisen osan suppeus on aiheen laajuuden ja kysymysten runsauden vuoksi ymmärrettävää eikä toisaalta pahemmin haittaakaan Kiinan tien kokonaisluonteen ymmärtämisestä sen vuoksi, että Kiinan ulkopoliittikka heijastaa ennen muuta Maon ryhmän kriisimäistä sisäpolitiikkaa. Sitä paitsi jo kirjan ilmestymisen jälkeisinä muutamina vuonna on Kiinan ulkopoliitiikassa tapahtunut yhä hämmästyttävämpiä käänteitä.

tä (Bangladesh, Sudan, Chile, ETYK, Neuvostoliitto "pääviholliseksi" jne.).

Painovirheitä

Kaiken kaikkiaan Farlen ja Schöttlerin "Kiinan tie" on konkreettinen, laajaan aineistoon perustuva, elävä ja mukavalukuinen kirja. Vesa Oittisen käännös on ylipäänsä hyvää työtä, jostain yksityiskohdista kuten "suuren harppauksen" venyttämisestä "loikkaukseksi" tuskin kannattaa pitkään keskustella. Sen sijaan latoja näyttää jättäneen puumerkkejään tavallista tiuhempaan. Sivun 33 ekonomiset ymmärtää kyllä ekonomistiksi, samoin sivun 71 artikkelit artikloiksi. Sen sijaan KKP:n 9. edustajakokous ei kai sittenkään jättänyt hyväksymättä tarkempia määräyksiä puoluejärjestöjen valtuuksista vaan valtuuksista (s. 178). Myös Ussuri-joen rajaprovokaatioiden luonteen ymmärtämistä vaikeuttaa, jos luullaan, etteivät ne "johtaneet yhteenottoihin ennen kuin vasta kesäkuun 1969 (siis 9. edustajakokouksen) jälkeen". Oleellista on tietysti, että nuo ennen kokousta tapahtuneet yhteenotot eivät johtaneet Kiinan taholta yhteydenottoihin, neuvotteluihin, rauhanomaisen ratkaisun etsimiseen ennen kuin Mao Tsetungin nuija oli kopauttanut neuvostovastaisen hysterian KKP:n päälinjaksi.

Kari Toikka

Aikakauslehtiä

Nordeuropa

Nordeuropa on nimeltään DDR:s-
sä, Greifswaldissa sijaitsevan yliopis-
ton pohjoismaita käsittelevä vuosi-
kirja. Greifswaldin Ernst-Moritz-
Arndt-yliopisto harjoittaa laajaa
kaikkia pohjoismaita käsittelevää
tutkimusta. Vuonna 1954 yliopisto
perusti Pohjoismaisen Instituutin,
jonka tehtäväksi tuli DDR:n ja poh-
joismaiden välisten tieteellisten yh-
teyksien edistäminen ja hoitaminen
kielitieteen, kulttuurin, talouden,
historian ja politiikan alueilla. Vuon-
na 1968, DDR:n korkeakoulu-uudis-
tuksen yhteydessä instituutin nimi
muutettiin Sektion Nordeuropawis-
senschaften:ksi. Kun Suomen ja
DDR:n välillä ei viime vuoteen
saakka ollut normaaleja diplomaatti-
suhteita, myös tieteellisten yhteyk-
sien solmiminen on jäänyt valitetta-
van vähälle. Kuitenkin Greifswal-
dissa suoritettavalla tutkimuksella
on paljon annettavaa suomalaisille,
sillä tutkimusaiheet ovat varsin kes-
keisiä yhteiskunta-taloudellisen jär-
jestelmämme tuntemisen kannalta.

Eräs esimerkki todella olennaista
tietoa tuovasta tutkimuksesta on
vuonna 1966 julkaistu Peter Phi-
lippin Suomen puunjalostusteol-
lisuutta käsittelevä väitöskirja "Die
holzverarbeitenden Monopole Finn-
lands". Teoksessa osoitetaan maam-
me yksipuolisesti puuraaka-aineeseen
nojaavan talouden kehitys tuotannon
keskittyessä ja monopolisoituessa ja
puunjalostusteollisuuden monopolien
tiivistäessä painetaan koko valtio-
monopolistiseen herruusjärjestel-
mään. Kun juuri puunjalostusmono-
poleilla on tärkeä asema yhteiskun-
nassamme (ks. Sakari Hännisen an-
alyysi tässä numerossa), tällaiset kon-
kreetit tutkimukset ovat ensiarvoi-
sia Suomen valtiomonopolistisen ka-
pitalismin kartoittamisen kannalta.
Myös vuonna 1972 ilmestyneessä

kokoomateoksessa "Nordeuro-
pa in der Gegenwart" on
mielenkiintoisia kirjoituksia mm.
Suomen luokkataistelusta, valtiomo-
nopolistisesta kasvustrategiasta sekä
Suomen ja Neuvostoliiton ja Suo-
men ja DDR:n yhteistyöstä. Teos
on myös hyvä yhteenveto koko Poh-
jois-Euroopan taloudellisista ja poli-
ittisista kysymyksistä, varsinkin
pohjoismaiden asemasta imperialisti-
sessa integraatiossa.

Vuodesta 1966 lähtien yliopisto
on julkaissut Nordeuropa-nimistä
aikakauskirjaa edistääkseen pohjois-
maita koskevan tieteellisen infor-
maation leviämistä. Nordeuropa il-
mestyy vuosittain noin 200-sivuisena
vihkona; tähän mennessä on ilmes-
tynyt kuusi numeroa. Koska koko
laajaa Greifswaldissa suoritettavaa
tutkimusta ei lyhyessä artikkelissa
voi käsitellä, keskityn tässä eräiden
tärkeimpien Nordeuropassa ilmesty-
neiden artikkelien selostamiseen.

Monipuolinen sisältö

Nordeuropa hyödyttää usean eri
tieteenalan edustajia. Varsin suuri
paino pannaan kansainvälis-
ten suhteiden kysymyksiin.
Aikakauskirjan kolmas, vuonna 1969
ilmestynyt numero syvenny käsitte-
lemään Euroopan turvallisuuteen
liittyviä kysymyksiä ja tässä erityi-
sesti pohjoismaiden suhdetta Saksan
valtioihin. Esimerkiksi Suomen osal-
ta eritellään Pariisin rauhansopimuk-
sen merkitystä. Jo Nordeuropan en-
simmäisessä numerossa julkaistiin
Peter Philippin kirjoitus Sai-
maan kanavan rakentamisesta esi-
merkkinä rauhanomaisen rinnakkain-
olon periaatteiden toteuttamisesta.
Tärkeä on myös viidennessä nume-
rossa ilmestynyt Putensenin ja Phi-
lippin analyysi Pohjois-Euroopan
maiden poliittisista ja taloudellisista
ongelmista 70-luvun alussa. Manfred
Menger taas on keskittynyt Suo-
men ulkopoliittikan kysymyksiin.
Aikakauskirjan toisessa numerossa
Menger tarkastelee Suomea vuonna
1918, ja paljastaa imperialistisen
Saksan herruuspyrkimykset Suomen
suhteen tuona maamme historian
tärkeänä ajankohtana. Neljännessä
numerossa Menger arvioi suomalais-
neuvostoliittolaisten suhteiden uudel-

leenmuotoutumista toisen maailman-sodan jälkeen.

Toinen keskeinen teema on pohjoismaiden taloudellinen kehitys viime vuosina. Nordeuropa 4:ssä julkaistu Wolfgang Fritschin kirjoitus "Valtiontalouden ja valtiollisen sektorin merkityksestä Suomen taloudessa" (ilmestynyt Suomeksi Soihtu 2/1972:ssa) on eräs merkittävimpiä Suomen valtiomonopolistista järjestelmää kartoittavista analyyseistä. Viime vuonna ilmestyneessä 6. numerossa Peter Philipp kirjoittaa monopolisoitumisprosessin kehityksestä Suomessa, mikä oleellisesti täydentää Fritschin artikkeleita. Välttämättä politiikkaa käsittelevistä aiheista aikakauskirjassa painottuu voimakkaimmin sosialidemokratian tutkimus. Nordeuropa 6:n Dörte Putensenin kirjoitusta on syytä jäljempänä selostaa tarkemminkin.

Mutta Nordeuropa ei rajoitu vain talouden ja politiikan tarkasteluun, vaan syventyy myös pohjoismaiden kieleen ja kulttuuriin. Ensimmäisessä numerossa Erich Kunze valottaa Platenin suhdetta eri kansojen kirjallisuuteen kertomalla Platenin ja Suomen runouden yhteydestä. Lisäksi on käsitelty mm. Nordahl Griegin ja Henrik Ibsenin.

Jotta Nordeuropan kirjoituksista saisi täsmällisemmän kuvan, on syytä referoida muutamaa keskeistä uusimmissa numeroissa ilmestynyttä artikkelia.

Peter Philipp:

Suomen energiataloudesta

Vuosikirjan neljännessä, vuonna 1971 ilmestyneessä numerossa Peter Philipp valottaa artikkelissaan "Ongelmista Suomen energiaperustan (sähköistämisen) muuttamisessa tieteilis-teknisen kumouksen teollisen rakennemuutoksen ilmentymänä" tärkeää taloutemme rakennetta koskettavaa kysymystä. Hänen mukaansa nykyisen valtiomonopolistisen kapitalismin ehdoilla valtion tehtävänä on talouden rakennemuutoksen ja energiaperustan muutoksen edistäminen, jotta yksityisen pääoman arvonnäkökulmasta mahdollisimman edulliset ehdot. Suomen energiatalouden rakenteen taas määräävät energiava-

rojemme erikoisuudet: puu ja vesi-voima ovat kauan olleet selvästi tärkeimmät energialähteemme. Vuonna 1957 puun osuus energian kokonaiskulutuksesta oli 63,4 % ja vesi-voiman 22,7 %. Mutta viime vuosien voimakasta muutosta luonnehtii öljyn osuuden kasvu, ja jo vuonna 1965 puun osuus oli vähentynyt 26,6 %:iin ja öljyn osuus kasvanut 37,4 %:iin. Suomen öljynjalostus on keskittynyt valtion käsiin: monopolit siirtävät pääosan välttämättömistä suurista kustannuksista ja ulkomaankaupan riskistä valtiolle ja valtiolliselle Neste Oy:lle.

Sähköenergian tuotannossa vesivoima on edelleen ratkaiseva, vaikka tuontipolttoaineiden osuus kasvaakin nopeasti. Sähköenergian kulutus jää pääasiassa teollisuuden osalle: puunjalostusteollisuus vastaa yksinään noin puolesta koko kulutuksesta. Ydinenergian käytössä Suomen yhteistyö Neuvostoliiton kanssa avaa suuria mahdollisuuksia, mutta tarpeeseen nähden eteneminen on ollut varsin hidasta. Kaavaillun laajan rakennemuutoksen realisointi edellyttää energia-alan valtiomonopolistisen rakennepoliittikan tehostamista, mutta tämä ei ratkaise kapitalismin oloissa vallitsevia ristiriitoja, jotta tieteilis-teknisen kumouksen seurauksena kasvava tuotannon valtaisa yhteiskunnallistuminen vain entisestään kärjistää.

Kurt Schmidt:

Suomen nykykirjallisuus sodan ja fasismin esittäjänä

Nordeuropa 5:ssä (1972) on K. Schmidtin kirjoitus, jossa painotetaan niitä demokraattisen ja sosialistisen kulttuurin elementtejä, joita on antagonistisessa luokkayhteiskunnassa. Kiilaan kuuluvat taiteilijat, Arvo Turtiainen, Elvi Sinervo ym. ovat 1930-luvulta lähtien yhdistyneet työnsä työväenliikkeen taisteluun. Vaikka toisen maailmansodan aikana puolet kiilalaisista vangittiin, taiteilijoiden mieli ei lainsinestunut. Sodanjälkeisistä saavutuksista voi mainita Turtiaisen vankilapäiväkirjan "Ihminen N:o 503/42" ja Sinervon romaanin "Viljami Vaihkokas". Nykyisin Kiilassa toimii suuri jouk-

ko taiteilijoita kamppaillen rauhan ja edistyksen puolesta Suomea uhkaavaa länsimaista "kulttuuri-invaasiota" vastaan.

Väinö Linna tarkastelee historiallisia tapahtumia kansan näkökulmasta, kansap, joka pitkälle määrää kehityksestä eikä anna ajoittaisten takaiskujen masentaa itseään. "Tuntemattoman sotilaan" kautta voi selvästi nähdä konfliktin yksinkertaisten sotamiesten ja sodasta hyötymään pyrkivien välillä; Schmidt pitääkin romaania avoimen antimilitaristisena. Paavo Rintala kuvaa erityisesti dokumenttiromaanissaan "Leningradin kohtalonsinfonia" laajan tosiasia-aineiston pohjalta Leningradin puolustajien sankaruutta ja hyökkääjien häikäilemättömyyttä. Schmidt pohtii dokumentaarisen ja esteettisen aineksen suhdetta, toteaa Rintalan joskus korostavan yksipuolisesti emotionaalisia piirteitä, mutta painottaa, ettei dokumentaarinen koskaan pääse itsenäistymään Rintalan teoksessa. Kaiken kaikkiaan edistyskellisen suomalaisen kirjallisuuden ideologis-esteettisenä perustana on vakuumus, että ihmisen vallassa on turvata rauha ja edistys sekä poistaa ikuisiksi ajoiksi fasismin vaara.

Fritsch/Horn/Manthey/Stepanek:
Pohjoiseurooppalaiset integraatiopyrkimykset imperialistisen integraation prosessissa

Viime vuonna ilmestyneessä Nord-europan 6. numerossa analysoidaan pohjoismaista integraatiota. Länsi-Euroopan integraatioprosessin voimistuessa pohjoisen Euroopan maat, joilla on useita yhteisiä piirteitä (ne ovat pieniä, kehittyneitä kapitalistisia teollisuusmaita, joissa työn tuottavuus on korkea) ovat etsineet talouden kehittämisen uusia muotoja. Aika ajoin kaavailtu pohjoismaiden taloudellisen yhteistyön tiivistäminen tuli konkreettiseksi kysymykseksi Tanskan porvarillisen hallituksen ehdotettua vuonna 1968 integraation kehittämistä NORDEK-projektin kautta. Ehdotuksen mukaan pohjoismaat olisivat vuoden 1972 alusta sopineet yhteisestä tul-

lista kolmansia maita kohtaan ja koordinoineet talouspolitiikkaansa.

Tekijät toteavat että, NORDEK-projektilla oli seuraavia strategisia päämääriä: (1) Pohjoismaiden hallitsevat piirit pyrkivät ottamaan huomioon talouden voimistuvan kansainvälistymisen. (2) Millekään maalle NORDEK-projekti ei ollut aito vaihtoehto länsieurooppalaiselle integraatiolle, vaan tienavaa viimein mainittuun. (3) Pienten kapitalistisen maiden hallitsevat piirit pyrkivät turvaamaan paremmin maansa monopolipääoman spesifit voittointiressit. (4) Projektin toteutuminen olisi taannut pienen ja keski-suuren porvariston edut paremmin kuin EEC-markkinoiden raju kilpailu. (5) Pohjoismaiden hallitsevat piirit ajoivat NORDEK-projektilla sisäpoliittisia ja manipulatiivisia tarkoituksia. (6) Pohjoismaiden hallitsevat piirit (ennen kaikkea Ruotsissa ja Suomessa) näkivät — vaikkei tätä virallisesti ilmaistukaan — projektissa ulko- ja turvallisuuspoliittisia näkökohtia, etenkin mahdollisuuden korostaa poikkeavuuttaan "Euroopan poliittisesta yhdistämisestä".

Eri maissa NORDEK-projektiin liittyi vielä omia erityisiä strategisia pyrkimyksiä. Suomessa sosialidemokraatit ja Kokoomus olivat aktiivisimmin projektin kannalla, kun taas Keskustapuolue oli varauksellisempi. Kommunistit suhtautuivat projektiin torjuvasti: johdonmukaisesti marx-lais-leniniläiset voimat (vrt. Taisto Sinisalo Kommunisti 1/1969:ssä) paljastivat NORDEK:in jo varhain salaavaksi EEC:hen, mutta artikkeleihin kirjoittajien arvion mukaan eräät voimat joutuivat ainakin alussa hallitsevien piirien demagogian harhaanjohtamiksi. Suomen YEA-sopimuksen vuoksi valtiojohto koetti toteuttaa lähentymistä Länsi-Eurooppaan EEC:tä harmittomamman NORDEK:in kautta, mutta kun Suomen puolueettomuuspolitiikan uskotavuus joutui vakavasti kyseenalaiseksi, hallitus ilmoitti luopuvansa NORDEK-projektista.

1970-luvulla pohjoismaat ovat suuntautuneet suoraan Länsi-Euroopan integraatioon. Tanska on EEC:n täysjäsen, mutta Norjassa kaikkien edistyskellisten voimien taistelu joh-ti jäsenyyden hylkäämiseen histori-

allisessa kansanäänestyksessä. Ruotsi ja Suomi neuvottelivat vapaakauppasopimuksen EEC:n kanssa. Vaikka pohjoismaiden talousyhteistyötä jatketaan mm. Pohjoismaiden Neuvoston avulla, pohjoismaiset integraatiopyrkimykset ovat yhä selvemmin alisteisia länsieurooppalaiselle imperialistiselle integraatiolle.

Dörte Putensen: Eräitä tendenssejä suomalaisen sosialidemokratian kehityksessä 1970-luvun alussa

SDP on nykyisin Sosialistisen Internationaalin piirissä edistyksellisiä voimia, vaikka puolueella on sangen musta menneisyys saksalaisen fasismin tukijana ja neuvostovastaisen linjan harjoittajana. Mutta juuri tämä kehitys tekeekin SDP:stä hallitseville piireille soveliaan välineen työväenluokan integroimiseksi valtiomonopolistiseen järjestelmään. SDP:n sisällä voi erottaa kolme virtausta: (1) oikeiston, joka jatkaa uusin metodein taantumuksellista politiikkaansa, (2) keskustan, joka ajaa nykyistä valtiomonopolistisen järjestelmän vahvistamiseen sisäpolitiikassa ja Euroopan turvallisuuden takaamiseen ulkopolitiikassa tähtäävää linjaansa, ja (3) vasemmiston, jonka vaatimukset vastaavat jäsenistön etuja ja jolla on voimakkain asema nuorisoliitossa.

Sosialidemokraattien yhteistyövalmius kommunistien kanssa on paljon heikompi kansallisella kuin kansainvälisellä tasolla. EEC-kysymyksessä SDP:n johto puolustelee vapaakauppasopimusta ja vakuuttelee työläisten liioittelevan sopimuksen vaaroja. Jos SDP taistelisi rehellisesti työväenluokan puolesta, se ei kieltäytyisi tukemasta työväenluokan yhteistyötä. Entisen puoluesihteerin Erkki Raatikaisen lausuma luonnehtii edelleen hyvin SDP:n roolia: sosialidemokraatit ovat osoittaneet osaavansa harjoittaa parempaa porvarillista politiikkaa kuin porvaristo itse. Kuitenkin puoluejäsenten kasvava tyytymättömyys pakottaa johdon ottamaan entistä enemmän huomioon myös jäsenistön edut.

*

Nordeuropa ja koko Greifswaldissa suoritettava tutkimus antaa mer-

Poliittinen kalenteri

1. 1. 1974 — 15. 2. 1974

1. 1. EEO/Suomi:
vapaakauppasopimus

EEC:n ja Suomen välinen teollisuustuotteiden vapaakauppasopimus astui voimaan. Sopimus merkitsee Suomen talouden entistä tiiviimpää kytkeytymistä johtavien imperialistimaiden — ennen muuta Saksan Liittotasavallan — talouteen.

1. 1. — 9. 3. Englanti:
3-päiväinen työviikko

Edward Heathin konservatiivihallituksen määräys merkitsi miljoonien työläisten joutumista kolmpäiväiselle työviikolle ja noin 750 000 työläisen pakkolomautusta entisten noin 600 000 työttömän lisäksi. Päätös tähtäsi jaksottaisen ylituotantokriisin ratkaisemiseen monopolien eduksi tuotantoa supistamalla, työläisten voimistuvien palkankorotusvaatimusten torjumiseen ja talouskriisin syiden sysäämiseen ylityöläkassa olevien hiilikäivostyöläisten niskoille ns. energiakriisiin vedoten.

Heathin taktiikka epäonnistui. Kalvosmiehet vastasivat 10. 2. alkaen täysimittaisella lakolla ja palkankorotusvaatimukset torjunut Heath oli pakotettu määräämään ylimääräiset parlamenttivaalit pidettäväksi 28. 2. Konservatiivit hävisivät ja kolmpäiväistä työviikkoa koskeva määräys kumottiin 9. 3. alkaen.

kittävän lisän pohjoismaiden tutkimukseen. Kun Suomen ja DDR:n suhteet nyt ovat tiivistymässä, opiskelijoiden ja tutkijoiden on jatkettava mm. poliittisen historian tutkijoiden jo aloittamaa tieteellisen yhteistyön kehittämistä greifswaldilaisen kanssa. Kuten muillakin elämänaloilla myös tieteessä sosialistisen veljesyhteisön maiden kokemus on marxilais-leniniläiselle liikkeelle korvaamatonta.

Pekka Kosonen

8. 1. Suomi: "Suojalaki"-äänestys

Ns. hintavalvonta- ja ns. vientimaksulaki hyväksyttiin eduskunnassa äänin 171—17. Lait ovat osa SDP:n puoluekokouksen kesällä 72 hyväksymiä EEC-liitännäisyyden ehtoja. SKP:n keskuskomitea oli esittänyt laeista kielteisen arvion mm. joulukuussa 72 ja syyskuussa 73. Arviossa todetaan: "Lakiesitykset ovat entistä huonompaan suuntaan johtavaa jatkoa hallituksen noudattamalle suuropääomaa suosivalle talouspoliittiselle linjalle." Niillä "lievennetään hintasäännöstelyä nykyisestään ja annetaan hallitukselle mahdollisuus suorittaa valtavia uusia hintojen korotuksia". Keskuskomitean päätöksen mukaisesti 11 SKDL:n kansanedustajaa vastusti lakien hyväksymistä. SKDL:n eduskuntaryhmän enemmistö yhdessä SDP:n, Keskustapuolueen, kansanpuolueiden ja Kokoomuksen edustajien kanssa kannatti lakien hyväksymistä.

9. 1. Neuvostoliitto/Suomi: maakaasutoimitukset alkoivat

Neuvostoliiton ja Suomen välinen maakaasujohto vihittiin käyttöön Kouvolassa. Mahdollisuus maakaasun myymisestä Suomelle tuli ensimmäistä kertaa esille keskusteluissa, joita M. Suslovin johtaman NKP:n korkean tason puoluevaltuuskunta kävi SKP:n johdon kanssa Suomen vierailunsa yhteydessä marraskuussa 66. Tästä lähtien on käyty kamppailua maakaasusopimusta kannattavien demokraattisten voimien — ennen muuta kommunistien — ja sitä vastustavien oikeistolaisien välillä. Vielä vähän ennen pääministeri Karjalaisen johtaman valtuuskunnan suorittamaa ostosopimuksen allekirjoittamista Moskovassa huhtikuussa '71 Uusi Suomi nimitti sitä "kaupalliseksi itsemurhasopimukseksi". Oikeiston jarrutuksesta johtuu myös se, että vuonna 74 toimitettava kiintiö, 0,5 miljardia m³ on vain neljäsosa Neuvostoliiton tarjoamasta määrästä. Vuonna 75 tuonti nousee kaksinkertaiseksi.

18. 1. Egypti/Israel: loitontamissopimus

Geneven Lähi-idän rauhankonferenssissa allekirjoitettu Egyptin ja Israelin välinen sopimus asevoimien loitontamisesta on myönteinen joskin pieni ja vain Lähi-idän kriisin kahta osapuolta koskeva askel kriisin rauhanomaisen poliittisen ratkaisun suuntaan.

USA:n ulkoministeri Henry Kissingerin aktiivisuus sopimusneuvotteluissa liittyy pyrkimykseen kytkeä loitontamissopimukseen USA:n öljyboikotin lakkauttaminen. Egyptin presidentti Anwar Sadat on loitontamissopimuksen jälkeen esittänyt muille arabimaille öljyboikotin kumoamista.

19. 1. Kiina/Etelä-Vietnam:

Yhteisö Etelä-Kiinan merellä .

Kiinan kansantasavallan ja Saigonin juntan meri- ja maavoimat kävivät taistelun Paracel-saaristossa, joka sijaitsee 320 kilometriä Kiinan Hainan-saaren ja Vietnamin rannikosta. Alus- ja miehistötappioita aiheuttaneen taistelun jälkeen kiinalaisjoukot miehittivät saaret. Muutamia päiviä myöhemmin Saigonin joukot miehittivät Spaatley-saaret, jotka sijaitsevat etelään Paracel-saarista. Kiina on vaatinut myös näitä saaria omakseen. Etelä-Kiinan merellä on viime vuosina löydetty öljyä.

22. 1. Bolivia: hälytystila

Presidentti Hugo Banzerin fasistisen hallituksen päätös korottaa peruselintarvikkeiden hintoja n. 100 % ja liikennemaksuja 30 % nosti voimakkaita lakkoilukeitä. Teollisuustyöläiset, kaivostyöläiset ja eräät virastotyöntekijät järjestivät maan talouselämän vuorokaudeksi lamauttaneen vastalauselakon. Banzer julisti lakot laittomiksi ja komensi poliisin ja armeijan hälytystilaan. Clizan, Tonatan ja Punatan kyliin linnottautuneiden maatyöläisten vastarinta kukistettiin asevoimin. Yhdeksän ihmistä surmattiin.

25. 1. Argentiina: "Sissilait"

Argentiinan kongressi hyväksyi äänin 128—62 presidentti Juan Peronin ajamat lait sissitoiminnan ehkäisemiseksi mm. rangaistuksia koven tamalla. Kongressin demokraattiset jäsenet vastustivat lakeja, koska niitä voidaan käyttää kaikenlaisen oppositiotoiminnan tukahduttamiseen. Lait hyväksyttiin viisi päivää sen jälkeen, kun ääri vasemmistolainen sissijärjestö ERP oli suorittanut aseellisen hyökkäyksen erästä armeijan varuskuntaa vastaan, ja Peron todennut ajan koittaneen "äärimmäisyysaatteiden kitkemiseksi juuriin". Lakeja koskeva kiista on syventänyt entisestään peronistiliikkeen oikeisto- ja vasemmistosiiven välisiä ristiriitoja.

25. 1. — 8. 2. Suomi: hallituksen öljyhintapolitiikka

Öljyn maailmanmarkkinahintoihin vedoten Sorsan hallitus korotti öljytuotteiden hintoja 24—181 %. Erityisen voimakkaasti korotus kohdistui raskaaseen ja kevyeen polttoöljyyn, joiden hinnat kohosivat 181 % ja 83 %. Kevyen polttoöljyn korotus heijastuu välittömästi mm. asumiskustannuksiin.

Päätös nosti Suomen öljyhinnan Euroopan korkeimmaksi. Samaan aikaan kuitenkin öljyn maailmanmarkkinahinnoissa tapahtui voimakasta laskua. Rotterdamin noteerausten

mukaan kevyen polttoöljyn hinta oli laskenut joulukuun 235 dollarin tasostaan kuukauden sisällä 125 dollariin tonnilla. Raskaan polttoöljyn tonnihinta puolestaan oli pudonnut 150 dollarista 95 dollariin.

Jo kaksi viikkoa myöhemmin hallitus oli pakotettu "kilpailukyvyttään" huolestuneiden monopolien vaatimuksesta ja perusteettomien korotusten työtätekevissä aiheuttaman tyytymättömyyden paineesta alentamaan hintoja 12—29 %. Puolustellessaan hallituksen skandaalinkäryistä politiikkaa ministeri Laine syytti öljy-yhtiöitä laskentaperusteista, joita on syytä "tutkia tarkoin vastaisuudessaakin".

26. 1. — 10. 2. Suomi: AKT:n vaalit

Poikkeuksellista kiirettä pitäen, kolmen päivän varoitusaajalla, määräsi Auto- ja Kuljetusalan työntekijöiden sosdem johto toimeenpantavaksi vaalit ensi kesänä pidettävää liittokokousta varten. Menettely kuvastaa sosdem johdon pelkoa otteen sa säilyttämisestä sitä kohtaan kasvavan tyytymättömyyden oloissa. AKT:n johtohan erotti liitosta satamalakon aikana kesällä 72 Perämeren satamatyöläisten ammattiosastot ja tuki poliisin käyttämistä lakkoalaisia vastaan. Samoin se runnoi viime tes-kierroksella lävitse sopimuksen, jossa riistettiin monia työläisten jo aiemmin saavuttamia etuja. Autoalan työntekijät ajettiin kolmivuotiseen sopimukseen.

Vaaleissa kommunistien asemat vahvistuivat ja he saavuttivat noin kolmasosan liittokokouspaikoista. Erityisen selvästi kommunistien eteneminen näkyi satamissa.

26. — 28. 1. Euroopan kapitalististen maiden kommunististen puolueiden konferenssi

Lausumassaan Brysselin kokouksesta SKP:n keskuskomitea toteaa mm.: "SKP:n keskuskomitean käsityksen mukaan olisi tarpeellista ryhtyä valmistelemaan Euroopan kommunististen puolueiden neuvottelukokouksen koollekutsumista käsittelemään Euroopan uutta tilannetta ja näköaloja Euroopan kansojen turvallisuuden ja yhteistyön edelleen lujittamiseksi. Kansainvälisessä tilanteessa tapahtunut kehitys, kommunististen ja työväenpuolueiden taistelun kehittäminen asettavat päiväjärjestykseen myös kommunististen ja työväenpuolueiden kansainvälisen neuvottelukokouksen koollekutsumisen..."

27. 1. Vietnam: vuosi aselepon

Noin 50 000 etelävietnamilaisen arvioidaan saaneen surmansa taisteluissa, joita Etelä-Vietnamissa on

kälyty Pariisin aseleposopimuksen ensimmäisen voimassaolovuoden aikana. Saigonin hallitus on rikkonut aselepon useita satojatuhansia kertoja. Thieu on myös yhä avoimemmin kiistänyt koko sopimuksen. Saigonin junta ei hyväksy sopimuksen määrittelyjen kahden hallituksen ja puolueettoman kolmannen voiman olemassaoloa Etelä-Vietnamissa. Se vaikeuttaa jatkuvasti VVH:n edustajien työskentelyä sotilaskomissiossa. Viime vuoden lopussa Thieu ilmoitti, ettei sopimuksen määrittämiä vapaita vaaleja tulla järjestämään. Tammi-kuussa hän totesi Vietnamin sodan "alkaneen uudestaan". 16. 1. lähtien junta on tiedottanut keskittetyistä ilmahyökkäyksistä VVH:n alueille. Junta selleissä on edelleen parisaatauhatta vangittua isänmaanystäväitä.

USA:lla on Vietnamissa 24 000 "siivillineuvonantajaa" ja 2 000 "lähetystövirkaalijaa" — siis sotilaita ja CIA:n agentteja. USA osallistuu sotilasjohtoon jokaisella juntan neljästä sotilasvyöhykkeestä. Nixonin v. 74 budjettiesityksessä on Vietnam-"apu" korotettu vuoteen 73 verrattuna. Thieu on devalvoinut piasterin 9 kertaa. Länsimaiset tarkkailijat ovat todenneet, ettei "Saigonin hallitus pysyisi päivääkään pystyssä ilman USA:a".

28. 1. — 3. 2. Neuvostoliitto/Kuuba: Brezhnevin vierailu

NKP:n keskuskomitean poliittinen toimikunta toteaa pääsihteeri L. I. Brezhnevin Kuuban vierailun olevan "uusi vaihe Neuvostoliiton kommunistisen puolueen ja Kuuban kommunistisen puolueen, SNTL:n ja Kuuban tasavallan veljellisen ystävyyden ja yhteistyön kehityksessä". Vierailun pöytäkirjassa neuvostoliittolais-kuubalaisessa julkilausumassa viitotetaan laaja ohjelma maiden välisten poliittisten, taloudellisten ja kulttuuriyhteyksien suunnitelmalliseksi kehittämiseksi sekä sosiaalismin ja kommunismin rakennustyön kokemusten vaihtamiseksi. Siinä asetetaan yhteiset tehtävät kamppailussa sosialistisen maailmanjärjestelmän ja kansainvälisen kommunistisen liikkeen yhtenäisyyden lujittamiseksi sekä esitetään yhteinen linja kaikissa kansainvälisen politiikan kysymyksissä.

Pidetyissä puhelissa korostui yksimielinen näkemys Kuuban vallankumouksen luonteesta, Neuvostoliiton roolista kansainvälisessä kehityksessä sekä sosialististen veljesvaltioiden taisteluhenkisestä solidaarisuudesta Kuubaa kohtaan.

Havannan vallankumousaukiolla pidettyyn ystävyyskokoukseen osallistui noin miljoona havannalaista. Aukio oli koristettu jättiläismäisin Marxin, Engelsin, Leninin, José Martín ja muiden Latinalaisen Amerikan vallankumoussankarien sekä Che Guevaran ja Leonid Brezhnevin kuvin.

Tammikuu:**Öljy-yhtiöiden menetelmät**

Italiassa on käynyt ilmi, että samaan aikaan kun öljy-yhtiöiden edustajat ilmoittivat maassa vallitsevan "öljypulan", Italian öljytuotevarastot ylittivät huomattavasti vuoden 72 tason. La Stampa -lehden mukaan Genovassa pidetyssä öljyteollisuuden edustajien neuvotteluissa tehtiin päätös öljytilastojen laatimisesta vastaavien valtion viranomaisten lahjomisesta. Tapahtumien johdosta on haastettu oikeuteen mm. Italian öljyteollisuusliiton puheenjohtaja ja Esso Standard Italiana -yhtiön entinen puheenjohtaja.

Myös USA:n senaatti on asettanut alivaliokunnan tutkimaan olosuhteita, joissa suuret öljy-yhtiöt ovat kasvattaneet voittoa miljoonilla dollareilla.

Selitellessään Suomen hallituksen omalaatuisia öljyhintapolitiikkaa ministeri Laine totesi öljy-yhtiöiden laskentaperusetita olevan syytä "tutkia tarkoin vastaisuudessaakin".

11. — 13. 2. Washingtonin öljykokous

Johtavien imperialistimaiden öljykokous Washingtonissa oli USA:n yritys yhdistää imperialistinen leiri USA:lle edullisella tavalla öljyntuotajamailta vastaan, neokolonialistisen politiikan voimistamiseksi.

Lähi-idän kriisin, arabimaiden öljyboikotin ja USA:n hallitsemien kansainvälisten öljytrustien "öljykriisin" varjolla suorittaman jättäjäskappauksen myötä imperialististen valtojen väliset ristiriidat ovat voimakkaasti kärjistyneet. Arabiöljystä lyhyellä tähtäimellä käytännöllisesti katsoen täysin riippuvaiset EEC ja Japani ovat olleet valmiit muuttamaan politiikkaansa arabimyyntiseksi. Samalla ne ovat pyrkineet siirtämään öljyntuontinsa kansainvälisistä öljytrustelsta riippumattomien bilateraalistien sopimusten varaan; tällaiset sopimukset — joita USA:n ulkoministeri Kissinger nimitti "itsestään sopimuksiksi" — on jo solmittu tammi-helmikuussa mm. Ranskan ja Saudi-Arabian, Länsi-Saksan ja Iranin sekä Japanin ja Saudi-Arabian välillä.

USA, joka joutuu arabiöljystä ratkaisevasti riippuvaiseksi vasta noin kymmenen vuoden kuluttua, on puolestaan yrittänyt koota muita imperialistisia maita yhtenäisen, kovia otteita käyttävän linjan taakse, josta eniten hyötyisivät öljytrustit. Tarkoituksena on ollut luoda eräänlainen anti-OPEC. Ulkoministeri Kissingerin aktiivinen toiminta Egyptin ja Israelin välisen loitontamis-sopimuksen solmimiseksi on tähän osaltaan Egyptin avulla ajettuihin öljyboikotin lakkauttamispyrkimyksiin — ei ehkä niinkään USA:n oman energiatilanteen vuoksi kuin muiden imperialistimaiden itsensä, USA:sta riippumattoman oman toimintahalun vähentämiseksi.

EEC-maat lähtivät Washingtonin kokoukseen EEC:n ministerineuvoston 5. 2. tekemän, Ranskan linjaan perustuvan päätöksen olla hyväksymättä minkäänlaisia instituutionaalisia jatkotoimia, mm. juuri Kissingerin esittämän "toimintaryhmän" perustamiseen tähtäviä päätöksiä.

Ranska on vaatinut, mm. Irakin ja Algerian tukemana, öljykysymysten käsittelyä jo olemassa olevissa yleismaailmallisissa elimissä, mm. YK:n puitteissa. Samaa aikaan se on kuitenkin esittänyt EEC-maiden ja öljyntuottajamaiden kahdenkeskisiä neuvotteluja.

Washingtonissa USA onnistui kuitenkin eristämään Ranskan ja samaan muut EEC-maat päätöksen taakse, jolla perustettiin "koordinaatioryhmä".

13. 2. Neuvostoliitto: Solzhenitsyn

Neuvostoliitto riisti Aleksandr Solzhenitsyniltä kansalaisoikeudet ja karkotti hänet maasta. Hänelle on tarjottu asuinpaikkaa useissa kapitalistimaissa, mm. Englannissa pääministeri Heathin toimesta. USA on tarjonnut Solzhenitsynille kunnia-kansalaisen arvoa.

K. T.

Uusien toimistojärjestelyjemme vuoksi toivoisimme että lukijamme voisivat ilmoittaa osoitteenmuutoksista postitse osoitteeseen Soihtu 3. linja 7 B 37, 00530 Helsinki 53. Korttiin tai kirjeeseen tilaajan nimi, entinen ja uusi osoite. Kiittäen toimitus.

Painovirhe Soihtu 1/74:ssä:

Reijo Miettisen artikkelissa Vastavallankumous Chilessä ss. 19—20 yksityisyrittäjä sanan tilalla pitäisi olla yksinäisyrittäjä. Toimitus valittaa tapahtunutta.

SOIHTU 2/74

ANALYSES

Otto Reinhold: Capitalism -74

Jürgen Kuczynski: The new phase in the general crisis of capitalism

Sakari Hänninen: On the international relations of Finnish production

Robert Arnkil: The Irish question

REPORTS & COMMENTS

Juhani Artto — Kimmo Karjalainen: Notes on the anti-EEC struggle

Risto Uljas: How the income policy system has been developed in Finland

Pekka Kosonen: SOTK (Socialist Study and Research Centre) as a promoter of Marxist-Leninist research

Reijo Miettinen: The USA as a force behind the fascist coup in Chile

BOOKS

Matti Sinko: Kulikov, The headquarters of the monopolies

Keijo Rahkonen: Alapuro — Ales-talo — Haavio-Mannila, The roots of Finnish sociology

Hannu-Pekka Lappalainen: Eino Karhu, Finnish literature at the beginning of the 20th century

Kari Toikka: Farle — Schöttler: The Chinese road — Marxism or Maoism

PERIODICALS

Pekka Kosonen: Nordeuropa

POLITICAL CALENDAR

Jan. 1st — Feb. 15th, 1974

„СОЙХТУ“ 2/74

АНАЛИЗЫ

Отто Рейнхольд:

Капитализм -74

Йюрген Кучински: Новый этап общего кризиса капитализма

Сакари Хяннинен: Международные связи производства Финляндии

Роберт Арнчил: Ирландский вопрос

ОЧЕРКИ И КОММЕНТАРИИ

Юхани Артто — Киммо Карьялайнен: Заметки о кампании против ЕЭС

Ристо Ульяс: Устройство механизма доходной политики в Финляндии

Пекка Косонен: Активная роль СОТК (Социалистический центр учебы и научного исследования) в изучении марксизма-ленинизма

Рейё Миеттинен: США — закулисная сила фашистского переворота Чили

КНИГИ

Матти Синко: Куликов: Штабы монополий

Кейё Рахконен: Алапуро, Алестало, Хаавио-Маннила: Корни финской социологии

Ханну-Пекка Лаппалайнен: Эйно Карху: Очерки финской литературы начала XX века

Кари Тойкка: Фарле, Шэттлер: Путь Китая, марксизм или маоизм

ЖУРНАЛЫ

Пекка Косонен: Нордеуропа

ПОЛИТИЧЕСКИЙ

КАЛЕНДАРЬ

1. 1. 1974 — 15. 2. 1974